Kastvindar i miljöpolitiken

Rapport

En utvärdering av svensk miljöpolitik 2018 – 2022

Naturskyddsföreningen

Ge oss kraft att förändra
PG 90 1909-2

Redaktör: Lisa Silver
Layout: Espmark & Espmark
Omslagsfoto: Tim Forsström/EyeEm
ISBN 978-91-558-0245-5
Naturskyddsföreningen, maj 2022

Innehåll

Förord 4

1 Sammanfattning av miljöpolitiken mandatperioden 2018 – 2022

2 Granskning av regeringens politik 2018 – 2022

En ny spelplan i miljöpolitiken 12
Regeringens miljöpolitik under mandatperioden 2018 – 2022 15

- Klimat 20
- Biologisk mångfald 28
- Hållbart samhälle 38

Budgetjämförelse mandatperioden 2018 – 2022 46

3 Partiernas miljöpolitik i riksdagen 2018 – 2022

Grusade förhoppningar 52
Utvärdering av partiernas miljöpolitik i riksdagen 2018 – 2022 56

1. Klimatskadliga subventioner 56
2. Förändrade reseavdrag 57
3. Flygets miljökostnader 58
4. Utfasning av stöd till fossila investeringar via exportkrediterna 59
5. Mål för konsumtionsbaserade utsläpp 60
6. Klimathandlingsplaner 61
7. Skydda värdefulla skogar 62
8. Översyn av skogspolitiken 63
9. Mineralutvinning i naturskyddade områden 64
10. Ekologiskt jordbruk 65
11. Miljöavgift på växtskyddsmedel 66
12. Öka miljöersättningar till betesmarker 67
13. Marint skydd 68
14. Begränsa bottentrålningen 69
15. Återvinning av plast 71
16. Information om varors kemikalieinnehåll 72
17. Ägaranvisningar till statliga bolag 73
18. Stärk miljöbalken 75

Förord

Riksdagsvalet 2022 kan bli ett ödesval för miljö- och klimatarbetet. Läget är idag ännu mer akut jämfört med för fyra år sedan. För att vända utvecklingen med ökande utsläpp och förlust av biologisk mångfald och livskraftiga ekosystem behövs en modiga politiska beslut, kraftfulla åtgärder och brett politiskt samarbete. Den globala pandemin som dominerat mycket av mandatperioden har visat på att politisk kraftsamling är möjlig i tider av kris. Nu är det upp till bevis om våra folkvalda politiker också kan enas om de åtgärder som krävs för att möta natur- och klimatkrisen.

I snart 40 år har Naturskyddsföreningen granskat partiernas ambitioner och agerande i miljöpolitiken inför riksdagsvalen. Med det arbetet vill vi bidra till att miljöfrågorna intar en central plats i valdebatten, påverka partierna så att de ökar sina ambitioner och informera väljare om partiernas miljöpolitik.

Kastvindar i miljöpolitiken är den första av Naturskyddsföreningens två rapporter om svensk miljöpolitik inför riksdagsvalet i september 2022. I den här rapporten blickar vi bakåt och tar ett brett grepp i granskningen av miljöpolitiken under mandatperioden som gått. Vi utvärderar såväl regeringens miljöpolitik som oppositionspartiernas agerade och följer upp hur partierna agerat i relation till de 18 förslag som fanns med i Naturskyddsföreningens enkät inför valet 2018. Detta gör vi för att ge en så rättvis bild som möjligt av vilka partier som bedrivit den mest ambitiösa miljö- och klimatpolitiken sedan förra valet.

I juni 2022 släpper vi nästa rapport som blickar framåt och redogör både för riksdagspartiernas miljölöften i 22 utvalda frågor och partiernas egna miljöpolitiska prioriteringar inför kommande mandatperiod. De två rapporterna ger tillsammans en genomlysning av riksdagspartiernas förda miljöpolitik, prioriteringar och ambitionsnivåer. Det är vår förhoppning att de ska utgöra ett bra underlag för alla de väljare som vill lägga frågor om klimat och natur i vågskålen när de går till valurnorna i september.

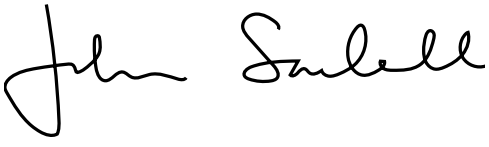

Johanna Sandahl, ordförande Naturskyddsföreningen

Karin Lexén, generalsekreterare Naturskyddsföreningen

Sammanfattning av miljöpolitiken mandatperioden 2018 – 2022

1

Mandatperioden 2018 – 2022 har präglats av en lång rad kriser och ett polariserat debattklimat. Den politiska debatten har dominerats av en global pandemi, skjutningar och gängkriminalitet, upprepade regeringskriser, stegrande elpriser, kraftigt höjda bränslepriser och det blodigaste kriget i Europa sedan andra världskriget. I skuggan av allt detta har två andra kriser alltjämt pågått och förvärrats. Klimatkrisen och naturkrisen för båda med sig mänskligt lidande och förlust av biologisk mångfald och livskraftiga ekosystem.

Det mycket jämna valresultatet 2018 resulterade i ett historiskt svårt parlamentariskt läge och en lång regeringsbildning. Efter utdragna förhandlingar enades Centerpartiet och Liberalerna med Socialdemokraterna och Miljöpartiet i januari 2019 om det så kallade januariavtalet, med 73 punkter som skulle genomföras under mandatperioden. Därmed släppte partierna fram en regering bestående av Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Januariavtalet, som har satt ramarna för stora delar av miljöpolitiken under mandatperioden, innehöll både lovande och efterlängtade satsningar, såsom att reformera reseavdraget och fasa ut fossila subventioner. Men det gav också anledning till oro, inte minst över avvecklingen nyckelbiotopsinventeringar samtidigt som äganderätten i skogen skulle stärkas och att strandskyddet skulle ses över. I slutet av mandatperioden kan vi konstatera att resultatet av januariavtalet är ganska skralt. En stor del av den utlovade positiva reformagendan har antingen vattnats ur, försenats eller helt uteblivit, medan läget för strandskyddet och skogen fortfarande är oroande Även om det har tagits steg i rätt riktning inom flera områden så är takten i den nödvändiga omställningen långt ifrån tillräcklig. Det krävs en snabb och genomgripande samhällsförändring för att möta de akuta klimat- och naturkriserna.

I denna rapport sammanfattas Naturskyddsföreningens granskning av miljö- och klimatpolitiken under en historiskt turbulent mandatperiod. För att ge en så rättvis bild som möjligt granskar vi både regeringen och alla riksdagspartier. I rapportens första del går vi igenom hur regeringen har agerat i miljöpolitiken inom 22 utvalda områden, samt i vilken mån samarbets- och oppositionspartier hjälpt eller stjälpt miljöfrågor i politiken. I den andra delen följer vi upp hur partierna levt upp till sina löften, genom att undersöka hur de agerat i riksdagen i relation till de 18 förslag Naturskyddsföreningen presenterade i en partienkät inför valet 2018. Vår rankning av riksdagspartierna bygger på en sammanvägd bedömning av partiernas agerande i de frågor som granskas i rapportens två delar.

Rankning av mandatperiodens miljöbästa partier

Miljöpartiet tar första pallplats tack vare att det har varit pådrivande i regeringssamarbetet med Socialdemokraterna, samtidigt som det har arbetat aktivt i riksdagen för många viktiga miljöfrågor. Partiet har varit den mest positiva kraften för miljön och tydligt bidragit till att höja ambitionsnivån i svensk miljö- och klimatpolitik.

Vänsterpartiet placerar sig på andra plats eftersom det har haft ett aktivt riksdagsarbete och levt upp till nästan samtliga miljölöften från 2018. I opposition har det gett stöd till flera viktiga förslag från regeringen och drivit på för en skarpare politik. Under det senaste året har partiet dock vacklat i sin miljöpolitik, tongångarna svängt och partiet har i några fall till och med agerat i rakt motsatt riktning.

Socialdemokraterna, Liberalerna och *Centerpartiet* hamnar på en delad tredjeplats. Det är tydligt att januariavtalet har haft en stor inverkan på partiernas resultat, i både positiv och negativ riktning. Socialdemokraterna får ett mestadels positivt omdöme för politiken under regeringen Löfven. Men partiet har fört en betydligt svagare miljöpolitik sedan det blev ensamt regeringsparti i december 2021 och har

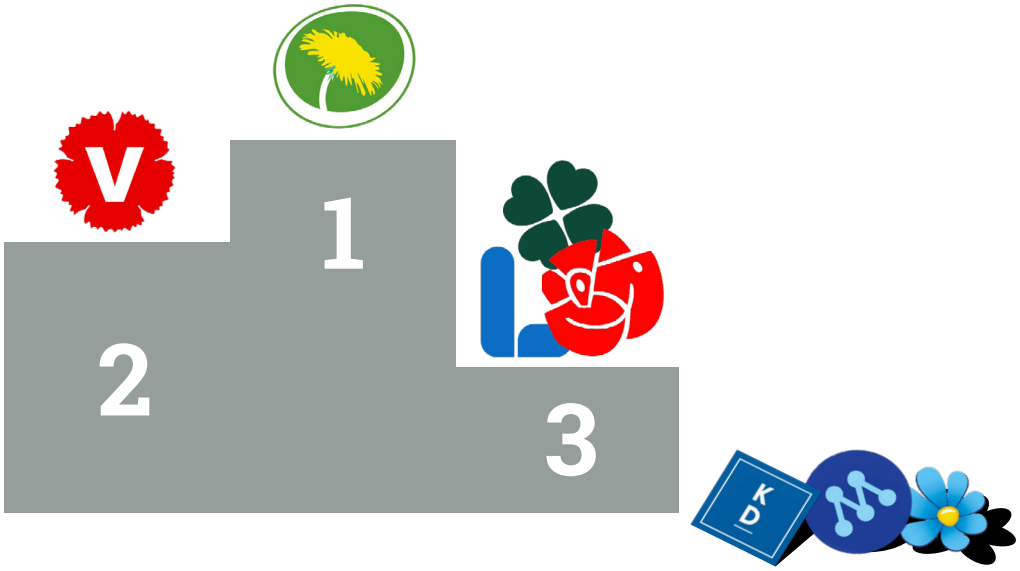

sedan dess fattat flera miljöskadliga beslut. Som samarbetspartier och i opposition har både Centerpartiet och Liberalerna ställt sig bakom viktiga miljöpolitiska förslag som regeringen har lagt fram, men de har också bidragit till att försvaga miljöpolitiken. I granskningen av hur partierna har levt upp till sina löften sedan valet 2018 skiljer det ganska lite mellan S, L och C. Dessa tre partier hamnar därför på en delad tredjeplats, långt ifrån partierna som toppar granskningen. Men de håller också behörigt avstånd till mandatperiodens miljösämsta partier.

Mandatperiodens miljösämsta partier

Moderaterna, Kristdemokraterna och *Sverigedemokraterna* placerar sig i botten av granskningen av hur partierna agerat i de frågor som fanns med i Naturskyddsföreningens enkät inför valet 2018. Samtliga tre partier har dessutom utmärkt sig genom att i opposition verka för att försvaga miljöpolitiken på en rad områden. Partierna kommer därför inte bara sämst ut i granskningen, de hamnar även helt utanför prispallen.

Pallplats 1: Miljöpartiet

Miljöpartiet har över lag varit en positiv kraft i miljöpolitiken, såväl i regeringsställning, som i opposition, i riksdagsarbetet och i den politiska debatten.

Partiet får ett mestadels positivt omdöme för miljö- och klimatpolitiken som det har fört i regeringsställning. Av de 22 frågor som har granskats har regeringen Löfven agerat i rätt riktning i 15 frågor och får sex gröna och nio gula betyg. I fem fall har regeringen agerat för svagt eller långsamt och får betyget orange. Inom ramen för januarisamarbetet har regeringen också agerat i fel riktning rörande skogsbruk och strandskyddet, vilket ger två röda betyg.

Att regeringen Andersson inom en kort tidsperiod har fattat flera beslut som varit negativa för miljön, pausat viktiga processer och lagt utredningar i byrålådan ger en tydlig indikation på att Miljöpartiet spelade en viktig roll för den förda miljöpolitiken i regeringssamarbetet med Socialdemokraterna. Bilden som framträder i granskningen är också att Miljöpartiet inom regeringssamarbetet både har hållit emot beslut i frågor som slutförvaret och Gállok, och varit pådrivan-

de i frågor som exempelvis utfasning av klimatskadliga subventioner. I flera viktiga frågor har det också framkommit att Miljöpartiet drivit en skarpare linje än Socialdemokraterna, Liberalerna och Centerpartiet. Detta inte minst i förhandlingarna om skogsutredningen och strandskyddsutredningen, där skiljelinjerna mellan Miljöpartiets och Centerpartiets positioner framkom tydligt i media.

I årets uppföljning av partiernas miljölöften från 2018 är det tydligt att Miljöpartiet, vid sidan av arbetet i regeringen, till skillnad från förra mandatperioden också självständigt har drivit på för miljöfrågorna i riksdagen. Miljöpartiet kammar hem 13 gröna och fyra gula ljus. Partiet får också ett rött ljus på grund av att det inte har lagt några förslag i riksdagen om att stoppa mineralutvinning i skyddad natur.

Pallplats 2: Vänsterpartiet

Vänsterpartiet har under stor del av mandatperioden drivit en ambitiös miljöpolitik vilket framkommer både i hur partiet har agerat i opposition och i de 18 frågor som granskas i partiutvärderingen. Under det senaste året har det dock skett en avmattning i partiets miljöengagemang.

Partiet ställde sig bakom Naturskyddsföreningens samtliga förslag inför valet 2018 och kommer mycket väl ut i partigranskningen. Det har arbetat för alla sina miljölöften från 2018 förutom ökad information om varors kemikalieinnehåll där det varit passivt. Partiet får därför 17 gröna och ett rött ljus. I opposition har Vänsterpartiet ofta drivit på för en ännu mer ambitiös miljöpolitik. Inför budgeten 2019 och 2022 förhandlade Vänsterpartiet med regeringen och röstade för regeringens föreslagna höjning av anslaget för skydd av skog och satsningar på energieffektivisering 2022. Under den sista delen av mandatperioden har partiet dock haft en mycket lägre miljöprofil i debatten och dessutom lagt förslag om att sänka priset på bensin och diesel. Vänsterpartiet var initialt kritiska till förslaget om att förlänga tillståndet för Cementas kalkbrytning på Gotland, men bytte sedan position. Efter partiets kursändring röstade en enig riksdag för ändringar i miljöbalken trots att tunga juridiska instanser som Lagrådet var starkt kritiska.

Pallplats 3, Socialdemokraterna, Centerpartiet och Liberalerna

Socialdemokraterna satt under större delen av mandatperioden i en koalitionsregering tillsammans med Miljöpartiet, en regering ledd av Stefan Löfven. Trots osedvanligt svåra förutsättningar bedrev regeringen Löfven en mestadels positiv politik på miljö- och klimatområdet. Av de 22 frågor som granskas i den här rapporten har regeringen Löfven agerat i rätt riktning i 15 frågor och får sex gröna betyg och nio gula. I fem frågor har regeringen agerat för svagt eller för långsamt och får betyget orange. Regeringen har också agerat i fel riktning rörande skogsbruk och strandskyddet, vilket ger regeringen Löfven två röda betyg.

Efter att Miljöpartiet lämnade regeringen i november 2021 tillträdde en socialdemokratisk enpartiregering ledd av Magdalena Andersson. Trots sin korta tid vid makten har regeringen i vissa fall utmärkt sig så mycket jämfört med regeringen Löfven att den har fått ett eget betyg. I nio frågor har regeringen Andersson fattat beslut som har varit negativa för miljön, pausat viktiga processer och aviserat oroande lagändringar. Regeringen Andersson får därför sex röda betyg i frågorna som rör artskydd, jordbrukets klimatomställning, transportomställning, gruvor, beslut om miljörättsliga frågor och nedskärningar inom biståndet, som bland annat medför en kraftig minskning av klimatfinansiering. I frågorna hållbart fiske och marint skydd får regeringen orange betyg, bland annat för att den våren 2022 inte lade fram någon proposition om havsmiljöfrågor utifrån miljömålberedningens betänkande. När det kommer till energipolitiken får den socialdemokratiska regeringen ett gult

betyg eftersom den på flera sätt agerat positivt för utbyggnad havsbaserad vindkraft men även fattat beslut som direkt motverkar effektiv energianvändning.

I den delen av granskningen som fokuserar på hur partierna levt upp till sina miljölöften från 2018 har Socialdemokraterna bedrivit en mindre aktiv miljöpolitik. Partiet får fem gröna, åtta gula och fem röda ljus. Det är ett betydligt sämre resultat än deras tidigare regeringspartner Miljöpartiet.

Centerpartiet som svarade ja till tio av Naturskyddsföreningens förslag inför mandatperioden får fyra gröna, åtta gula och sex röda ljus. Inom januarisamarbetet har Centerpartiet visat framfötterna i flera viktiga frågor på klimatområdet och ställt sig bakom positiva reformer såsom ett reformerat reseavdrag, att fasa ut vissa fossila subventioner och att stoppa exportkrediter till fossila projekt. Partiet stod även bakom en ökning av anslaget till skydd av skog i budgeten för 2021. När det kommer till frågor om biologisk mångfald har partiet inte utgjort samma positiva kraft. Där har det i stället varit drivande både i att försvaga strandskyddet och i att stärka ägan-

derätten i skogen på bekostnad av naturhänsyn i skogsbruket och skydd av natur. Centerpartiet har även gått samman med Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna och drivit på för att Sverige ska rapportera in kraftigt missvisande värden till EU om omfattningen av Sveriges upptag av koldioxid i skogsmark.

Liberalerna uppvisade en hög ambitionsnivå inför mandatperioden och ställde sig då bakom hela 16 av 18 förslag från Naturskyddsföreningen. Dessa ambitioner återspeglas inte i partiets agerande i riksdagen, för vilket det får fem gröna, fem gula och åtta röda ljus. Inom ramen för januarisamarbetet har Liberalerna liksom Centerpartiet stått bakom de positiva satsningarna på klimatområdet och satsningen på skydd av skog i budgeten för 2021. Förhandlingarna om januariavtalet har skett i slutna rum, så det går inte att uttala sig säkert om de olika partiernas linjer och ingångsvärden. Men, till skillnad från Centerpartiet, finns det inget som tyder på att Liberalerna skulle ha varit drivande i frågorna om att stärka äganderätten i skogen och att montera ner strandskyddet. Partiet har generellt synts mindre i miljö- och klimatfrågor inom januarisamarbetet jämfört med de andra tre partierna.

Utanför prispallen – mandatperiodens miljösämsta partier

Moderaterna svarade ja till tio förslag inför förra valet men får endast ett grönt ljus, fyra gula och hela 13 röda ljus i utvärderingen av partiernas miljölöften från 2018. Under mandatperioden har Moderaterna, tillsammans med Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna, stoppat rejält höjda satsningar till skydd av värdefull natur, slopat anslag till energieffektiviseringar och drivit på i EU-nämnden för att försvaga den svenska förhandlingspositionen om EU:s klimatlag. Partierna har dessutom arbetat aktivt för att miljöfarliga verksamheter ska ges tillstånd och verkat för en lång rad försämringar av miljöskyddet i miljöbalken.

Kristdemokraterna får ett riktigt svagt utfall i partiutvärderingen. Trots att det uppvisade relativt höga ambitioner i förra valrörelsen då det ställde sig bakom tolv av Naturskyddsföreningens förslag får partiet inte ett enda grönt ljus. Kristdemokraterna landar på ett lika svagt resultat som Sverigedemokraterna med hela 14 röda och fyra gula ljus för sitt arbete i riksdagen. Kristdemokraterna var det enda riksdagspartiet som inte ställde sig bakom riksdagens tillkännagivande om att flytta ut trålgränsen på prov. I opposition har partiet agerat tillsammans med Moderaterna och Sverigedemokraterna för att försvaga miljöpolitiken och stoppa viktiga miljöpolitiska satsningar som regeringen lagt fram.

Sverigedemokraterna svarade ja till endast två av 18 förslag inför mandatperioden. Partiet har också agerat i linje med dessa mycket låga ambitioner och får i denna granskning 14 röda ljus. Det får fyra gula ljus, bland annat för att ha ställt sig bakom ett utskottsinitiativ om att flytta ut trålgränsen på prov. Utöver detta får Sverigedemokraterna samma usla omdöme som Moderaterna och Kristdemokraterna för hur det har agerat i opposition för att försvaga miljö- och klimatpolitiken.

Granskning av regeringens politik 2018 – 2022

2

En ny spelplan i miljöpolitiken

I kölvattnet av riksdagsvalet 2018 stod det klart att varken den sittande S- och MP-regeringen eller alliansspartierna Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna kunde bilda regering utan stöd från ett parti från det andra blocket alternativt Sverigedemokraterna som växt ytterligare i valet. Detta bidrog till att alliansen splittrades under hösten 2018 eftersom partierna inte kunde enas i frågan om ett samarbete med Sverigedemokraterna.

Efter en höst av utdragna förhandlingar och intensiv politisk debatt kom till slut nyheten i januari 2019 att Centerpartiet och Liberalerna hade kommit överens med Socialdemokraterna och Miljöpartiet om ett avtal med 73 punkter. Därmed var partierna villiga att ingå i ett regeringsunderlag och släppa fram en minoritetsregering bestående av Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Överenskommelsen, senare kallad januariavtalet, kom att sätta ramarna för mycket av mandatperiodens miljöpolitik.

Det politiska läget har inte bara betytt att regeringens handlingsutrymme begränsats då den varit beroende av olika mer eller mindre tillfälliga överenskommelser med andra partier för att driva igenom sin budget och få stöd för politiska reformer. Det har även inneburit att den politiska spelplanen delvis ritats om.

I efterdyningarna av att Centerpartiet och Liberalerna slutligen lämnat Alliansen tog Moderaterna och Kristdemokraterna ytterligare steg mot att öppna upp för och senare också fördjupa samarbetet med Sverigedemokraterna. I denna konstellation på högerkanten har Moderaternas och Kristdemokraternas redan ganska låga miljöambitioner sänkts ytterligare. De tre partierna har gått samman upprepade gånger under mandatperioden drivit en linje som i flera fall försvagat Sveriges miljöpolitik. Januarisamarbetet innebar också en delvis ny roll för Vänsterpartiet, som enligt avtalet inte skulle ges något sakpolitiskt inflytande och helt stängas ute från att delta i budgetförhandlingar.

Sommaren 2021 fälldes regeringen Löfven av en samlad opposition i ett misstroendevotum. Liberalerna, som sedan 2019 hade bytt partiledare och ändrat inställning till januariavtalet, valde då att lämna samarbetet med regeringen Löfven. Centerpartiet lämnade också samarbetet men medverkade ändå till att regeringen åter kunde tillträda. Detta i utbyte mot att förslagen i strandskyddsutredningen och skogsutredningens förslag om stärkt äganderätt i skogen skulle genomföras. Centerpartiet hävdade att detta var avtalat med regeringen vilket Miljöpartiet avvisade.

Hösten 2021 kom att präglas av en politisk osäkerhet och intensiva förhandlingar om skogen och strandskyddet. Regeringens budget förhandlades inte formellt med vare sig Centerpartiet eller Vänsterpartiet men de två partiernas olika krav för att ställa sig bakom regeringens budget framkom tydligt i media under hösten.

Den 25 november 2021 stod det klart att Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna lyckats stryka för miljöarbetet viktiga delar i regeringens budget, bland annat ett stort anslag för att skydda fjällnära skog. Detta ledde till att Miljöpartiet samma dag aviserade sitt beslut att lämna regeringen.

Efter detta tillträdde den 30 november 2021 mandatperiodens fjärde regering, en socialdemokratisk enpartiregering ledd av Magdalena Andersson.

Förutsättningarna för svensk EU-politik under mandatperioden

En betydande del av klimat- och miljöpolitiken beslutas idag på EU-nivå. Inom områden som klimat, jordbruk, fiske och miljögifter har EU-politiken en avgörande betydelse. Det är därför viktigt att Sverige är en positiv kraft i förhandlingarna på EU-

nivå. I Sverige måste regeringen inför förhandlingar i rådet förankra sin politiska linje i EU-nämnden, som är ett av riksdagens 15 utskott.

Under mandatperioden har regeringens rådighet över Sveriges politik i EU begränsats, då den upprepade gånger stött på patrull i EU-nämnden. I flera fall har det varit kopplat till att sammansättningen i EU-nämnden skiljer sig från partiernas mandatfördelning i riksdagen. Mandatfördelningen ska återspeglas i sammansättningen av ledamöter i utskotten, där stora partier med många mandat får fler representanter än mindre partier. Det är dock svårt att exakt avspegla riksdagens sammansättning i utskottens 17 ledamöter, därför får vissa utskott en falsk majoritet. I EU-nämnden har M, KD, SD och L tillsammans utgjort en majoritet under mandatperioden, medan de i riksdagen bara haft 174 av 349 mandat. Partierna har gått samman i frågor som rör kärnkraftspolitiken i EU vilket inneburit att regeringen varit tvungen att förhandla utifrån dessa positioner. I andra frågor har regeringen mött motstånd från en verklig riksdagsmajoritet. I exempelvis skogsfrågorna har M, KD, SD och C tillsammans avgjort Sveriges position.

Metod för granskning av regeringens politik

Grunden för granskningen av regeringens politik utgörs av öppna källor såsom propositioner med förarbeten, lagändringar, budgetar och regleringsbrev, regeringsbeslut, pressmeddelanden, medieframträdanden, artiklar och utspel från regeringen och riksdagspartierna. Dessa har ibland kompletterats med

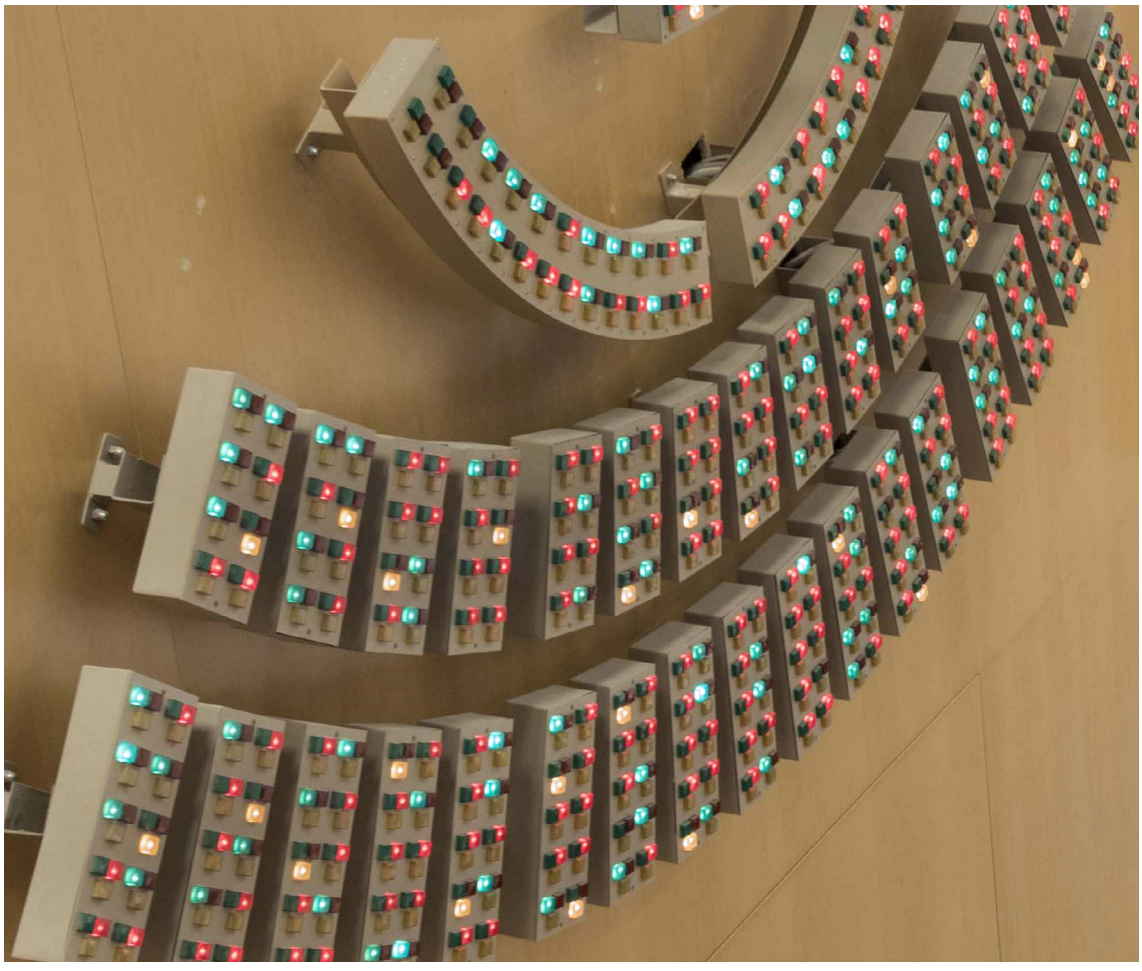

granskande journalistik, om det tydligt framgår att det är en opartisk viktning av informanter och där alla sidor har fått ge sin bild.

Naturskyddsföreningen har granskat regeringens förda politik inom tre övergripande fokusområden. Inom respektive område har ett antal nyckelfrågor valts ut för granskning. Ambitionen är att analysen ska ge en övergripande bild av hur regeringen agerat och levererat beträffande centrala miljöfrågor under den gångna mandatperioden. Utifrån granskningen ges också förslag till åtgärder för att stärka den svenska miljöpolitiken framåt, oavsett vilken regering som bildas efter riksdagsvalet i september 2022.

Vilken regering är det som bedöms?

Under mandatperioden har landet styrts av tre koalitionsregeringar bestående av Socialdemokraterna och Miljöpartiet mellan september 2018 och 29 november 2021. En socialdemokratisk enpartiregering ledd av Magdalena Andersson tillträdde den 30 november 2021. Om inget annat anges är betygsättningen ett samlat omdöme av regeringen Löfven I, II, III och regeringen Andersson. I vissa fall har den socialdemokratiska regeringen under sin relativt korta tid vid makten dock fattat beslut som gör att det är motiverat att ge den ett separat betyg.

Betyg

Området för granskningen och betygsättningen är utfallet av politiken som regeringen har bedrivit under mandatperioden kopplat till 22 utvalda nyckelfrågor. I de frågor där det varit tydligt, och viktigt, att de två regeringspartierna har haft olika positioner och intentioner beskrivs det i löptext men ligger inte till grund för betygsättningen. När det gäller EU-politiken är det regeringens förslag/positioner som de lagt fram i EU-nämnden som ligger till grund för bedömning och betygsättning. Regeringens politik betygsätts med ett färgbetyg som grundar sig på en sammanvägd bedömning av delfrågorna som granskas inom ramen för nyckelfrågan. De frågor som ligger till grund för bedömningen av regeringens agerande redovisas i bilaga 1.

Bedömning	Färgbetyg
Utmärkt! Helt rätt beslut har fattats	**Betyg:** Mörkgrön
Bra. Bra beslut har fattats men inte tillräckligt skarpt/mycket	**Betyg:** Grön
Ok. Beslut delvis i rätt riktning	**Betyg:** Gul
Dåligt. Nödvändiga beslut har inte fattats (passivt)	**Betyg:** Orange
Uselt. Beslut i delvis eller helt fel riktning.	**Betyg:** Röd

Skuggbetyg för enskilt regeringsparti

I de fall det framstår som extra viktigt att belysa skillnaderna mellan de olika regeringspartiernas agerande kan beskrivningen i texten kompletteras med ett skuggbetyg. Skuggbetyget *”försvarare”* delas ut till ett regeringsparti som tydligt skiljt ut sig från regeringens position och tagit strid för en skarpare politik i frågan medan skuggbetyget *”bromskloss”* delas ut till ett regeringsparti som tydligt har agerat för att försämra eller bromsa en skarpare politik i frågan.

Samarbets- och oppositionspartiernas roll och särskilda omnämnanden

För att ge en tydligare bild av bakgrunden till vad som hänt eller inte hänt under mandatperioden ges i denna rapport även en översiktlig beskrivning av samarbets- och oppositionspartiernas agerande utifrån relevanta följdmotioner, utskottsarbete, förhandlingspositioner, votering med mera. Detta för att belysa vilka partier som hjälpt, stjälpt eller varit passiva i en fråga. Beskrivningen av samarbets- och oppositionspartiernas agerande kompletteras även med en ikon om det finns skäl att särskilt lyfta fram ett eller flera partiers agerande. Omnämnandet *”hjälpt”*, *”stjälpt”* eller *”passiv”* delas ut till partier som särskilt utmärkt sig i sitt agerande, eller avsaknad av agerade. För att ett parti ska anses ha hjälpt eller stjälpt en fråga ska de på ett avgörande sätt ha bidragit till en skärpning eller försämring i en miljöpolitisk fråga.

Regeringens miljöpolitik mandatperioden 2018 – 2022

Trots det svåra parlamentariska läget och en mandatperiod kantad av kriser bedrev regeringen Löfven en mestadels positiv miljöpolitik. Klimatfrågan har varit en uttalad prioritet för regeringen under mandatperioden och det har tagits viktiga steg framåt i flera frågor. Men på totalen har politiken inte varit tillräcklig för att minska utsläppen i den takt som krävs. Exempelvis har klimatpolitiska rådet, i samtliga rapporter, kritiserat regeringen för att politiken inte räcker för att nå klimatmålen. Regeringen har också haft som målsättning att stärka biologisk mångfald och ekosystem. Många goda initiativ och beslut har tagits, inte minst vad gäller en rejäl höjning av budgeten för skydd och skötsel av värdefulla områden både på land och i hav. Men på avgörande områden har politiken varit helt otillräcklig för att svara mot hoten mot den biologiska mångfalden. Regeringens politik för att ställa om samhället för att möta klimatkrisen och naturkrisen har präglats en blandning av bra initiativ och senfärdighet.

Av de 22 frågor som granskas i den här rapporten har regeringen Löfven agerat i rätt riktning i 15 frågor och får sex gröna och nio gula betyg. I fem fall har regeringen agerat för svagt eller för långsamt och får betyget orange. Inom ramen för januarisamarbetet har regeringen också agerat i fel riktning rörande skogsbruk och strandskyddet vilket gjort att regeringen Löfven får rött betyg i dessa två frågor. I några frågor har Miljöpartiet utmärkt sig igenom att driva en skarpare linje än Socialdemokraterna, i dessa fall får MP ett skuggbetyg som försvarare av miljöfrågor.
Efter att Miljöpartiet lämnade regeringen i november 2021 tillträdde en socialdemokratisk enpartiregering ledd av Magdalena Andersson. Under sin korta tid vid makten

Nyckelfrågor	Regeringens betyg*	Skuggbetyg	Hur andra partier har påverkat frågan
KLIMAT			
Klimatskadliga subventioner	🟡	Försvarare	
Klimatmål och minskade utsläpp	🟡		Stjälpt
Transportomställning	🟢🔴		
Fossilfria finanser	🟡		
Naturliga kolsänkor	🟡		Stjälpt
Energiomställning	🟢🟡		Stjälpt
Jordbruk och klimat	🟠🔴		
BIOLOGISK MÅNGFALD			
Jordbruk och biologisk mångfald	🟡		
Skydd av skog	🟠		Stjälpt
Skogsbruk	🔴	Försvarare	Stjälpt
Artskydd	🟠🔴		
Marint skydd	🟢🟠		
Hållbart fiske	🟡🟠		Hjälpt
Övergödning	🟡		
Strandskydd	🔴	Försvarare	Stjälpt
HÅLLBART SAMHÄLLE			
Miljörätt	🟢🔴		Stjälpt
Gruvor och metaller	🟠🔴		
Läkemedel i miljön	🟢		
PFAS	🟡		
Miljö- och klimatbistånd	🟢🔴		
Skattereform	🟠		Hjälpt
Återhämtningspolitiken	🟠		Stjälpt

* I vissa frågor har regeringen Andersson fått ett eget betyg. I dessa fall ligger betyget till höger i kolumnen.

har S-regeringen fattat flera beslut som varit negativa för miljön, aviserat oroande lagändringar och underlåtit att ta viktiga frågor vidare. Regeringen Andersson får därför sex röda betyg i frågorna som rör artskydd, jordbrukets klimatomställning, transportomställning, gruvor och grönt bistånd. Den socialdemokratiska regeringen får också två orangea betyg i frågorna som rör hållbart fiske och marint skydd samt ett gult betyg för sin politik i frågan om energiomställning.

Frågor som får grönt betyg

Hållbara transporter. På transportområdet har regeringen Löfven under mandatperioden bedrivit ett aktivt arbete med många positiva reformer och tillsatt flera viktiga utredningar. Bland reformerna finns skärpt och utvecklad bonus-malus för personbilar.

Energiomställning. Mandatperiodens regeringar har fört en mestadels progressiv politik på energiområdet. Regeringen Löfven har bland annat satsat på ökade medel till industrins omställning och åtgärder för fortsatt utbyggnad av förnybar energi. Regeringen Andersson får gult betyg då de dels fattat positiva beslut, dels fattat beslut som motverkar effektiv energianvändning.

Marint skydd. Regeringen Löfven har haft ett tydligt fokus på att stärka det marina områdesskyddet, inte minst att få till stånd fiskeregleringar i skyddade områden. Regeringen Andersson får ett orange betyg eftersom den inte har lagt fram någon proposition om havsmiljöfrågor utifrån miljömålberedningens betänkande

Miljörätt. Miljöpolitiken på det rättsliga området har genomgående varit bra för miljön, om än otillräcklig. Över lag har dock både regeringen Löfvens lagstiftningsåtgärder och beslut i prövningar av olika miljöärenden varit positiva för miljön. Viktiga skärpningar av miljölagarna har dock uteblivit under mandatperioden och både regeringen Löfven och regeringen Andersson har fattat beslut som väcker stor oro. Här får regeringen Andersson rött betyg för besluten om slutförvaret och Gállok.

Läkemedel i miljön. Regeringen har bland annat avsatt pengar till avancerad vattenrening för att rena bort läkemedel i reningsverk och beslutat om ett etappmål som innebär att åtgärder för att minimera negativa miljöeffekter av läkemedel ska finnas på plats i Sverige, i EU eller internationellt senast 2030.

Miljö- och klimatbistånd. Regeringen Löfven har prioriterat kopplingarna mellan klimat, miljö och utveckling i biståndspolitiken. Utmärkande är satsningen på biologisk mångfald inom biståndet som regeringen Löfven lanserade 2020. Regeringen Anderssons besked våren 2022 att flyktingmottagandet från Ukraina ska finansieras med 9,2 miljarder från biståndsbudgeten, är dock mycket allvarligt och S-regeringen får därför ett rött betyg.

Frågor som får gult betyg

Klimatskadliga subventioner. Regeringen har fasat ut vissa subventioner, men långt ifrån vad som är tillräckligt. I flera fall har besluten dock fattats ganska sent under mandatperioden, varför dessa beslut får full effekt först under nästa mandatperiod.

Klimatmål och minskade utsläpp. Trots höga ambitioner och flera positiva satsningar har regeringen inte lyckats fatta nödvändiga beslut för att minska utsläppen. Flera utlovade åtgärder som genomförandet av utfasning av fossila bränslen, översyn av samhällsmål och stärkt klimatanpassning har försenats eller helt uteblivit.

Fossilfria finanser. Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att främja hållbara investeringar så som nya placeringsregler för AP-fonderna, gröna obligationer och lagkrav gällande exempelvis bankernas hållbarhetsrapportering. Det behövs dock fler konkreta åtgärder för att åstadkomma de utsläppsminskningar som krävs för att bromsa klimatförändringarna.

Naturliga kolsänkor. Regeringen har lagt fram en treårig återvätningssatsning för att minska utsläppen från utdikade torvmarker, vilka orsakar mycket stora utsläpp av växthusgaser. Initiativet är bra men inte tillräckligt för att nå uppsatta mål. Regeringen har även, efter stark press från andra riksdagspartier, drivit en linje som varit negativ för klimatet i frågan om kolsänkor inom EU.

Jordbruk och biologisk mångfald. Regeringens politik på området kan sammanfattas som otillräcklig. En del beslut är tagna i rätt riktning men långt ifrån vad som krävs för att vända situationen för odlingslandskapets biologiska mångfald.

Hållbart fiske. Under mandatperioden har regeringen bland annat satsat på förstärkt fiskerikontroll och utveckling av skonsamma redskap men skapat få incitament för att minska användningen av destruktiva metoder som bottentrålning. Regeringen Andersson har ännu lagt fram den viktiga havsmiljöproposition som den tidigare regeringen utlovat och inte heller agerat på riksdagens tillkännagivande om åtgärder för Östersjöns fiskebestånd, däribland att på prov flytta ut trålgränsen.

Övergödning. För att växla upp arbetet mot övergödning har regeringen höjt anslagen till lokalt vattenvårdsarbete och initierat en rad utredningar och regeringsuppdrag under mandatperioden. Tyvärr har regeringen varit senfärdig med att ta utredningarnas förslag vidare.

PFAS. När det kommer till att begränsa användning, spridning och förekomsten av PFAS i naturen PFAS har regeringen över lag agerat i rätt riktning men insatserna har varit otillräckliga. Regeringens riktade satsning på 25 miljoner i 2022 års budget för att minska spridningen av PFAS var ett positivt initiativ. Däremot har regeringen inte agerat för att minska förekomsten av PFAS i dricksvatten.

Frågor som får orange betyg

Jordbruk och klimat. Sammantaget har politiken på området saknat både verkningsfulla åtgärder för att minska jordbrukets klimatpåverkan och integrerade åtgärder på de områden som på allvar kan minska jordbrukssektorns klimatpåverkan. Regeringen Anderssons får ett eget rött betyg för krispaket till jord- och skogsbruksföretag som innehöll förslag om ytterligare 800 miljoner till dieselskattenedsättning, men saknade stöd till förnybara drivmedel.

Skydd av skog. Regeringens politik för skydd av värdefull skog kan sammanfattas som undermåligt. För 2022 föreslog regeringen visserligen ett historiskt högt anslag för skydd av värdefull natur men det har under flera år saknats tillräckliga medel för att täcka nekade avverkningstillstånd i fjällnära skog, vilket drabbat arbetet med att skydda skog i övriga landet. På flera sätt har regeringen agerat tvärtemot sin tydliga ambition om att skyddsvärda skogar inte ska avverkas. Allvarligast är förslaget att avveckla nyckelbiotopsinventeringen, som utgör ett centralt kunskapsunderlag för både formellt skydd och frivilliga avsättningar.

Artskydd. Regeringens agerande i jaktfrågor över lag har varit negativt för artskyddet och i stället gynnat jägarnas intressen. Exempelvis finns det ett pågående överträdelseärende hos EU-kommissionen mot den svenska licensjakten på varg, trots detta har vargjakten

fortsatt. Artskyddsutredningen som presenterades 2021 innehåller förslag som skulle innebära en förbättring i genomförandet av EU:s naturvårdsdirektiv, men någon proposition har ännu inte lagts fram. Regeringen Andersson aviserade våren 2022 att en ändring av fridlysningsbestämmelsen i artskyddsförordningen ska göras om i syfte att underlätta för skogsbruket.

Gruvor och metaller. Politiken kopplat till gruv- och metallfrågor har under mandatperioden, med få undantag, varit otillräckliga eller gått i fel riktning ur miljösynpunkt. Regeringen Löfvens beslut om Natura 2000-tillstånd i samband med den planerade gruvan i Laver var positivt men den har också flera gånger initierat generella förlängningar av undersökningstillstånd för prospektering. Regeringen Andersson beslut om bearbetningskoncession för Gállok i Jokkmokks kommun bedöms som mycket negativt och regeringen får därför ett rött betyg.

Skattereform. I Januariavtalet utlovades det en genomgripande skattereform som styr mot klimat- och miljömålen. Någon sådan reform varken genomförts eller ens påbörjats.

Återhämtningspolitiken. Även om regeringens agerande i liten grad har motverkat arbetet för den gröna omställningen så har återhämtningspolitiken ändå varit ett missat tillfälle att snabba på den gröna omställningen, vilket även Klimatpolitiska rådet riktat skarp kritik mot.

Frågor som får rött betyg

Skogsbruk. Regeringen har under mandatperioden på flera sätt har agerat tvärtemot sin ambition om att miljöhänsynen i skogsbruket ska öka. Utifrån skogspropositionen har regeringen lagt fram förslag som innebär regelförenklingar och större frihet för skogsägare men inte agerat för en sammanhållen lagstiftning eller politik för nå miljömålen. Regeringen har inte heller lagt fram förslag om sänkt avkastningskrav eller förändrat uppdrag för Sveaskog, vilket är nödvändigt för ett hållbart statligt skogsbruk. Sverige har dessutom motarbetat en rad förslag från EU-kommissionen som syftar till ett hållbart skogsbruk.

Strandskydd Under större delen av mandatperioden har regeringens överenskommelse med Centerpartiet och Liberalerna i januariavtalet legat som ett latent hot om ett försvagat strandskydd. I mars 2022 presenterade regeringen till slut en strandskyddsproposition som skulle innebära att strandskyddet försvagas kraftigt om den genomförds. Några av de mest omfattande förslagen på nedskärningar som föreslogs i strandskyddsutredningen har dock ändrats till det bättre i propositionen.

Klimat

Klimatkrisen har intensifierats i både allvar och uppmärksamhet under mandatperioden. FN:s klimatpanels specialrapport 2018 om konsekvenserna av 1,5 graders uppvärmning innebar ett uppvaknande för världssamfundet. Huvudbudskapet i rapporten var att en 1,5 graders ökning av den globala medeltemperaturen kommer att få allvarliga konsekvenser för människor, miljö och ekosystem världen över. Redan nu, vid drygt en grads global uppvärmning, syns tydliga effekter: mer extremt väder som torka, översvämningar och stormar, liksom stigande havsytenivåer och avsmältning i Arktis.

Framväxten av den globala klimatungdomsrörelsen Fridays for Future satte ytterligare press på politiker världen över att agera kraftfullt för en snabb och rättvis klimatomställning. Klimatfrågan fick ytterligare fart av klimatpanelens sjätte huvudrapport som publicerats under 2021 och 2022. Klimattoppmötet i Glasgow i november 2021 bidrog också till att öka kraven på snabba och resoluta klimatpolitiska åtgärder världen över. Samtidigt har coronapandemin flyttat fokus från en kris till en annan.

Snabba utsläppsminskningar är avgörande för att världen ska klara Parisavtalets mål om att hålla temperaturökningen väl under två grader och sträva mot att begränsa den till 1,5 grader. För att det ska vara möjligt måste världen nå nollutsläpp senast kring 2050 och halvera utsläppen till 2030. Industriländerna behöver ta ansvar för sina historiska utsläpp och därför minska sina utsläpp ännu snabbare.

I Sverige står transportsektorn för mer än en tredjedel av de inhemska utsläppen av växthusgaser. För att minska dessa utsläpp krävs minskade transporter, en transporteffektiv samhällsplanering, mer energieffektiva transportslag och en övergång till eldrift i första hand och hållbara biodrivmedel i andra hand. Den tunga industrin står för ytterligare en tredjedel av Sveriges inhemska klimatpåverkan. Här krävs en skärpning av EU:s system för handel med utsläppsrätter och en snabb omställning framför allt av de stora utsläpparna i Sverige. Drygt hälften av Sveriges totala klimatpåverkan sker utanför landets gränser. Dessa föreslås nu fångas upp av mål för konsumtionsbaserade utsläpp, men behöver i nästa steg omfattas av kraftfulla styrmedel för att nå målet.

För att klara klimatomställningen räcker det inte att minska utsläppen. Samtidigt behöver mer koldioxid tas upp och lagras i kolsänkor, i såväl Sverige som resten av världen. Här spelar jord- och skogsbruket en avgörande roll, både för att minska sina fossila utsläpp och bidra till ett ökat upptag av koldioxid.

Klimatskadliga subventioner

Regeringens betyg: Gul

Regeringens agerande

Inför mandatperioden uppgick de klimatskadliga subventionerna i Sverige till 34,6 miljarder kronor i budgeten för 2018. För 2022 beräknas dessa subventioner till 33,2 miljarder, en minskning med 1,4 miljarder. Förutom att regeringen har beslutat att ta bort skattenedsättningar på sammanlagt 2,3 miljarder har totalsumman även påverkats av prisutvecklingen inom EU:s utsläppshandelssystem samt av minskat flygande under pandemin.

Merparten av subventionerna kvarstår således (se bilaga), trots att en tydlig riksdagsmajoritet svarade ja på en fråga i Naturskyddsföreningens valenkät 2018 om att under mandatperioden fasa ut merparten av skatteundantagen för användning av fossila bränslen. Miljöpartiet har i media hänvisat till Naturskyddsföreningens lista över klimatskadliga subventioner som grund för regeringens arbete att ta bort dessa,[1] men partiet har uppenbarligen inte fått igenom mer än en mindre del av sina krav.

1 https://www.altinget.se/miljo/artikel/utfasning-av-fossil-subvention-moter-motstaand

Regeringen har sammanfattningsvis agerat och fasat ut vissa subventioner. I flera fall har besluten dock fattats ganska sent under mandatperioden, varför dessa beslut får full effekt först under nästa mandatperiod.

Skattenedsättningen på diesel till jordbruket har återställts efter en tillfällig höjning av subventionen under M och KD-budgeten för 2019, men den har inte avskaffats. Budgeten för 2022 innehöll inga ytterligare borttaganden av subventioner.

Skuggbetyg
Försvarare

Oppositions- och samarbetspartiernas agerande

I januariavtalet[2] fanns flera punkter som relaterade till klimatskadliga subventioner, bland annat om energi- och koldioxidskatt på flygbränsle och en förstärkt bonus-malus för nya fordon. Därtill fanns en utlovad skatteväxling mellan miljöskatter och skatt på arbete på 15 miljarder. Slopade klimatskadliga subventioner hade kunnat spela en stor roll om ambitionerna med skatteväxlingen genomförts. *Liberalerna* argumenterar i sitt budgetförslag för 2022[3] att jordbrukets skattenedsättning på diesel måste avskaffas och att odlingstorv ska beskattas som fossilt. *Centerpartiet* nämner dock inte klimatskadliga subventioner i sin budgetmotion för 2022.[4] *Vänsterpartiet* har upprepade gånger ställt frågor i riksdagen om en önskad utfasningsplan för klimatskadliga subventioner. Övriga partier har varit passiva i frågan.

Rekommendationer till nästa regering

- Gör upp om en tidsatt nationell utfasningsplan för avskaffande av klimatskadliga skatteundantag i form av skattenedsättningar och skattebefrielser. Om utsatta näringar behöver kompenseras kan det ske genom exempelvis förändrade miljöersättningar till jordbruket.

- Röj undan EU-hinder. Påverka EU:s reformer av den europeiska utsläppshandeln ETS, momsdirektivet och energiskattedirektivet för att till exempel slopa den fria tilldelningen av utsläppsrätter och för att möjliggöra för beskattning av flygbränsle och moms på flygresor.

Klimatmål och minskade utsläpp

Regeringens betyg: Gul

Regeringens agerande

Mandatperioden inleddes med höga ambitioner från regeringens sida om att Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsnation. 2019 enades regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna, via januariavtalet, om ökade klimatinvesteringar och att bereda frågan om mål för konsumtionsbaserade utsläpp. I Sveriges första klimathandlingsplan[5] som antogs 2019 skrev regeringen bland annat in ambitionen att klimatmålen ska vara styrande både för samhällsmål och lagstiftning, mycket i klimathandlingsplanen har dock inte genomförts.

Som en följd av januariavtalet gav regeringen år 2020 Miljömålsberedningen i uppdrag att ta fram en samlad strategi för minskad klimatpåverkan från konsumtion.

2 https://www.socialdemokraterna.se/download/18.1f5c787116e356cdd25a4c/1573213453963/Januariavtalet.pdf

3 https://www.liberalerna.se/wp-content/uploads/budget-till-webben-denna.pdf

4 https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/centerpartiets-budgetmotion-2022_H9024121

5 Regeringen, 2019: En samlad politik för klimatet – klimatpolitisk handlingsplan prop. 2019/2065

Beredningens förslag som presenterades våren 2022 innehöll bland annat ett nettonollmål till 2045 för Sveriges konsumtionsbaserade utsläpp. Även om detta är en stor framgång måste det följas upp med tillräckliga åtgärder för att målet ska kunna nås.

Det är också positivt att regeringen, trots motstånd från Moderaterna, Kristdemo kraterna och Sverigedemokraterna, har drivit på inom EU för högre krav på utsläppsminskningar i EU:s klimatlag.

Regeringens politik har dock inte lyckats öka omställningstakten och utsläppsminskningarna tillräckligt för att nå klimatmålen. Dessutom missade regeringen tillfället att genomföra en samhällsomställning utifrån de tillfälligt ändrade rese-, produktions- och konsumtionsmönster under pandemin.

Trots höga ambitioner och flera positiva satsningar under mandatperioden har regeringen sammanfattningsvis inte lyckats fatta nödvändiga beslut för att minska utsläppen. Vidare har genomförandet av utlovade åtgärder som utfasning av fossila bränslen, översyn av samhällsmål och stärkt klimatanpassning i flera fall försenats eller helt uteblivit.

Oppositions- och samarbetspartiernas agerande

Centerpartiet och *Liberalerna* har ställt sig bakom flera initiativ för utsläppsminskningar via januariavtalet. *Vänsterpartiet* har föreslagit en skärpning av utsläppsminskningarna kopplat till klimathandlingsplanen. *Moderaterna*, *Kristdemokraterna* och *Sverigedemokraterna* har alla aktivt verkat för att sänka klimatambitionerna, bland annat i följdmotioner[6] till klimathandlingsplanen. Partierna har även drivit på i EU-nämnden för att försvaga den svenska förhandlingspositionen om EU:s klimatlag[7], vilket delvis lyckades.
I Miljömålsberedningen har M, KD och SD dessutom försökt försvaga målet för konsumtionsbaserade utsläpp genom att argumentera för en avräkning för svensk ”exportklimatnytta”.[8]

Särskilda omnämnanden
Stjälpt

Rekommendationer till nästa regering

- Öka takten i klimatomställningen. Skärp de svenska klimatmålen i linje med ett rättvist ansvarstagande under Parisavtalets 1,5-gradersmål och genomför skyndsamt tillräckliga åtgärder för att minska Sveriges territoriella utsläpp till nära noll till 2030.

- Vidta genast omfattande åtgärder för att minska Sveriges konsumtionsbaserade utsläpp nationellt och internationellt, för att nå målet Miljömålsberedningen lagt fram Dessa utsläpp utgör cirka hälften av Sveriges faktiska utsläpp och är därmed avgörande för klimatomställningen.

- Inför ett fossilförbud senast 2030 som förbjuder försäljning av fossila bränslen och säkrar en rättvis omställning för alla. En utfasning krävs för att snabbt sänka de höga transportutsläppen och nå etappmålet för inrikes transporter till 2030. [9]

6 Följdmotioner till klimathandlingsplanen 2019 från M , från KD , från SD

7 Riksdagen, 2020. Fredagen den 16 oktober EU-nämndens uppteckningar 2020/21:10.

8 Dagens Nyheter, 2021-12-03. DN avslöjar: Förslag kan göra svensk klimatpolitik världsledande – riskerar att falla i politisk strid.

9 Naturskyddsföreningen, 2021. Fossilförbud 2030: Så genomförs det.

Hållbara transporter

Regeringen Löfvens betyg: Grön

Regeringen Anderssons betyg: Röd

Regeringens agerande

På transportområdet har regeringen Löfven under mandatperioden bedrivit ett aktivt arbete med många positiva reformer och tillsatt flera intressanta utredningar. Bland reformerna finns skärpt och utvecklad bonus-malus för personbilar, där nyinköp av en mer miljöbelastande bil beläggs med en avgift som bekostar en bonus till den som köper en mindre miljöbelastande bil. Det har även beslutats om en skärpning av reduktionsplikten, vilken innebär att drivmedelsbolag successivt ska minska klimatpåverkan från drivmedel. Vidare har regeringen avskaffat den generella skattesubventionen av förmånsbilar och kraftigt ökat resurserna till investeringar i och underhåll av järnvägen. Andra positiva områden är ett ökat fokus på och mer resurser till elektrifiering av vägtransporter, upphandling av nattågstrafik till Norrland och kontinenten samt cykelförmåner och att systemet med så kallade stadsmiljöavtal har utvecklats. En reform av reseavdraget för att minska miljöbelastningen av arbetspendling har förberetts sedan 2019 när januariavtalet träffades mellan den S och MP- regeringen, Centerpartiet och Liberalerna. Reformen har dock dragit ut på tiden och beslut om frågan väntas först efter att denna granskning lanseras.

I samband med pandemin har regeringen Löfven även fattat direkt negativa beslut på transportområdet, däribland om skattebefriad arbetsplatsparkering och subventioner till flyg genom pengar till flygbolaget SAS och Swedavia. Den största svagheten är att det saknas en samlad strategi för transporteffektivisering. Den ovanligt positiva reformandan på transportområdet gör dock att S-MP-regeringen ändå får ett relativt högt betyg i frågan.

Regeringen Andersson lanserade ett paket med negativa reformer i slutet av mandatperioden med tillfälligt kraftigt sänkt skatt på fossila drivmedel, slopad BNP-indexering på drivmedelsskatten, generellt kontantbidrag till alla bilägare och sänkt ambitionsnivå på reduktionsplikten. Det drar ned betyget för den S-ledda regeringen.

Oppositions- och samarbetspartiernas agerande

Engagemanget hos oppositionspartierna var starkt i början av mandatperioden för att sedan mattas av, och i slutet av mandatperioden bli tidvis rent destruktivt. En bred enighet om reduktionsplikten ersattes av utspel från KD, M, SD och V om sänkta krav. KD, M och SD tog först initiativ till en skattesänkning på fossila drivmedel med 50 öre per liter, som fick stöd i riksdagen. M, KD, L, SD och V gick sedan ännu längre och krävde att Sverige skulle utmana EU-regler och tillfälligt avskaffa skatten. Avvecklingen av Bromma flygplats stoppades genom ett utskottsinitiativ från KD, M och L med uttalat stöd från C och SD.

Rekommendationer till nästa regering

- Lansera en samlad strategi för transporteffektivisering. En sådan strategi ska syfta till att systematiskt effektivisera bort transporter eller föra över dessa till mer yt- och energieffektiva transportslag.

- Inför differentierad vägskatt för lastbilar och personbilar. En differentierad vägskatt ger en träffsäker beskattning av vägtrafik utifrån fordons miljöprestanda och om de körs i stad eller på landsbygd.

- Satsa på kollektivtrafik, gång och cykel. Bilberoende botas bäst i städer. Tio miljarder per år bör satsas på kollektivtrafik, gång- och cykelsatsningar i Sveriges växande städer.

Fossilfria finanser

Regeringens betyg: Gul

Regeringens agerande

Finansbranschen spelar en avgörande roll för möjligheten att begränsa klimatförändringarna. Under mandatperioden har regeringen vidtagit flera åtgärder för att främja hållbara investeringar så som nya placeringsregler för AP-fonderna, gröna obligationer och lagkrav gällande exempelvis bankernas hållbarhetsrapportering. Regeringen har även gett Riksgälden i uppdrag att ställa ut gröna kreditgarantier för stora investeringar. I stället för denna typ av åtgärd har andra länder valt att etablerat en grön investeringsbank, vilket ger staten en större roll i finansieringen av klimatomställningen och skapar mer förutsägbarhet för näringslivet.

Det räcker dock inte att bara främja hållbara investeringar, det krävs också riktade åtgärder för att fasa ut finansieringen av, och investeringar i, fossila verksamheter. Framsteg på detta område har gjorts genom åtagandet att offentlig finansiering av fossil verksamhet utanför landets gränser ska upphöra efter 2022 samt att regeringen beslutat att exportkrediter inte får ställas ut till viss fossil verksamhet. Det behövs dock fler konkreta åtgärder för att åstadkomma de utsläppsminskningar som krävs för att bromsa klimatförändringarna. Exempelvis finns inga regleringar av bankers finansiering av fossil verksamhet vilket är angeläget då denna uppgått till uppåt 100 miljarder kronor årligen sen Parisavtalet.[10]

Oppositions- och samarbetspartiernas agerande

Flera av besluten bygger på januariavtalet mellan regeringspartierna S och MP, *Centerpartiet* och *Liberalerna*. Efter att *Miljöpartiet* lämnade regeringen har de gått ut med att de vill se hårdare krav på AP-fonderna och deras investeringar i fossilt.[11,12] Av oppositionspartierna har *Vänsterpartiet* drivit på för en skarpare politik gällande fossila investeringar och förespråkat en statlig grön investeringsbank[13] medan *Sverigedemokraterna*, *Moderaterna* och *Kristdemokraterna* har förhållit sig passiva i frågorna.

Rekommendationer till nästa regering

- Etablera en grön investeringsbank i syfte att främja innovativa klimatåtgärder och säkerställa långsiktig finansiering för näringslivets klimatomställning.
- Säkerställ att inga offentliga medel går till fossil verksamhet. Inför konkreta åtgärder som säkerställer att inga offentliga medel finansierar, eller investeras i, fossil verksamhet.
- Inför krav på finansiella aktörer gällande omställningsplaner för hela deras portföljer i enlighet med Parisavtalets 1,5-gradersmål, inklusive tillräckliga kort-, medel- och långsiktiga mål.

Naturliga kolsänkor

Regeringens betyg: Gul

Regeringens agerande

Regeringen har, efter stark press från andra riksdagspartier, drivit en linje som varit destruktiv för klimatet i frågan om kolsänkor inom EU, närmare bestämt när det gäller EU:s LULUCF-förordning (Land

10 https://fairfinanceguide.se/media/60041/banking-on-thin-ice.pdf

11 https://www.dn.se/ekonomi/myndighet-garanterar-kolaffarer-for-hundratals-miljoner/

12 https://www.etc.se/debatt/svenska-pensioner-ska-inte-finansiera-putins-krig

13 https://data.riksdagen.se/fil/168669CB-AA45-402A-B414-C5F099B00DB0
https://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/ap-fonderna_H902463

Use, Land Use Change and Forestry). I mars 2019 rapporterade regeringen[14] in kraftigt missvisande värden om omfattningen av Sveriges upptag av koldioxid i skogsmark, efter att en betydligt mer korrekt redovisning hindrats av flera andra partier i riksdagen.[15] EU-kommissionen stoppade emellertid förfarandet efter skrivelser från Naturskyddsföreningen.[16]

Regeringen har även agerat mot förslaget om ökade kolsänkor i medlemsländerna inom EU och krävt ett lägre åtagande för Sverige.[17] Regeringen har i dessa frågor fått vika sig för majoriteten i riksdagens miljö-och jordbruksutskott. Miljöpartiet arbetade för att stoppa den missvisande rapporteringen. Socialdemokraternas roll är oklar, men partiet röstade mot en missvisande rapportering tillsammans med V och MP när saken behandlades i miljö- och jordbruksutskottet.[18]

14 Miljö- och energidepartementet, National forestry accounting plan for Sweden, mars 2019. Länk: www.regeringen.se/4aa103/contentassets/38eaf6f23f284fb0a440b0742fe7bcf7/national-forestry-accounting-plan-for-sweden

15 Se protokoll från Miljö- och jordbruksutskottet den 31 januari 2019 §11, där riksdagens majoritet tvingade fram en ändring av regeringens förhållningssätt (MP, S och V reserverade sig). Att detta var avsikten framgår bland annat i ett PM från SLU från maj 2018: ”Baserat på beräkningen av relativ avverkning för perioden 2000-2009 i detta PM finns utrymme at öka avverkningen med 13 %, dvs. drygt 11 M m3sk jämfört med dagens nivå (…)”. PM – beskrivning av alternativa sätt att definiera relativ avverkning i referensnivån för brukad skogsmark 2021-2030, SLU, 2018-05-17.

16 European Commission, Commission Staff Working Document, Assessment of the National Forestry Accounting Plans, Brussels, 18.6.2019 SWD(2019) 213 final, sidan 34. Länk: www.eumonitor.eu/9353000/1/j9vvik7m1c3gyxp/vkzj74hgc6yb

17 Regeringskansliet, Faktapromemoria 2020/21:FPM138, Reviderad LULUCF-förordning, Miljödepartementet 2021-08-31: ”Regeringen är dock kritisk till den föreslagna beräkningsmodellen för medlemsstaternas åtagande och ifrågasätter den föreslagna ansvarsfördelningen. Regeringen anser därutöver att det åtagande som tilldelats Sverige till år 2030 bör sänkas”. Länk: www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/fakta-pm-om-eu-forslag/reviderad-lulucf-forordning_H806FPM138

18 Se miljö- och jordbruksutskottets uttalande i protokoll 2019-01-31. M, C, L, KD och SD enades om bland annat följande ”(…)regeringen ska i sina beräkningar nyttja förordningen så att vi får en referensnivå som baseras på högsta möjliga hållbara avverkningsnivå”. MP, S och V anmälde avvikande mening.

I budgeten för 2021 lade regeringen fram en treårig återvätningssatsning för att minska utsläppen från utdikade torvmarker vilka idag står för lika stora utsläpp som personbilstrafiken. Dock användes inte möjligheten till ytterligare satsningar inom den strategiska planen, som är Sveriges genomförande av EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP). Initiativet som är tagits är bra men inte tillräckligt för att nå uppsatta mål.

Oppositions- och samarbetspartiernas agerande

Flera oppositionspartier och stödpartierna har bidragit kraftigt till Sveriges undermåliga agerande i fråga om kolsänkorna i EU. *Moderaterna, Centerpartiet, Kristdemokraterna, Liberalerna* och *Sverigedemokraterna* har gjort uttalanden i riksdagen som styrt regeringens politik gentemot EU i dessa frågor. [19]

Särskilda omnämnanden
Stjälpt

Rekommendationer till nästa regering

- Beakta kolinlagring i lagstiftningen. Påverkan på den naturliga kolsänkan och kolinlagring bör beaktas i alla relevanta lagförslag och regeringen bör styra mot en ökad kolinlagring där det kan göras utan negativ inverkan på andra miljömål.

- Driv på för fördubblad kolsänka inom EU. Verka för att EU tar fram bindande klimatmål för en fördubbling av EU:s naturliga kolsänkor till 2030 jämfört med 2017. Sverige ska nå dessa åtaganden inom landets territorium.

19 Detta framgår i bland annat miljö- och jordbruksutskottets protokoll 2018/19:15 och 2021/22:16

- Öka den nationella satsningen på återvätning av våtmarker och inkludera möjligheten för återvätning i den strategiska planen för Sveriges genomförande av den gemensamma jordbrukspolitiken.

Energiomställning

Regeringen Löfvens betyg: Grön

Regeringen Anderssons betyg: Gul

Regeringens agerande

Under mandatperioden har både S- och MP-regeringen Löfven och den Socialdemokratiska regeringen Andersson fört en mestadels progressiv politik på energiområdet. I regeringen Löfvens budgetproposition för 2022 föreslogs bland annat ett utökat stöd till energieffektivisering i flerbostadshus och ökade medel till industrins omställning genom Energisteget. Båda satsningarna stoppades dock genom M, KD och SD:s gemensamma budgetreservation för 2022. Det har emellertid även från regeringens sida saknats en kontinuitet i satsningarna på industrins energieffektivisering genom Energisteget. Under mandatperioden har satsningen både startats upp, avslutats och sedan föreslagits återstartа 2022, när den röstades ner.

Regeringen Löfven har även tagit initiativ till en elektrifieringsstrategi för Sverige, vilken färdigställdes under regeringen Andersson. Strategin är ett viktigt steg i att slå fast inriktningen för svensk energipolitik.

Andra åtgärder under mandatperioden som kan nämnas är en fortsatt utbyggnad av förnybar energi. Regeringen Löfven har bland annat satsat en halv till en miljard årligen på stöd till solceller fram till 2021, då satsningen i stället ersattes av en skattereduktion för grön teknik. För att påskynda utbyggnaden av vindkraft tillsatte regeringen Löfven 2020 en utredning om ändrade regler för kommunalt veto mot etablering av vindkraft.

Den socialdemokratiska regeringen lade fram en proposition utifrån utredningens förslag i april 2022. Regeringen Andersson har även gett Svenska kraftnät i uppdrag att förbereda en omfattande utbyggnad av nödvändig infrastruktur för att kunna ansluta havsbaserad vindkraft samt antagit havsplaner som syftar till att öka ytorna till havs där vindkraft kan etableras.

Under sin korta tid vid makten har regeringen Andersson även hunnit fatta beslut som direkt motverkar effektiv energianvändning, genom elpriskompensationen vintern 2022. Den gav felaktiga incitament kopplat till energiförbrukning i ett läge med hög efterfrågan i hela Europa.

Oppositions- och samarbetspartiernas agerande

Moderaterna, Sverigedemokraterna och *Kristdemokraterna* har på olika sätt verkat för att försvaga politiken för energiomställning. Partierna valde exempelvis att slopa Energisteget och energieffektivisering i flerbostadshus i sin gemensamma budgetreservation för 2022, som också röstades igenom av riksdagen. De har även drivit förslag på tillfälligt sänkt elskatt som ett motförslag till regeringens elpriskompensation. *Liberalerna* och *Centerpartiet* har i slutet av mandatperioden lagt förslag om en permanent sänkning elskatten. Centerpartiet, Moderaterna, Kristdemokraterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna har också lagt förslag om att avslå regeringens proposition om regeländringar för kommuners möjlighet att lägga veto i utbyggnad av vindkraft.

Särskilda omnämnanden
Stjälpt

Rekommendationer till nästa regering

- Ta ett helhetsgrepp om energifrågan. Det behövs aktiv och framåtblickande politik för att skapa ett nytt energisystem. Stöd och led utvecklingen mot mer lager och flexibilitet i el- och fjärrvärmesystemen, samt öka överföringen till andra länder.

- Öka fokus på energieffektivisering. Exempelvis genom att inkludera energieffektiviseringsåtgärder i det nya gröna avdraget, genomföra vita certifikat och ändra Sveriges energieffektiviseringsmål till ett absolut mål i stället för dagens relativa.

- Öka takten i utbyggnaden av förnybar energi. Säkerställ en hållbar vindkraftsutbyggnad, genom förändrad kommunal tillstyrkan, nej till vindkraft i områden med höga naturvärden och ökade möjligheter till samexistens med Försvarsmakten. Satsa även på solvärme med säsongslager för fjärrvärmen.

Jordbruk och klimat

Regeringen Löfvens betyg: Orange

Regeringen Anderssons betyg: Röd

Regeringens agerande

Regeringens politik har saknat verkningsfulla åtgärder för att minska jordbrukets klimatpåverkan. Jordbrukspolitiken har främst präglats av arbetet med den strategiska planen, som är Sveriges implementering av EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP) för den kommande programperioden 2023–2027. Regeringen presenterade den strategiska planen i december 2021. Planen innehöll bara en nyhet på klimatområdet, ett stöd till så kallade mellangrödor i kolinlagrande syfte. Samtidigt slopades stödet till vallodling, med än större potential till kolinlagring. Det saknades också åtgärder på de områden som har tydligast klimatnytta, som återvätning av torvmarker. CAP som sätter ramarna för Sveriges strategiska plan påbjuder visserligen inte kraftfulla åtgärder på klimatområdet, men regeringen hade kunnat inkludera mer ambitiösa satsningar.

Det är positivt att regeringen under mandatperioden tillsatte en utredning om fossiloberoende jordbruk, men olyckligt att den begränsades till att endast utreda de 10 procent av lantbrukets klimatpåverkan som kommer från drivmedelsförbrukning. Att regeringen förlängt biogasstödet och utvidgat klimatpremien är positiva beslut, men effekterna är begränsade eftersom även dessa satsningar främst berör drivmedel.

Sammantaget har regeringens politik saknat integrerade åtgärder riktade mot de områden som på allvar kan minska sektorns klimatpåverkan som återvätning av torvmarker, kolinlagrande odlingsmetoder i hela sektorn, minskat beroende av klimatskadlig konstgödsel och ökad inhemsk produktion och förädling av varierade växtbaserade livsmedel.

Våren 2022 föreslog regeringen Anderssons ett krispaket till jord- och skogsbruksföretag som bland annat innehöll 800 miljoner till ytterligare dieselskattenedsättning, i satsningen saknades stöd till förnybara drivmedel. Även kortsiktiga stödåtgärder behöver styra mot ökad miljöprestanda. Ett mindre klimatskadligt alternativ hade varit att införa ett generellt jordbruksavdrag genom stödåtgärder till areal- eller djurenheter.

Oppositions- och samarbetspartiernas agerande

Samarbets- och oppositionspartiernas har, med några få undantag, förhållit sig passiva till regeringens förda politik på

området. *Centerpartiet* och *Liberalerna* stod bakom utredningen om ett fossiloberoende jordbruk genom januariavtalet. Liberalerna föreslog även ett anslag i budgeten för 2022 om 150 miljoner till subvention av fossilfria bränslen i syfte att fasa ut dieselskattenedsättningen inom jordbruket. *Vänsterpartiet* sticker i sammanhanget ut. I partiets budgetmotion för 2022 föreslog de 960 miljoner i ökning av anslaget till åtgärder för landsbygdens miljö och struktur, med tonvikt på klimatanpassade åtgärder i jordbruket samt främjande av produktion och förädling av växtbaserade livsmedel.

Rekommendationer till nästa regering

- Tillsätt en bred utredning kring jordbrukets klimatpåverkan. Jordbruket påverkar klimatet genom markanvändning, djurhållning, konstgödsel och fossila bränslen. Konsumtionsledet spelar en viktig roll för att driva på omställningen. Därför krävs en samlad hantering med parallella satsningar.

- Gör kraftfulla satsningar på återvätning av torvmarker. Torvmarkerna utgör 6 procent av jordbruksarealen i Sverige men står för utsläpp motsvarande 30 procent av lantbrukets totala klimatpåverkan. Återvätning bör därför prioriteras inom miljöersättningarna.

- Satsa på produktion och förädling av växtbaserad mat för att bidra till minskad klimatpåverkan. Danmark gör storskaliga satsningar på vegetabilier, med särskilt fokus på ekologisk produktion för att även stärka biologisk mångfald. Sverige bör följa Danmarks exempel.

Biologisk mångfald

Naturkrisen är en ödesfråga för mänskligheten. År 2019 släppte FN:s vetenskapliga expertpanel för biologisk mångfald (IPBES) en utvärdering som visade att vitala ekosystem och en miljon av totalt åtta miljoner undersökta djur- och växtarter riskerar att slås ut, varav många inom de närmaste decennierna. Detta globala artutdöende beräknas gå tio till hundra gånger snabbare än under de senaste tio miljoner åren. I Sverige råder ett liknande mönster. Enligt Artdatabanken hotas omkring 10 procent av alla undersökta arter. De främsta orsakerna är ett intensivt skogsbruk och igenväxning. Andra viktiga påverkansfaktorer är fiske, speciellt bottentrålning och vattenreglering på grund av till exempel vattenkraft. De flesta av de hotade arterna lever i skogen och odlingslandskapet. Frågan om naturkrisen i Sverige är därför nära sammankopplad med våra areella näringar.

Ekosystemen förser oss med livsviktiga funktioner som vattenrening, kolinlagring, fotosyntes och nybildning av jord. Ett ekosystem är också livsmiljö åt alla de växter och djur som lever där. Dessutom förser de oss med mat och virkesråvara, och ett hållbart nyttjande av ekosystemen kan också vara en förutsättning för en rik biologisk mångfald som till exempel i odlingslandskapet.

Den gångna mandatperioden har karakteriserats av en större medvetenhet om naturkrisen, dess orsaker och konsekvenser. Klimatförändringar, låg lönsamhet inom de areella näringar och en ökad opinion för hållbarhet har alla bidragit till att skapa drivkrafter hos markägare att ställa om hur skogs- och jordbruket bedrivs. Politiken har motvilligt knuffats fram mot avgörande systemförändringar, vilka ännu inte genomförts i praktiken. Samtidigt skapar inlåsningseffekter, kunskapsunderskott och brist på ekonomiska styrmedel som gynnar hållbart brukande motkrafter. En utmaning är också det mycket polariserade samtalsklimat som råder, inte minst i skogsfrågan.

Jordbruk och biologisk mångfald

Regeringens betyg: Gul

Regeringens agerande

Under mandatperioden har jordbrukspolitiken till stor del präglats av arbetet med den så kallade strategiska planen, det vill säga Sveriges implementering av EU:s jordbrukspolitik för den kommande programperioden 2023–2027. Planen innehåller stöd till lantbrukarna, och utformningen har stor betydelse både för jordbrukets möjlighet att adressera naturkrisen, och för dess lönsamhet. Beslut om detta togs av den nytillträdda regeringen i december 20211. Vissa stöd som gynnar biologisk mångfald har höjts, men det saknas både nya stöd och stora, nödvändiga förbättringar i strategiska planen liksom i övrig jordbrukspolitik.

Under mandatperioden har regeringen även gjort nödvändiga men otillräckliga satsningar på att öka ekologisk produktion och konsumtion, inom ramen för livsmedelsstrategin.

Regeringens politik på området kan sammanfattas som otillräcklig. En del beslut är tagna i rätt riktning men långt ifrån vad som krävs för att vända situationen för odlingslandskapets biologiska mångfald.

Oppositions- och samarbetspartiernas agerande

Under mandatperioden har regeringen haft stor rådighet över de viktigaste besluten, kopplat till biologisk mångfald i jordbruket, utan att behöva söka stöd i riksdagen. Det är därför svårt att utvärdera hur de övriga partierna har bidragit till politikutvecklingen.

Några saker kan dock nämnas. I januariavtalet mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna fanns en viktig satsning på pollinatörer på 70 miljoner per år. När det kommer till satsningar på Sveriges medfinansiering av den strategiska planen har Vänsterpartiet, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Moderaterna motionerat om högre anslag jämfört med regeringens budget. Ökad medfinansiering bidrar inte automatiskt till ökad biologisk mångfald i jordbruket, det viktiga är hur pengarna sedan används. Men högre budget hade skapat bättre förutsättningar.

Rekommendationer till nästa regering

- Säkra långsiktighet och träffsäkra jordbruksstöd. Insatser för biologisk mångfald kräver långsiktig finansiering och regelverk. Säkerställ att tillräckliga ekonomiska medel riktas både till nationella stöd och som medfinansiering till EU:s jordbrukspolitik.

- Fortsatta mål för ekologisk produktion. Arbeta för riksdagsbundna mål om minst 30 procent ekologiskt brukad areal och 60 procent ekologiskt i offentlig livsmedelskonsumtion till år 2030, vilket motsvarar målen i regeringens handlingsplan till dagens livsmedelsstrategi.

- Differentierad bekämpningsmedelsskatt. Tillsätt en utredning kring att införa en differentierad, riskbaserad skatt på bekämpningsmedel, där skattesatsen sätts utifrån preparatens risker för hälsa och miljö. Utredningen bör föreslå utformning av indikatorer för en sådan skatt.

Skydd av skog

Regeringens betyg: Orange

Regeringens agerande.
Regeringens politik för skydd av värdefull skog har under mandatperioden delvis präglats av januariöverenskommelsen mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna. Utfallet av politiken kan sammanfattas som undermåligt.
För 2022 föreslog regeringen visserligen ett historiskt högt anslag för skydd av värdefull natur. Samtidigt har man under flera år inte tagit höjd för att Skogsstyrelsens anslag för skyddsarbetet också behöver täcka nekade avverkningstillstånd i fjällnära skog, vilket drabbat arbetet med att skydda skog i övriga landet.

På flera sätt har regeringen agerat tvärtemot sin tydliga ambition om att skyddsvärda skogar inte ska avverkas. Allvarligast är att de föreslagit att nyckelbiotopsinventeringen, som utgör ett centralt kunskapsunderlag för både formellt skydd och frivilliga avsättningar, ska upphöra. Det förslag på alternativ till kunskapsinsamling som lagts fram skulle innebära en tydlig försämring för möjligheten att skydda skogar med höga naturvärden.

Regeringen har också föreslagit att myndigheternas arbete med formellt skydd av skog i större utsträckning ska baseras på frivillighet, vilket riskerar att försvåra det strategiska arbetet, försämra kvaliteten i de skyddade områdena och öka risken att skyddsvärda skogar avverkas. Vidare har viktiga förslag som lades fram av Skogsutredningen 2019 om att inrätta ett vetenskapligt råd och genomföra en ny bristanalys för biologisk mångfald i skogen, utelämnats i regeringens skogsproposition. På EU-nivå har regeringen också motarbetat initiativ som skulle bidra till ett effektivt skydd av skog och att nationella mål om bevarande av skyddsvärda skogar kan nås.

Oppositions- och samarbetspartiernas agerande

Centerpartiet och *Liberalerna* har varit starkt bidragande till avvecklingen av nyckelbiotopsinventeringen genom januariöverenskommelsen. *Moderaternas* och *Kristdemokraternas* budgetförslag för 2019, som fick majoritet i riksdagen, innebar kraftig nedskärning av skyddsanslaget och att Skogsstyrelsen fick stoppa sitt skyddsarbete. Tillsammans med *Sverigedemokraterna* sänkte de också anslaget till skydd av skog med omkring 2 miljarder kronor i sitt gemensamma budgetförslag för 2022. Moderaterna och Sverigedemokraterna har även föreslagit regelbunden översyn av skyddade områden som gör det möjligt att upphäva befintliga skydd, vilket Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna röstade för. *Vänsterpartiet* har agerat för ett stärkt skydd av skogen genom att föreslå ökade anslag samt röstat för regeringens budgetförslag för 2022 som innehöll ett stort anslag för skydd av skog.

Särskilda omnämnanden
Stjälpt

Rekommendationer till nästa regering

- Kartlägg skyddsvärda skogar. Ge lämplig myndighet i uppdrag att ta fram och tillgängliggöra ett landstäckande kunskapsunderlag över skyddsvärda skogar baserat både på befintlig kunskap och nyinventering.

  Tillsätt ett vetenskapligt råd för biologisk mångfald i skogen. Rådet ska bland annat medverka till genomförandet av en ny analys av bristerna för den biologiska mångfalden i skogen i enlighet med förslag av Skogsutredningen 2019.

- Säkerställ ett tillräckligt anslag för skydd av skog. Anslaget behöver anpassas till att alla fjällskogar med höga naturvärden, vilka enligt lag inte ska ges tillstånd till avverkning, kan skyddas formellt samtidigt som takten på skyddsarbetet i övriga landet kan öka.

Hållbart skogsbruk

Regeringens betyg: Röd

Regeringens agerande.

Regeringens förda politik sedan valet har inte gjort svenskt skogsbruk hållbart. Den rådande skogspolitiken med principen om frihet under ansvar, jämställda mål för miljö och produktion, samt med övervägande ohållbara skogsbruksmetoder ligger fortsatt fast.

Sverige har under perioden motarbetat en rad förslag från EU-kommissionen som syftar till ett hållbart skogsbruk, och på flera sätt har regeringen agerat tvärtemot sin ambition om att miljöhänsynen i skogsbruket ska öka. I direktivet till skogsutredningen angav regeringen att utredningen skulle lämna förslag på hur internationella åtaganden om biologisk mångfald ska kunna förenas med en växande cirkulär bioekonomi. Regeringen har dock inte föreslagit en sammanhållen lagstiftning eller politik för att nå målen, tvärtom föreslås regelförenklingar och större frihet för skogsägare.

I skogspropositionen föreslogs en rådgivningskampanj som inkluderar användning av alternativa brukningsmetoder samt att myndigheterna Statens fastighetsverk och Fortifikationsverket ska fortsätta det arbete med ekosystembaserat skogsbruk som regeringen gav i uppdrag 2017.[20] Inga konkreta förslag på mål har dock lagts fram, trots att arealen som myndigheterna brukar med andra metoder ännu är mycket blygsam. Regeringen har inte heller lagt fram förslag om sänkt avkastningskrav eller förändrat uppdrag för Sveaskog, vilket är nödvändigt för ett hållbart statligt skogsbruk.

Mycket av regeringens skogspolitik under mandatperioden har varit avhängig januariavtalets skrivningar. Förhandlingarna mellan regeringspartierna och samarbetspartierna Centerpartiet och Liberalerna har skett i slutna rum men partiernas ståndpunkter har framkommit i media, där Miljöpartiet och Centern stått på olika sidor i uppgörelsen om skogspolitiken. C har drivit på för stärkt äganderätt och mer frivillighet medan MP har drivit linjen om ett naturvänligare skogsbruk, omställningsstöd för hyggesfritt skogsbruk och att införa skogsvårdslagen i miljöbalken. Partiet får därför skuggbetyget *”Försvarare”*.

Skuggbetyg
Försvarare

Oppositions- och samarbetspartiernas agerande

I sin gemensamma budgetreservation inför budget 2022 strök *Moderaterna, Kristdemokraterna* och *Sverigedemokraterna* anslaget för att genomföra skogsutredningens förslag, vilket även innefattade rådgivningskampanj för bland annat alternativa brukningsmetoder. *Centerpartiet* bidrog till att detta gick igenom när de valde att inte rösta på regeringens budget. *Vänsterpartiet* har verkat för ökad användning av kalhyggesfritt skogsbruk och ett nytt uppdrag till Sveaskog.

20 https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2017/12/regeringen-vill-utveckla-skogsbruk-med-gron-infrastruktur-och-farre-kalhyggen/

Efter att *Miljöpartiet* lämnat regeringen lade de en följdmotion till regeringens skogproposition där de föreslog en utredning för att se över nuvarande skogsvårdslag och ett etappmål för hyggesfritt och naturnära skogsbruk.

Särskilda omnämnanden
Stjälpt

Rekommendationer till nästa regering

- Genomför en översyn av skogspolitiken För att möta EU:s krav samt hantera parallella lagstiftningar behöver skogsvårdslagen och skogspolitiken anpassas. En bred översyn behöver göras i linje med vad som fördes fram i skogsutredningen.

- Använd det statliga skogsinnehavet för att nå miljökvalitetsmålen. Via ett samhällsuppdrag till Sveaskog bör avkastningskraven sänkas och anpassas till att använda marken för skogsskydd, restaurering och som ersättningsmarker.

- Inför ersättningssystem för omställning till ett naturnära skogsbruk. Inom ramen för EU:s statsstödsregler behövs incitament för en omställning av skogsbruket. Det kan handla om olika former av miljöstöd och skatteregler ses över för att inte missgynna ett naturnära skogsbruk.

Artskydd

Regeringen Löfvens betyg: Orange

Regeringen Anderssons betyg: Röd

Regeringens agerande

Under mandatperioden har regeringen Löfven tillsatt en artskyddsutredning med syfte att effektivt och rättssäkert skydda fridlysta arter och ge tydlighet gentemot markägare om när de har rätt till ersättning. Utredningen presenterade bra förslag som skulle innebära ett bättre och tydligare genomförande av EU:s naturvårdsdirektiv. Utredningen remitterades men någon proposition har inte lämnats, vilket är ett underbetyg för både regeringen Löfven och Andersson.

Regeringen har inte heller genomfört nödvändiga ändringar i artskyddslagstiftningen för att genomföra skyddet i artikel 12.4 livsmiljödirektivet, vilket krävs i överträdelseärendet om tumlaren avseende skydd av marina däggdjur från fiskeverksamhet.

Under mandatperioden har jaktfrågorna dominerats av tre regeringsbeslut. Beslutet om nya jakttider, beslutet om förändring av det "allmänna uppdraget"[21] och fördelningen ur viltvårdsfonden samt beslut som möjliggör licensjakt på gråsäl och knubbsäl. Det finns också ett pågående överträdelseärende hos EU-kommissionen mot den svenska licensjakten på varg, trots detta har vargjakten fortsatt. Över lag har regeringens agerande i dessa frågor varit negativt för artskyddet och i stället gynnat jägarnas intressen.

Regeringen Andersson aviserade våren 2022 att en ändring av fridlysningsbestämmelsen i artskyddsförordningen ska göras om i syfte att underlätta för skogsbruket. En sådan ändring skulle inte bidra till ett stärkt artskydd.

21 Jägarnas intresseorganisationer Jägarnas riksförbund har fått det så kallade allmänna uppdraget att organisera och utveckla jakten och viltvården i Sverige.

Oppositions- och samarbetspartiernas agerande

Miljöpartiet har, efter att de lämnat regeringen, drivit på för att regeringen ska genomföra artskyddsutredningens förslag.[22] Centerpartiet har gjort gemensam sak med Kristdemokraterna, Moderaterna och Sverigedemokraterna och aktivt förespråkat jakt i Miljö- och jordbruksutskottet genom att driva fram tillkännagivanden från riksdagen gällande exempelvis licensjakt på varg och att förändra reglerna för skyddsjakt på varg. Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Liberalerna har reserverat sig mot besluten.

Rekommendationer till nästa regering

- Genomför artskyddsutredningens samtliga förslag. Nästa regering måste lägga fram en proposition med utgångspunkt i utredningens förslag.

- Ändra i jaktlagstiftningen så att fridlysta arter inte får jagas. Jakten måste utgå från livsmiljödirektivet och licensjakt för varg, som är fridlyst, bör inte tillåtas så länge stammen har hög inavel och dålig bevarandestatus.

Marint skydd

Regeringens betyg: Grön

Regeringen Anderssons betyg: Orange

Regeringens agerande

Regeringen har haft ett tydligt fokus på att stärka det marina områdesskyddet, specifikt gällande att få till stånd fiskeregleringar i skyddade områden.

Under mandatperioden har regeringen valt att bibehålla den planerade satsningen på skydd av haven från 2018 års statsbudget, vilket möjliggjort myndigheternas arbete med skyddade havsområden. Det har bland annat resulterat i att Havs- och vattenmyndigheten beslutat om fiskeregleringar i ett 30-tal skyddade områden. Regeringen har även beslutat att förbjuda bottentrålning i fyra skyddade områden i Kattegatt, samt att stärka skyddet mot främst nätfiske för Östersjötumlaren i två skyddade områden i Östersjön. I januariavtalet utlovades ett generellt förbud mot bottentrålning i marina skyddade områden, vilket även lyftes i regeringsförklaringen för 2019. Men trots uppdrag till Havs- och vattenmyndigheten och en budgetsatsning, har förbudet ännu inte införts. Våren 2022 gavs en särskild utredare i uppdrag att utreda förutsättningarna för ett stopp för bottentrålning i skyddade områden innanför den så kallade trålgränsen – där det egentligen redan borde vara förbjudet. Utredaren ska även analysera hur skyddskraven i art- och habitatdirektivet kan tillämpas på fiske i skyddade områden, vilket EU-kommissionen påpekat i en formell underrättelse. Regeringen Löfven utlovade även en havsmiljöproposition utifrån förslagen om skydd av haven i Miljömålsberedningens havsbetänkande, men regering Andersson har valt att inte lägga fram en sådan.

Oppositions- och samarbetspartiernas agerande

Förbättrat skydd av haven är något de flesta partier i Sveriges riksdag står bakom, men frågan uppmärksammas sällan i partiernas kommittémotioner eller i debatter. Undantaget är bottentrålningsförbud i skyddade områden, som enstaka ledamöter i bland annat Moderaterna och Kristdemokraterna uttryckt oro för, samtidigt som Moderaterna i motioner lyft behovet av att förbättra det marina områdesskyddet. Samtliga partier har ställt sig bakom de förslag som lagts fram i miljömålsberedningen om ett utökat skydd av haven. Vänsterpartiet är det parti som tydligast drivit på både för utökat och stärkt skydd av haven.

22 I februari 2022 lämnade MP en interpellation till klimat- och miljöministern Annika Strandhäll med frågor om regeringen tänker avge en proposition över artskyddsutredningens förslag. https://data.riksdagen.se/fil/0ED5502B-690F-431C-B541-4D02AB0ECD9F

Rekommendationer till nästa regering

- Säkerställ långsiktig finansiering för arbete med marint skydd till Havs- och vattenmyndigheten, länsstyrelserna och regeringskansliet. Med ökad ambition inom EU för skydd och restaurering av havsmiljöer kommer betinget öka de kommande åren.

- Besluta om ett nytt etappmål inom miljömålssystemet för skydd av haven – 30 procent bör skyddas till 2030 varav en tredjedel under strikt skydd där mänsklig verksamhet är starkt begränsad.

- Inför ett generellt förbud mot bottentrålning i skyddade havsområden genom att föreslå de lagändringar som krävs.

Hållbart fiske

Regeringen Löfvens betyg: Gul

Regeringen Anderssons betyg: Orange

Regeringens agerande

Sammantaget har regeringens politik under mandatperioden främst handlat om att lägga ut regeringsuppdrag på myndigheter, men få beslut har bidragit till ett mer hållbart fiske. Regeringen har satsat på förstärkt fiskerikontroll och utveckling av skonsamma redskap men skapat få incitament för att minska användningen av destruktiva metoder som bottentrålning. Vidare har bottentrålning ännu inte stoppats i skyddade eller känsliga områden, trots att detta fanns med i januariavtalet.

Det är positivt att regeringen officiellt ställt sig bakom att de flesta fiskekvoter på EU-nivå sätts enligt vetenskapliga råd, men det är oklart hur Sverige agerat under EU-förhandlingarna. Undantaget är att Sverige stod upp för ett stopp för fiske efter Östersjötorsk 2019. Däremot har regeringen, i motsats till vetenskapliga råd, fortsatt att tillåta fiske efter den akut hotade ålen och valt att förlägga ett tre månaders fiskestopp när det har som minst effekt för arten. Utöver detta har regeringen även infört licensjakt på säl, med motiveringen att sälen förstör fiskarnas nät och sprider parasiter.

Regeringen Andersson har ännu inte agerat på miljömålsberedningens förslag för ett mer hållbart fiske som kom i januari 2021, trots stöd i riksdagen för beredningens betänkande och att regering Löfven utlovat en havsmiljöproposition baserad på detta. Regering Andersson har heller inte agerat på riksdagens tillkännagivande om åtgärder för Östersjöns fiskebestånd, däribland att på prov flytta ut trålgränsen.

Oppositions- och samarbetspartiernas agerande

Några av de fiskefrågor som fått störst uppmärksamhet i riksdagen är förvaltning av Östersjöns fiskbestånd, att stärka småskaligt fiske, samt licensjakt på säl. Vänsterpartiet och Miljöpartiet reserverade sig mot förslagen om jakt på säl och skarv. Efter utskottsinitiativ från Liberalerna, (Miljöpartiet,) Moderaterna och Vänsterpartiet beslutade riksdagenen om ett tillkännagivande till regeringen hösten 2021 rörande åtgärder för att rädda fiskbestånden i Östersjön, inklusive att flytta ut trålgränsen.[23] Kristdemokraterna var det enda partiet som röstade emot tillkännagivandet. Vänsterpartiet lade redan 2020 fram ett liknande utskottsinitiativ och har tillsammans med

23 https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/atgarder-for-att-radda-fiskbestanden-i-ostersjon_H901MJU6

Moderaterna drivit på starkast för att tillkännagivandet ska genomföras.[24] Vänsterpartiet har till skillnad från Moderaterna inte drivit på för licensjakt på säl.

Särskilda omnämnanden
Hjälpt

Rekommendationer till nästa regering

- Genomför miljömålsberedningens förslag för ett mer miljömässigt hållbart fiske, framför allt hur fiskefrågorna kan integreras bättre med havsmiljöfrågorna och verka för att kvoter sätts utifrån fiskets miljöpåverkan.
- Stoppa ålfisket. Ålen är akut utrotningshotad och den vetenskapliga rådgivningen är tydlig med att fiske på ål bör stoppas.
- Flytta ut trålgränsen för storskalig pelagisk trålning och bottentrålning. Detta är en åtgärd som kan stärka bestånd av sill/strömming i Östersjön samt minska bottentrålningens negativa påverkan på ekosystem.

Övergödning

Regeringens betyg: Gul

Regeringens agerande

Övergödning är ett av de viktigaste miljöproblemen i våra vatten. Arbetet för att hejda övergödningen har pågått länge men fortfarande återstår mycket att göra. De viktigaste källorna till övergödande ämnen är jordbruket och vatten- och avloppssektorn. För att snabba på det lokala åtgärdsarbetet mot övergödning har regeringen under mandatperioden höjt anslagen till lokalt vattenvårdsarbete vilket har lett till att flera projekt för att minska läckaget av näringsämnen startat. Regeringen har även initierat en rad utredningar och regeringsuppdrag för att ta fram förslag på hur åtgärdsarbetet mot övergödning kan snabbas på och effektiviseras. Emellertid har regeringen varit senfärdig med att ta utredningarnas förslag vidare. Utredningen *Vägar till hållbara vattentjänster* lämnades till regeringen redan 2018. Efter nästan fyra år lade regeringen i april 2022 en relativt urvattnad proposition om samhällets vatten- och avloppslösningar där man öppnade för sänkta reningskrav för små avlopp. Förslagen i propositionen kommer inte att leda till att vatten- och avloppssektorns bidrag till övergödningen minskar. *Övergödningsutredningen* och Miljömålsberedningens betänkande[25] som kom 2020 respektive 2021 och innehåller många viktiga förslag på hur åtgärdsarbetet mot övergödning kan stärkas men har ännu resulterat i några skarpa förslag från regeringens sida.

Oppositions- och samarbetspartiernas agerande

Alla riksdagspartier säger sig vilja arbeta för att minska övergödningen i hav och vatten. I Miljömålsberedningens betänkande *Havet och människan* ställde sig samtliga partier bakom utredningens ganska omfattande förslag på åtgärder för att komma till rätta med övergödningen. Skatt på handelsgödsel är ett förslag som skulle bidra till att minska tillförseln av näring och som drivits av bland annat Vänsterpartiet och Liberalerna, men som inte togs vidare av Miljömålsberedningen på grund av motstånd från andra partier. *Centerpartiet* har dessutom initierat ett utskottsinitiativ om att vattenmyndigheternas åtgärdsprogram ska överprövas av regeringen. Initiativet röstades igenom i riksdagen hösten 2021 och riskerar

24 Se t.ex. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/skriftlig-fraga/strommingsfisket_H9111199 och https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/skriftlig-fraga/utflyttning-av-tralgransen_H911734

25 Havet och människan, SOU 2020:83

att leda till att det viktiga åtgärdsarbetet mot övergödning fördröjs.

Rekommendationer till nästa regering

- Återinför skatt på handelsgödsel. Förutom att orsaka övergödning är framställningen av handelsgödsel energikrävande och orsakar utsläpp av växthusgaser. En skatt på handelsgödsel skulle svara väl mot principen om att förorenaren betalar.

- Inför krav på skyddszoner vid vattendrag och sjöar och restaurera fler våtmarker. Skyddszoner och våtmarker motverkar att näringsämnen läcker ut i vattnet, samtidigt som de gynnar den biologiska mångfalden och minskar klimatutsläppen.

- Gör Jordbruksverket till ansvarig myndighet. Idag har Havs- och vattenmyndigheten huvudansvar för miljökvalitetsmålet *Ingen övergödning*. Då läckage från jordbruket är den största källan till övergödande ämnen bör huvudansvaret flyttas till Jordbruksverket.

Strandskydd

Regeringens betyg: Röd

Regeringens agerande

I Sverige har vi haft strandskydd sedan 1950-talet. Strandskyddet är generellt och gäller vid alla sjöar, vattendrag och kuster. I januariavtalet 2019 kom Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna överens om att strandskyddslagstiftningen skulle göras om i grunden genom nya regler som gör det enklare att bygga strandnära på landsbygden. Man enades även om att skärpa skyddet i starkt exploaterade områden. I slutet av 2020 presenterades strandskyddsutredningen förslag på kraftiga försämringar i strandskyddet. Några mindre justeringar föreslogs, men inga skarpa förslag på hur strandskyddet kan stärkas i exploaterade områden lades fram.

I mars 2022 presenterade regeringen en strandskyddsproposition som i stora delar följer strandskyddsutredningens förslag, vilket skulle innebära att strandskyddet försvagas kraftigt. Några av de mest omfattande förslagen på nedskärningar har emellertid tagits bort eller ändrats till det

bättre jämfört med utredningen. Det skyddade området vid små insjöar och vattendrag minskas från 100 till 25 meter och i så kallade *strandnära utvecklingsområden* kommer det att bli mycket lättare att få dispens från strandskyddet. Förslagen på skärpningar av skyddet i exploaterade områden är blygsamma. Strandskyddsreglerna förtydligas i områden av särskild betydelse för djur- och växtlivet och stärks i områden där bebyggelsetrycket är högt. Det återstår dock att se om detta skulle leda till skärpt skydd i praktiken, om propositionen röstas igenom.

Förhandlingarna om strandskyddet inom ramen för januariavtalet skedde i stängda rum, så partiernas förhandlingspositioner är inte offentliga. Men via media har det ändå framkommit att Centerpartiet har varit divande i att försvaga strandskyddet medan Miljöpartiet har försökt hålla emot. Detta blev inte minst tydligt i samband med regeringskrisen sommaren 2021.

Skuggbetyg
Försvarare

Oppositions- och samarbetspartiernas agerande

Centerpartiet har under hela mandatperioden arbetat aktivt för att luckra upp strandskyddsreglerna. Hösten 2021 gick C med på att släppa fram en socialdemokratiskt ledd regering i utbyte mot att strandskyddsutredningens förslag genomfördes, vilket skulle innebära en rejäl försvagning av strandskyddet. Regeringen Löfven och Centerpartiet förhandlade i november 2021 fram ett kompromissförslag om strandskyddet som både Miljöpartiet och Centern sade sig vara nöjda med. I mars 2022 presenterade regeringen Andersson en strandskyddsproposition som i stort sett låg i linje med kompromissförslaget. Propositionen följdes av motioner från flera oppositionspartier som föreslog att propositionen ska avslås i sin helhet. Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna menade att propositionen inte innebar tillräckligt stora lättnader i strandskyddet, medan Vänsterpartiet föreslog att propositionen ska avslås eftersom de inte vill försvaga strandskyddskyddsreglerna.

Särskilda omnämnanden
Stjälpt

Rekommendationer till nästa regering

- Skärp strandskyddet i exploaterade områden. Idag är 40–50 procent av kusten i storstadsregionerna redan exploaterade. Strandskyddet behöver stärkas där exploateringstrycket är högt.

- Säkerställ en väl fungerande tillsyn och en mer restriktiv dispensgivning. Antalet strandskyddsdispenser som kommunerna beviljar ökar årligen och många av dessa dispenser är dessutom felaktiga. Regeringen behöver därför tillföra mer resurser till Länsstyrelserna för att säkerställa bättre rådgivning och tillsyn.

Hållbart samhälle

Naturkrisen och klimatkrisen är båda intimt förknippade med oss människor och hur vi lever idag, därför är vi också ansvariga för att hitta lösningarna. Systemen för produktion och konsumtion behöver ställas om för att möta alla människors rätt till utveckling och ett värdigt liv inom ramen för ekosystemens bärkraft och planetära gränser. Förutom att radikalt minska utsläppen av växthusgaser och en snabb utfasning av miljögifter måste exploateringstakten av naturresurser minska och återvinningsgraden öka. I omställningen till ett hållbart samhälle finns en ökande efterfrågan på kritiska mineraler och metaller. Det gör att återvinningen av de mineraler och metaller som redan finns i omlopp behöver öka kraftigt Idag är det dock mer lönsamt att öppna nya gruvor i stället för att återvinna den metall som redan finns i omlopp, trots att nyutvinning ofta lämnar efter sig oåterkalleliga effekter på miljön och närliggande samhällen. En stark miljölagstiftning är också en viktig grund för att omställningen ska ske hållbart utan rovdrift på naturresurser. Den existerande lagstiftningen i miljöbalken behöver både värnas och utökas. Idag omfattas exempelvis inte mineralbrytning, skogsbruk och jakt av miljöbalkens bestämmelser.

För att nå målet om en giftfri miljö och minska spridningen av farliga ämnen i naturen behöver kemikaliepolitiken utgå från försiktighetsprincipen. Men det behövs också budgetsatsningar för att sanera förorenade områden och rena vårt dricksvatten från farliga ämnen som PFAS och läkemedelsrester.

Coronapandemin som präglat en betydande del av mandatperioden slog hårt mot stora delar av världen, inte minst ekonomiskt. För att lindra de ekonomiska effekterna av pandemin har många länder satt in krispaket för att stimulera ekonomin. EU har beslutat om ett återhämtningspaket till medlemsländerna på upp till 750 miljarder euro. Även Sverige har gjort betydande budgetsatsningar för att stimulera en ekonomisk återhämtning. I tider av krispolitik bör de åtgärder som sätts in också användas för att styra mot långsiktiga hållbarhetsmål och nödvändig samhällsomställning.

I allt detta krävs också en global solidaritet. Höginkomstländer behöver både ställa om snabbare och bidra till låg- och medelinkomstländers omställning och kostnader för bland annat klimatanpassning. Pandemin har också tydliggjort att svenskt bistånd behövs mer än någonsin för att stötta civilsamhällets försvar av miljö, demokrati, mänskliga rättigheter samt för att ge humanitärt stöd. Krisen har ytterligare understrukit vikten av att verka för ett stärkt fokus på miljö och motståndskraft inom biståndet. Friska ekosystem och en rik biologisk mångfald är en förutsättning för naturen och människor och skyddar oss mot såväl pandemier som kommande klimatförändringar.

Skattesystemet är ett annat viktigt verktyg för att skapa det samhälle vi vill ha, både genom att ge finansiering till gemensamma ändamål och genom att styra i hållbar riktning. I dagsläget motverkar det svenska skattesystemet delvis en effektiv miljöpolitik, genom att subventionera ohållbara produktionsmetoder och aktiviteter. I Sverige är miljöskatternas andel är drygt två procent av BNP, vilket är lägre än genomsnittet inom EU. Det behövs en genomgripande skattereform som följer principen om att förorenaren betalar, som innebär att alla miljö- och klimatskadliga subventioner avskaffas och som styr mot Sveriges miljö- och klimatmål.

Miljörätt

Regeringen Löfvens betyg: Grön

Regeringen Anderssons betyg: Röd

Regeringens agerande

Regeringens miljöpolitik på det rättsliga området har genomgående varit bra för miljön, om än otillräcklig. Trots att

Naturvårdsverket pekat på behovet av skärpt miljölagstiftning i sin fördjupade miljömålsrapportering[26] har viktiga skärpningar av miljölagarna uteblivit under mandatperioden.

Över lag har dock både regeringens lagstiftningsåtgärder och beslut i de prövningar av olika miljöärenden som landat på regeringens bord under mandatperioden varit positiva för miljön. Några synnerligen viktiga miljöprövningar avvek dock från mönstret. Regeringens tillstånd till ett slutförvar för använt kärnbränsle och tillstånd till Cementas täkter på Gotland bedöms båda som synnerligen miljöfarliga.

I granskningen av de miljörättsliga frågorna under mandatperioden finns det anledning att särskilja regeringen Löfven och regeringen Anderssons agerande i några viktiga fall. Drygt två månader efter att Miljöpartiet lämnat regeringskoalitionen gav den nya regeringen tillstånd till slutförvaret för kärnavfall trots betydande säkerhetsrisker med den föreslagna metoden. Den socialdemokratiska enpartiregeringen valde också att inte lämna någon proposition kopplad till förslagen i klimaträttsutredningens betänkande. Dessa två omständigheter är av så stor betydelse att det drar ner regeringen Anderssons miljöbetyg.

Oppositions- och samarbetspartiernas agerande

Moderaterna, Kristdemokraterna och *Sverigedemokraterna* har i huvudsak drivit en linje som varit negativ för miljön i de viktiga rättsfall som nämnts ovan. Partierna har via motioner, uttalanden i riksdagen, hot om misstroendeförklaringar mot enskilda statsråd och i media verkat för att miljöfarliga verksamheter ska ges tillstånd. De har dessutom verkat för en lång rad försämringar av miljöskyddet i miljöbalken. *Centerpartiet* och *Liberalerna* stod bakom direktiven till de utredningar som nämns ovan genom januariavtalet, vilket är positivt. Både C och L har i vissa fall även agerat mot miljöns intresse i miljörättsliga frågor, exempelvis i rättsfallen om Cementa och via en rad utspel i riksdagen. *Vänsterpartiet* har genomgående verkat på ett bra sätt i miljörättsliga frågor, men i Cementafallet anslöt de sig till de övriga partiernas ståndpunkt.

Särskilda omnämnanden
Stjälpt

Rekommendationer till nästa regering

- Stärk klimatregleringen i miljöbalken. Genomför förslagen om förstärkningar av miljöbalken ur klimatsynpunkt som föreslås i Klimaträttsutredningens första betänkande.
- Genomför Artskyddsutredningens förslag om bland annat livsmiljöunderlag, artskydd och faunakriminalitet.
- Inför tidsbegränsade miljötillstånd som huvudregel. Utred och genomför förslagen om förbättrad miljölagstiftning utifrån Naturvårdsverkets fördjupade miljömålsuppföljning. Däribland tidsbegränsade tillstånd som huvudregel för miljöfarlig verksamhet.[27]

26 Naturvårdsverket, Fördjupad utvärdering av miljömålen 2019, sidan 22. ”Miljöbalken är central i arbetet för att nå miljömålen (…) För att lagstiftningen ska styra effektivt mot miljömålen behöver verktyget, dvs. miljöbalken, vara så ändamålsenligt som möjligt. Naturvårdsverket bedömer att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder för att vässa miljöbalken och dess tillämpning”

27 Naturvårdsverket, Fördjupad utvärdering av miljömålen 2019, sidan 22-27.

Gruvor och metaller

Regeringen Löfvens betyg: Orange

Regeringen Anderssons betyg: Röd

Regeringens agerande

Regeringens beslut om gruv- och metallfrågor har under mandatperioden, med få undantag, varit otillräckliga eller gått i fel riktning ur miljösynpunkt. Två större utredningar har sjösatts av regeringen Löfven, dock har konkreta resultat av betydelse hittills uteblivit.

Regeringen Andersson beviljade 2022 bearbetningskoncession[28] för Gállok (Kallak) i Jokkmokk trots flera myndigheters avstyrkande av planerna, samt omfattade protester, inte minst från samerna och kritik från bland annat UNESCO. Mindre känt är de generella förlängningar av undersökningstillstånd för prospektering (malmletning) som regeringen Löfven initierat flera gånger under mandatperioden, efter påtryckningar från branschen.

Det råder brist på kunskap och saknas styrmedel för att utveckla alternativ till gruvor. Till exempel har metallåtervinningen länge varit eftersatt i Sverige, både vad gäller forskning och tillämpning. Regeringsuppdraget om utvinning ur sekundära resurser[29] är därför ett välkommet, om än litet, steg framåt. Detsamma gäller beslutet om Natura 2000-tillstånd i samband med den planerade gruvan i Laver och förslaget om förbud mot utvinning av fossila bränslen.[30] Sammantaget är dock regeringens agerande inom området gruvor och metaller präglat av beslut som går på tvärs mot miljön, parat med en viss grad av passivitet.

Oppositions- och samarbetspartiernas agerande

Flera av partierna har ökat sin aktivitet i gruvfrågan. M, KD, L, C och SD drev igenom ett utskottsinitiativ om att senarelägga prövning av Natura 2000-tillstånd jämfört med nuvarande praxis, vilket skulle vara till klar nackdel för miljön eftersom det blir svårare att få gehör för viktiga naturskyddsaspekter när de kommer in sent i processerna. Flera av de nämnda partierna har motionerat om denna och närliggande frågor för att underlätta för gruvföretagen. C och L stod under delar av mandatperioden bakom januariavtalet som innehöll skrivningar om pantsystem för elektronik, vilket skulle bidra till att öka återvinningen av metaller.

Rekommendationer till nästa regering

- Undersök alternativen till gruvor. Potentialen för ökad metallåtervinning måste kartläggas och styrmedel utvecklas för att styra mot ökad återvinning.

- Mångdubbla satsningen på forskning och utveckling om metallåtervinning. Cirkulariteten när det gäller metaller är idag mycket bristfällig. Därför behövs stora satsningar på forskning och utveckling, och andra sätt att öka sektorns cirkularitet.

- Integrera minerallagstiftningen i miljöbalken. Detta skulle ge en säkrare prövning av miljöaspekterna och dessutom effektivisera processen genom att dubbelprövning undviks.

28 Bearbetningskoncession innebär ensamrätt till malmfyndigheten och att företaget kan gå vidare med miljöprövning av den planerade gruvan.

29 Sekundära resurser är bland annat avfall från tidigare gruvbrytning.

30 Som också omfattas av minerallagen

Läkemedel i miljön

Regeringens betyg: Grön

Regeringens agerande

Regeringen har under mandatperioden verkat både för ökad rening av läkemedelsrester i våra vatten och för att miljökrav ska kunna ställas på läkemedel vid upphandling och i läkemedelsförmånssystemet. Regeringen har till exempel gett Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, Läkemedelsverket, och E-hälsomyndigheten i uppdrag att utveckla och förbereda för en försöksverksamhet för att införa en miljöpremie i läkemedelsförmånssystemet, samt föreslagit en ändring i regelverket som styr offentlig upphandling så att hänsyn till hållbarhet kan vägas in. Läkemedelsverket har också fått i uppdrag att utreda om miljöskadlighet ska ligga till grund för bedömning om receptfria läkemedel bör säljas på andra försäljningsställen än öppenvårdsapotek. Regeringen har även avsatt pengar till avancerad vattenrening för att rena bort läkemedel i reningsverk.

2021 beslutade regeringen om ett etappmål som innebär att regleringar och andra åtgärder för att minimera negativa miljöeffekter av läkemedel ska finnas på plats i Sverige, i EU eller internationellt senast 2030. Sammanfattningsvis har regeringen arbetat för att styra läkemedelsanvändning mot miljövänligare alternativ samt för att minska läkemedelsutsläpp till miljön. Arbetet har dock bara börjat och det finns mycket kvar att göra på området.

Oppositions- och samarbetspartiernas agerande

Det finns en bred enighet i riksdagen kring arbetet mot läkemedel i miljön. Det finns därför goda förhoppningar om att arbetet kommer att fortsätta med nästa regering oavsett utgången i riksdagsvalet 2022. Inget av samarbets- eller oppositionspartierna har utmärkt sig vare sig genom att försöka försvaga eller ytterligare driva på politiken på området.

Rekommendationer till nästa regering

- Fortsätt arbetet för ökade miljökrav på läkemedel som används i Sverige. Miljökrav måste ställas vid upphandling och miljöpåverkan beaktas i läkemedelsförmånssystemet. Författningsändringar måste göras så att försäljning av miljöskadliga receptfria läkemedel begränsas.

- Driv på för högre miljökrav i EU. Arbetet inom EU måste leda till att miljökrav kan ställas vid produktion av läkemedel och till att information om miljöeffekter av läkemedel och dess produktion tillgängliggörs.

- Uppdatera avloppsdirektivet och avsätt mer pengar till avancerad vattenrening. Avloppsdirektivet bör uppdateras med relevanta gränsvärden för miljöskadliga läkemedel, vilka måste övervakas i alla reningsverk. Avancerad rening behöver installeras vid flertalet reningsverk för att minska utsläppen till miljön.

PFAS

Regeringens betyg: Gul

Regeringens agerande

PFAS är en grupp mycket svårnedbrytbara och hälsoskadliga ämnen, som används i allt från brandsläckning till kosmetika. Över lag har regeringen agerat i rätt riktning, men otillräckligt, för att begränsa användning, spridning och förekomsten av PFAS i naturen. Regeringens arbete med frågan har främst skett inom EU och genom uppdrag till myndigheter. Kemikalieinspektionen har inom ramen för regeringsuppdraget "Giftfritt från början" (2020–2030) arbetat med reglering av PFAS på EU-nivå och med kunskapsun-

derlag nationellt. Naturvårdsverket, Statens geotekniska institut och Försvarsmakten har fått uppdrag rörande kartläggning och sanering av PFAS-förorenade områden. Regeringens riktade satsning på 25 miljoner i 2022 års budget för att minska spridningen av PFAS är bra, men satsningen behöver öka och bli långvarig. Dessutom borde större fokus legat på att faktiskt sanera förorenade områden. Livsmedelsverket fick i mars 2022 i uppdrag att ta fram ett förslag till förbud mot PFAS i pappförpackningar, vilket är positivt även om det kom sent under mandatperioden. Exempelvis införde Danmark ett nationellt förbud 2020. Däremot har regeringen inte agerat gällande PFAS i dricksvatten. Trots att miljontals svenskar har halter över Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhets rekommendationer,[31] har inte regeringen gett något specifikt uppdrag för att minska halten PFAS i dricksvattnet.

Oppositions- och samarbetspartiernas agerande

Det har inte varit någon stor aktivitet i PFAS-frågan i riksdagen, förutom ett fåtal enskilda engagerade politiker som har lagt motioner. Det finns en bred enighet i riksdagen om att PFAS är ett problem som måste hanteras och inget oppositions- eller samarbetsparti har utmärkt sig genom att opponera sig mot regeringens förda politik.

Rekommendationer till nästa regering

- Driv på för PFAS-förbud. Verka för att förbjuda hela PFAS-gruppen nationellt, inom EU och globalt, i kemiska produkter, livsmedelsförpackningar och andra konsumtionsvaror, både nya och återvunna.

- Minska förekomsten av PFAS i naturen genom att övervaka utsläpp och sanera förorenade områden. Det behöver även införas gränsvärden för PFAS i avloppsvatten, slam, rökgaser och flygaska från förbränning samt andra utsläppskällor.

- Sätt in åtgärder för att minska förekomsten av PFAS i dricksvatten. Inför strängare gränsvärden för PFAS i dricksvatten, i kombination med ekonomiska bidrag till kommunerna för att installera PFAS-rening i vattenverk.

Miljö- och klimatbistånd

Regeringen Löfvens betyg: Grön

Regeringen Anderssons betyg: Röd

Regeringens agerande

Under mandatperioden har regeringen prioriterat kopplingarna mellan klimat, miljö och utveckling i biståndspolitiken. Utmärkande är satsningen på biologisk mångfald inom biståndet som regeringen Löfven lanserade 2020. Det har också funnits en uttalad ambition från regeringen om att klimatperspektivet ska genomsyra allt bistånd.

Regeringen har drivit på för klimat- och miljöfrågor i både det bilaterala och multilaterala biståndet och har även arbetat för att andelen bistånd till klimat, miljö och biologisk mångfald ska öka inom ramen för Sveriges internationella utvecklingssamarbete. För perioden 2020–2023 har regeringen lovat att ge totalt åtta miljarder kronor till den Gröna klimatfonden, vilket gör Sverige till en av fondens största givare per capita. Sverige ger även fleråriga bidrag till andra klimatfonder som stöder resiliens och anpassning i låginkomstländer.

Det svenska klimatbiståndet ökade med 20 procent mellan 2018 och 2019 till 7,5 miljarder kronor. Till 2025 ska det för-

31 Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhets rekommendationer från år 2018 https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/5194 och 2020 https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/6223

dubblas till 15 miljarder.[32] Satsningarna utgörs dock inte av nya och additionella medel utöver befintlig biståndsbudget, trots att Sverige gjort ett sådant åtagande i FN:s klimatkonvention och Parisavtalet. Under mandatperioden har regeringen stått fast vid åtagandet att biståndet ska motsvara en procent av BNI. Avräkningar från biståndsbudgeten för mottagande av flyktingar har uppgått till 2–2,5 miljarder per år. Dessa avräkningar är problematiska eftersom de inte tydligt bidrar till målet för biståndet och finansierar insatser inom Sveriges gränser. I samband med kriget i Ukraina föreslog regeringen Andersson att finansiera en stor del av flyktingmottagandet med avräkningar från biståndet med ytterligare 9,2 miljarder. Detta kommer att drabba både klimatbiståndet och civilsamhället men exakt hur det kommer påverka biståndets prioriteringar och vilka insatser som kommer få minskad budget är ännu oklart.

Oppositions- och samarbetspartiernas agerande

Alla riksdagspartier utom två står bakom målet om att det svenska biståndet ska uppgå till en procent av BNI. Moderaterna har under mandatperioden uttryckt att de vill minska det internationella biståndet till knappt 0,8 procent av BNI. Sverigedemokraterna vill halvera det svenska biståndets nivå inom två år. Båda partierna minskade anslaget till bistånd i sina budgetmotioner för 2022, Moderaterna med 13 miljarder[33] och Sverigedemokraterna med 17 miljarder, vilket motsvarar ca en tredjedel av biståndsbudgeten.[34] Alla partier tar i sina budgetmotioner upp klimat som en prioriterad fråga men bara Vänsterpartiet föreslår i sin budgetmotion additionell klimatfinansiering,[35] vilket rika länder utlovat i internationella klimatåtaganden.

Rekommendationer till nästa regering

- Prioritera miljö inom biståndet. Frågor om klimat, miljö och biologisk mångfald samt stöd till och skydd av miljöförsvarare bör prioriteras inom biståndet. Satsningen på biologisk mångfald som en prioriterad utvecklingsfråga bör också fortsätta.

- Behåll enprocentsmålet. Dagens mål om att det svenska biståndet ska uppgå till en procent av BNI.

- Säkra additionell klimatfinansiering. Sverige måste leva upp till det åtagande om klimatfinansiering som gjorts i Parisavtalet. Finansieringen ska utgöras av medel utöver enprocentsmålet för biståndsbudgeten.

Skattereform

Regeringens betyg: Orange

Regeringens agerande

I januariavtalet 2019 kom S- och MP-regeringen överens med Centerpartiet och Liberalerna om att genomföra en genomgripande skattereform som styr mot klimat- och miljömålen.[36] Vidare enades partierna om att genomföra en kraftfull grön skatteväxling om 15 miljarder kronor, där höjda miljöskatter skulle växlas mot sänkt skatt på jobb och företagande samt att miljöskatternas andel av skatteinkomsterna skulle öka.

Vissa förändringar på miljöskatteområdet har genomförts under mandatperioden,

32 Sverige bidrar allt mer till klimatåtgärder i utvecklingsländer - Regeringen.se Inför klimattoppmötet COP26: regeringen avser fördubbla klimatbiståndet till 2025 - Regeringen.se

33 https://data.riksdagen.se/fil/6ABA2736-5416-4142-ADA0-E785AC1D57AC

34 https://data.riksdagen.se/fil/12F36639-AC28-4705-96DF-C4F89D3AD778

35 https://www.vansterpartiet.se/app/uploads/2021/10/v-budget-inlaga2022.pdf

36 https://www.socialdemokraterna.se/download/18.1f5c787116e356cdd25a4c/1573213453963/Januariavtalet.pdf

däribland utfasning av vissa klimatskadliga subventioner. Regeringen har även infört nya miljörelaterade punktskatter på avfallsförbränning, plastbärkassar samt kemikalier i elektronik. Någon omfattande reform av skattesystemet har däremot inte genomförts. Ett första steg på vägen mot en skattereform skulle vara att tillsätta en utredning men när januariavtalet upplöstes sommaren 2021 hade ännu ingen utredning tillsatts. Regeringen har inte heller på egen hand tagit några initiativ till en skattereform efter att samarbetet upphört.

Oppositions- och samarbetspartiernas agerande

Både *Centerpartiet* och *Liberalerna* lämnade redan i början av mandatperioden separata motioner om behovet av en skattereform med fokus på miljöskatter och grön skatteväxling. Liberalerna har särskilt fokuserat på behovet av att avskaffa subventioner till fossila bränslen. Dessa partier stod även bakom punkterna om skattereform och grön skatteväxling i januariavtalet. Innan Alliansens upplösning 2018 visade *Moderaterna* och *Kristdemokraterna* också stöd för en grön skattereform men har därefter tagit färre konkreta initiativ i frågan. Särskilt *Moderaterna* har svängt i frågan och har i slutet av mandatperioden uppvisat viss skepsis mot grön skatteväxling. *Sverigedemokraterna* har verkat för svagare miljöstyrning i skattesystemet. *Vänsterpartiet* har föreslagit vissa höjda miljöskatter men ställer sig negativa till grön skatteväxling.

Särskilda omnämnanden
Hjälpt

Rekommendationer till nästa regering

- Tillsätt en utredning om en grön skattereform. Regeringen bör sträva mot ett skattesystem där förorenaren betalar, utan miljö- och klimatskadliga subventioner och som styr mot Sveriges miljö- och klimatmål.

- Skärp miljöstyrningen i skattesystemet. Många reformer på miljöskatteområdet är inte avhängiga en större reform utan kan genomföras omgående; däribland avskaffa klimatskadliga subventioner, höja vissa skatter och införa nya miljöstyrande skatter på insatsvaror och naturresurser.

Återhämtningspolitiken

Regeringens betyg: Gul

Regeringens agerande

Coronapandemin medförde historiskt stora budgetsatsningar med närmare 550 miljarder kronor i tillskott. Detta medförde också en historisk chans att satsa på klimatomställning. Under 2020 fokuserades majoriteten av krispolitiken på akuta räddningsinsatser och färre insatser på grön återhämtning. Under 2021 riktades en större del av återhämtningspolitiken till klimatreformer.[37]

Budgetpropositionen för 2021 innehöll 97 miljarder i satsningar för ”en kraftfull grön ekonomisk återstart”. Av det gröna återstartspaketet specificerades knappt 10 procent av reformkostnaderna som ”grön återhämtning”.[38] Knappt 88 procent bedöms ha neutral inverkan medan 0,9 procent hade en negativ inverkan på möjligheterna att uppnå klimatmålen, däribland en pausad BNP-indexering av drivmedelsbeskattningen. I budgetpropositionen för 2022 föreslog regeringen reformer på drygt 74 miljarder kronor,[39] varav klimatreformerna utgjorde knappt 16 procent. Resterande 84 procent

37 Klimatpolitiska rådets rapport 2021 (klimatpolitiskaradet.se)
38 gron-aterhamtning-i-budgetpropositionen-for-2021-i-siffror.pdf (regeringen.se)
39 Budgetpropositionen för 2022 Volym 1 (regeringen.se)

bedömdes inte bidra till klimatomställningen. Det är trots allt positivt att regeringen fattat få beslut som direkt motverkat de klimatpolitiska målen under pandemin och att genomförande av den klimatpolitiska handlingsplanen inte har bromsats.[40]

I en akut kris som coronapandemin är det naturligt att en kortsiktig krishantering dominerar. Samtidigt innebär detta en risk att långsiktiga samhällsmål som klimatmålen hamnar i skymundan. Även om regeringens agerande i liten grad har motverkat arbetet för den gröna omställningen så har återhämtningspolitiken ändå varit ett missat tillfälle att snabba på den gröna omställningen, något även Klimatpolitiska rådet riktat skarp kritik mot.

Samarbets- och oppositionspartiernas agerande

Vänsterpartiet har agerat för att skärpa miljöambitionerna i återhämtningspolitiken. Partiet föreslog knappt 30 miljarder kronor i ökade budgetanslag för gröna investeringar för 2021 samt knappt 44 miljarder för 2022. *Moderaterna*, *Kristdemokraterna* och *Sverigedemokraterna* agerande har försvagat den gröna återhämtningen. Deras gemensamma budgetförslag för 2022 som klubbades igenom i riksdagen innehöll minskningar i gröna utgiftsområden.[41] Regeringen fick exempelvis i uppdrag att presentera lagförslag för sänkt energiskatt på bensin och diesel samt minskade anslag för skyddsvärd skog och energieffektivisering.[42]

Efter att januariavtalet upplöstes i juli 2021 lämnade *Liberalerna* och *Centerpartiet* budgetmotioner för 2022, där båda partierna förhöll sig relativt neutrala i frågan i förhållande till regeringens förslag.

Särskilda omnämnanden
Stjälpt

Rekommendationer till nästa regering

- Stärk miljö- och klimatperspektivet i framtida krispolitik. När stora resurser satsas i kriser bör de i möjligaste mån också bidra till den omställning som klimat- och naturkriserna kräver.

- Visa handlingskraft i natur- och klimatkriserna. Coronapandemin har visat att det går att vidta långtgående politiska åtgärder i tider av kris, inte minst på det ekonomiska området. Kommande regeringar måste visa samma handlingskraft i natur- och klimatkriserna.

40 Klimatpolitiska rådets rapport 2021 (klimatpolitiskaradet.se)

41 Statens budget 2022 - Rambeslutet Finansutskottets Betänkande 2021/22:FiU1 - Riksdagen

42 Genomförande av riksdagsbesluten om statens budget för 2022 - Regeringen.se

Budgetjämförelse mandatperioden 2018 – 2022

Sammanfattningsvis ökade den socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringen, tillsammans med samarbetspartierna, satsningarna på miljö- och naturvård vilket inkluderar stora satsningar på klimatområdet under mandatperioden. Centerpartiet och Liberalerna samarbetade med regeringen genom januariavtalet under budgetåren 2020 och 2021. Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna har konsekvent velat satsa mindre medel än regeringen på området.

I högeroppositionens budgetsatsningar har tonvikten legat mer på tekniska lösningar för att fånga in och lagra koldioxid än på åtgärder för att minska utsläpp jämfört med regeringens förslag. På området miljöskatter har regeringen höjt skattetrycket genom att slopa en rad nedsättningar och undantag medan M, KD och SD föreslagit sänkta miljöskatter. Vänsterpartiet har konsekvent föreslagit den högsta miljöbudgeten och höjda miljöskatter. Hösten 2021 vann M, KD och SD:s budgetförslag i riksdagens omröstning, vilket fick Miljöpartiet att lämna regeringen.

I detta avsnitt redogörs för partiernas budgetförslag under mandatperioden. Jämförelsen fokuserar på utgiftsområde 20 ”Allmän miljö- och naturvård” där de viktigaste budgetsatsningarna på miljö- och klimatområdet återfinns. Anslag till energi, kommunikationer och areella näringar behandlas också i viss mån.

Vårändringsbudgeten 2022 omfattas inte, då beslutet om denna ännu inte hade fattats när denna rapport färdigställdes

Jämförelse av partiernas förslag till miljöbudget under mandatperioden

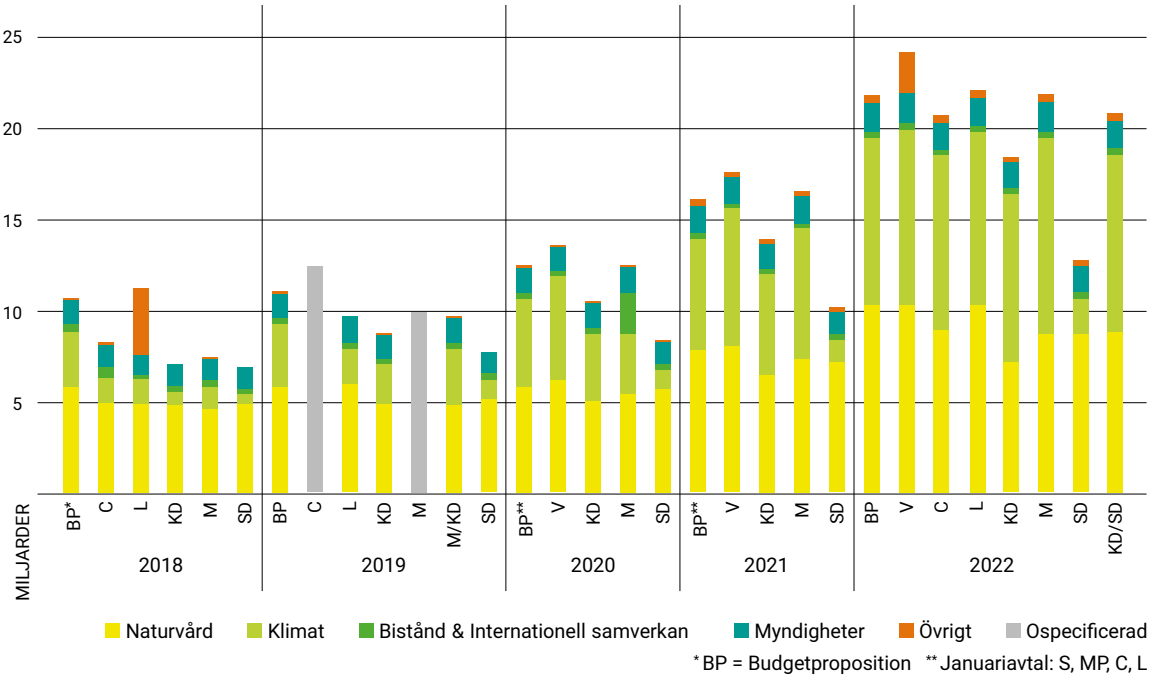

*BP = Budgetproposition **Januariavtal: S, MP, C, L

Anslagen inom utgiftsområde 20 har under mandatperioden fördubblats till sina högsta nivåer någonsin, till 21 miljarder kronor 2022. Det motsvarar dock endast knappt 2 procent av den totala statsbudgeten. Samtliga partier har stegvis höjt nivåerna för utgiftsområde 20 i sina budgetförslag. Men skillnaderna är fortsatt stora mellan partierna.

Våren 2022 var priserna på bränsle och el periodvis rekordhöga, bland annat till följd av Rysslands krig i Ukraina. Den socialdemokratiska enpartiregeringen har lagt fram förslag om tillfälliga stöd för stora elförbrukare och sänkning av skatterna på drivmedel, båda förslagen antogs av riksdagen. Regeringen har också föreslagit stöd till alla privata bilägare. Naturskyddsföreningen har ställt sig kritisk till dessa åtgärder. För att finansiera mottagandet av flyktingar från Ukraina har regeringen beslutat att ta pengar från det internationella biståndet, vilket Naturskyddsföreningen också kritiserat.

Regeringens budgetar för mandatperioden 2019–2022

Det komplicerade parlamentariska läget och den utdragna regeringsbildningen efter riksdagsvalet 2018 resulterade i att ingen ny regering hunnit tillträda i november när budgetpropositionen för 2019 skulle läggas fram. För första gången i Sveriges historia lades en budgetproposition av en övergångsregering. Mot bakgrund av övergångsregeringars begränsade befogenheter valde regeringen bestående av Socialdemokraterna och Miljöpartiet att lägga fram en proposition som i mycket var lik den av riksdagen senast beslutade budgeten för 2018, där området Allmän miljö- och naturvård uppgick till 9,8 miljarder kronor. Den största förändringen var att anslaget till klimatbonus (bonus malus) tillfördes 1 miljard kronor. I övrigt innehöll propositionen endast några mindre ändringar.

Moderaterna och Kristdemokraterna lade fram ett gemensamt budgetförslag som röstades igenom av riksdagen i december 2018. Efter att januariavtalet slutits kunde S och MP-regeringen göra vissa justeringar i vårändringsbudgeten 2019. Då ökades återigen anslagen till miljö och natur med 1,2 miljarder kronor, bland annat till klimatinvesteringar.

Budgetarna för 2020 och 2021 förhandlades av januariavtalets partier och innebar ökade anslag till miljö- och klimatsatsningar. De största budgetposterna inom naturvård är Åtgärder för värdefull natur och Skydd av värdefull natur. På klimatsidan är klimatinvesteringar, genom klimatklivet, en av de större posterna, liksom klimatbonus. Ytterligare stöd för klimatomställning har införts och utökats under perioden, däribland Industriklivet.

Sommaren 2021 upplöstes januariavtalet och därmed grunden för budgetsamarbetet. Regeringens budgetförslag för 2022 som lades fram under hösten 2021 förhandlades inte formellt med något av oppositionspartierna. Budgetpropositionen för 2022 innehöll ytterligare förstärkningar av miljöbudgeten, däribland stora anslag för skydd av värdefull natur och klimatpremie. Regeringens budgetproposition för 2022 fick inte tillräckligt stöd i finansutskottet eller kammaren för att beslutas i sin helhet. I stället klubbades Moderaternas, Kristdemokraternas och Sverigedemokraternas gemensamma budgetreservation igenom som Sveriges budget för 2022. Detta föranledde att Miljöpartiet lämnade regeringen.

Statsbudgetar 2019 och 2022: Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna

M och KD-budgeten för 2019 innebar en avsevärd minskning av anslagen till miljö- och naturvård jämfört med vad som föreslogs i regeringens budgetproposition. Anslagen till åtgärder för värdefull natur och skydd av värdefull natur halverades, liksom anslagen till klimatinvesteringar.

För budgetåret 2022 röstades Moderaternas, Kristdemokraternas och Sverigedemokraternas gemensamma budgetreservation igenom av riksdagen. Stora delar av

budgeten lämnades oförändrad jämfört med regeringens budgetproposition. På miljöområdet innebar budgetreservationen dock 2,4 miljarder kronor mindre till skydd av natur, en sänkning av anslagen till energieffektivisering och sänkning av drivmedelsskatten med 50 öre per liter.

Centerpartiet

I Centerpartiets budgetmotion för 2019 föreslogs ökade anslag till miljö- och naturvård med 700 miljoner kronor, jämfört med budgetpropositionen. De föreslagna satsningarna omfattade bland annat miljöpremie till lastbilar, ökade stöd till biogasproduktion och koldioxidinlagring, samt skydd av hav och rent dricksvatten. Centerpartiet lyfte fram grön skatteväxling och föreslog slopade undantag från energi- och koldioxidskatter, miljöskatt på plastpåsar, punktskatt på avfallsförbränning, breddad kemikalieskatt samt att göra om kväveoxidavgiften till en skatt. Emellertid föreslogs även att öka koldioxidskattens nedsättningar för jordbruket med över 200 miljoner.

Centerpartiet ingick i januarisamarbetet och lade inte fram några egna budgetmotioner för budgetåren 2020 och 2021.

Hösten 2022 lade C fram en egen budgetmotion som totalt innehöll förslag på nedskärningar av anslagen till miljö- och naturvård med närmare 1 miljard kronor. Partiet föreslog en minskning av anslagen till skydd av värdefull natur med 1,7 miljarder kronor. Anslagen till åtgärder för värdefull natur (restaurering) för havs- och vattenmiljö föreslogs däremot ökas något. Vidare ville C satsa mer på klimatpremier och industriklivet, men skära ner på anslag till kompetenslyft för klimatomställningen. På energiområdet föreslog Centerpartiet även att minska anslaget till energieffektiviserande åtgärder för flerbostadshus med 1,5 miljarder kronor.. Inom areella näringar ville C öka finansiering till landsbygdsprogrammet med närmare 1 miljard kronor till åtgärder för att stärka jordbrukets konkurrenskraft, klimatanpassning samt miljö- och klimatarbete.

Centerpartiet har inte föreslagit några förändringar av biståndsramen.

Liberalerna

Liberalerna föreslog i sin budgetmotion för 2019 att minska anslagen till miljö- och naturvård med drygt 2 miljarder kronor netto jämfört med regeringens budgetproposition. De största nedskärningarna föreslogs göras på klimatbonus, klimatinvesteringar och övriga befintliga anslag för att öka elektrifieringen av fordonsflottan.
L föreslog å andra sidan ett nytt anslag till nationella klimatinvesteringar om 1,5 miljarder kronor. På energiområdet förslog partiet minskade anslag till bland annat energieffektivisering, energiteknik och kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning, med totalt ca 1 miljard. Vad gäller miljöskatter föreslog L att slopa nedsättningar av energi- och koldioxidskatt, avskaffa flygskatt och i stället verka för en flygskatt på europeisk nivå samt att införa plastpåseavgift.

Liberalerna ingick i januarisamarbetet och lade inte fram några egna budgetmotioner för budgetåren 2020 och 2021.

I budgetmotionen för 2022 föreslog L en ökning av Klimatklivet med 1,8 miljarder kronor för utbyggnad av laddinfrastruktur. Samtidigt föreslog de att anslagen till supermiljöbilspremie och elbusspremie avskaffas. Inga förändringar föreslogs av anslagen till skydd och åtgärder för värdefull natur. Totalt ville L satsa ca 300 miljoner kronor mer än regeringen inom anslagsområdet. På energiområdet föreslogs mindre förändringar i anslagsnivån men en förändrad inriktning med mer forskning om kärnkraft. På skatteområdet föreslog partiet koldioxidskatt på odlingstorv och att dieselsubventioner i de gröna näringarna fasas ut.

Liberalerna har inte föreslagit några förändringar av biståndsramen.

Moderaternas budgetförslag

Innehållet i Moderaternas och Kristdemokraternas gemensamma budgetförslag för 2019 kommenteras ovan.

Moderaterna har i sina budgetmotioner för åren 2020–2022 föreslagit justeringar av anslagen till skydd och åtgärder för värdefull natur som totalt sett innebar stora nedskärningar på området, medan anslagen till havs- och vattenmiljö föreslogs ökas.

Moderaterna har motsatt sig flera av regeringens satsningar och i stället velat införa egna varianter av satsningarna, till exempel inom industriklivet där det inkluderas stöd till bio-CCS och CCS (infångning och lagring av koldioxid). Klimatklivet föreslogs avskaffas och ett nytt stöd till laddinfrastruktur införas om 300 miljoner kronor för 2020. I motionen för 2021 hade summan ökats till 1 miljard kronor och partiet föreslog även ett grönt bränslestöd om 1 miljard.

Totalt sett innebar förslagen en liten ökning av anslagen till miljö- och naturvård. Ökningen utgörs dock av ett förslag om en ny post för klimatbistånd om 2 miljarder kronor medan internationellt bistånd (UO7) minskas. Totalt sett vill Moderaterna minska biståndsramen, vilket 2022 skulle ha inneburit en minskning av anslaget med 13 miljarder kronor.

På energiområdet föreslog Moderaterna att stöd till energiteknik totalt sett minskas, genom att stöd till solceller avskaffas medan ett nytt, mindre, stöd till forskning om kärnkraft införs. På transportområdet ville partiet slopa regeringens anslag till miljökompensation för godstransporter på järnväg om 400 miljoner kronor. Även det blygsamma stödet på 5 miljoner kronor till nattåg föreslogs avskaffas. Flygtrafiken föreslogs kompenseras för flygskatten med 57 miljoner kronor. Stöd till miljöförbättrande åtgärder inom lantbruket föreslogs minskas totalt sett, men ett stöd om 100 miljoner kronor föreslogs för teknikutveckling av elfordon.

Moderaterna har under hela mandatperioden föreslagit att sänka koldioxid- och energiskatter.

Under hösten 2021 enades M, KD och SD om en gemensam budgetreservation som röstades igenom av riksdagen.

Kristdemokraternas budgetförslag

Innehållet i Moderaternas och Kristdemokraternas gemensamma budgetförslag för 2019 kommenteras ovan.

I budgetmotionerna för åren 2020–2022 föreslog KD minskningar av en lång rad anslag inom miljö- och naturvård, bland annat stora minskningar av anslagen till åtgärder för värdefull natur, åtgärder för havs- och vattenmiljö samt till klimatinvesteringar. Nya anslag som föreslogs var stöd till biojetproduktion och elektrifiering och produktion av vätgas. I budgetmotionen för 2021 föreslogs ytterligare sänkningar av anslagen till utgiftsområdet. Totalt sett innebar förslagen en minskning om ca 2 miljarder kronor.
På energiområdet föreslogs mindre sänkningar av anslagen till Statens energimyndighet, till insatser för förnybar energi och till energiteknik. Stödet till energiforskning föreslogs ökas, med fokus på kärnkraftsforskning.

På transportområdet ville Kristdemokraterna öka anslagen till cykelinfrastruktur med 375 miljoner kronor, och minska anslagen till internationell tågtrafik. Vidare föreslogs att införa en skrotningspremie - finansierad av höjd fordonsskatt på äldre bilar samt ett nytt stöd till laddstolpar till lastbilar. Flygplatser föreslogs få ökat stöd liksom forskning om miljövänligt flyg, medan flygskatten föreslogs avskaffas.

Kristdemokraterna vill bibehålla biståndsramen på 1 procent av Sveriges BNI och har under mandatperioden inte föreslagit någon förändring av budgetanslaget till internationellt bistånd.

På intäktssidan har Kristdemokraterna hela mandatperioden föreslagit att sänka energi- och koldioxidskatter.

Under hösten 2021 enades M, KD och SD om en gemensam budgetreservation som röstades igenom av riksdagen.

Sverigedemokraternas budgetförslag

Sverigedemokraterna har under hela mandatperioden föreslagit mycket stora

sänkningar av anslagen till miljö- och naturvård. Budgetmotionerna för åren 2019–2022 har varit i stort sett likadana. Bland de stora posterna kan nämnas att avskaffa Klimatklivet och klimatbonusen (bonus malus) och avsevärda minskningar av anslagen till skydd och åtgärder för värdefull natur. Mindre ökningar föreslogs till sanering och återställning av förorenade områden och åtgärder för havs- och vattenmiljö. För 2022 innebar förslagen närmare 9 miljarder kronor i nedskärningar.

Även på energisidan har Sverigedemokraterna föreslagit kraftiga minskningar av stöd till energiteknik och till bidrag för energieffektivisering av flerbostadshus. Partiet har föreslagit nya stöd i mindre omfattning till laddinfrastruktur för elfordon på landsbygden och till kärnenergiforskning. Anslagsområdet areella näringar föreslogs förstärkas med cirka en miljard kronor, till största del för att förstärka livsmedelsstrategin.

Sverigedemokraterna har under hela mandatperioden föreslagit att sänka biståndsramen. I budgetmotionen för 2022 föreslogs en sänkning till 0,7 procent av BNI, vilket skulle ha inneburit en minskning av anslaget till internationellt bistånd med 17 miljarder kronor.

Sverigedemokraterna har under hela mandatperioden föreslagit att avskaffa eller sänka en rad miljö- och energiskatter, däribland drivmedelsskatter, flygskatten, kemikalieskatten, skatt på plastpåsar, skatt på avfallsförbränning samt bonus-malus systemet och justerad förmånsbeskattning av tjänstebil.[43]

Under hösten 2021 enades M, KD och SD om en gemensam budgetreservation för budgeten 2022 som röstades igenom av riksdagen.

Vänsterpartiets budgetförslag

Vänsterpartiet förhandlade budget med den socialdemokratiska och miljöpartistiska koalitionsregeringen för budgetåren åren 2014–2019 och lade därför inte fram något eget budgetförslag för 2019. Budgetsamarbetet upplöstes när januariavtalet inleddes 2019.

Vänsterpartiet har under mandatperioden föreslagit ökningar av anslagen till miljö- och naturvård med en dryg miljard. Förutom viss ökning av anslagen till skydd och åtgärder för värdefull natur har nya stöd för produktion av förnybara drivmedel, laddinfrastruktur och ett klimatstöd för ett fossilfritt Sverige föreslagits. På energiområdet är det största förslaget att uppföra sol- och vindkraft på offentliga byggnader till en kostnad av 750 miljoner kronor.

På transportområdet har Vänsterpartiet föreslagit en storsatsning på järnväg samt ett nytt stöd till hållbara, jämlika och transporteffektiva städer om 3,5 miljarder kronor. På jordbruksområdet har bland annat ökningar av anslagen till betesmarker, ekologisk odling och klimatanpassning föreslagits, samt ett ökat produktionsstöd för biogas om 500 miljoner kronor.[44, 45]

På biståndsområdet har Vänsterpartiet i sina budgetmotioner föreslagit ökningar av anslagen, genom förslag om extra klimatbistånd.

Vänsterpartiet har varit det parti som föreslagit högst nivåer på miljöskatter fram till våren 2022, när de i stället förespråkade sänkningar av drivmedelsskatter.

Inför budgetomröstningen i november 2021 inleddes förhandlingar mellan V och regeringen som slutade med att V röstade för regeringens budgetproposition, efter en överenskommelse om ökade medel till pensionärer.

43 Motion 2020/21:3128 https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/investera-i-sverige--sverigedemokraternas_H8023128

44 https://www.vansterpartiet.se/app/uploads/2020/10/vansterpartiet-budgetmotion2020.pdf

45 https://www.vansterpartiet.se/app/uploads/2019/10/v-budgetmotion2020-ny.pdf

Partiernas miljöpolitik i riksdagen 2018 – 2022

3

Grusade förhoppningar

I den här delen av rapporten följer Naturskyddsföreningen upp riksdagspartiernas löften inför valet 2018 och utvärderar hur de har agerat i praktiken i riksdagen. Förhoppningarna inför mandatperioden var relativt höga. Titeln på Naturskyddsföreningens utvärdering av mandatperioden 2014–2018 var ”Ny fart i miljöpolitiken”. De blockpolitiska låsningarna verkade ha lättat något och miljöpolitiken präglades i större utsträckning än tidigare av konsensussökande och blocköverskridande överenskommelser. Ambitionerna och det politiska engagemanget för miljö- och klimatfrågor stegrades ytterligare inför valet 2018. I Naturskyddsföreningens rapport *Höjd ribba i miljöpolitiken* konstaterades att en riksdagsmajoritet ställde sig bakom hela 13 av föreningens 18 miljöpolitiska förslag. Valresultatet 2018 ändrade sammansättningen i riksdagen, men fortfarande var det tio av förslagen som hade stöd av en riksdagsmajoritet.

Resultatet fyra år senare är dock knapert. Endast tre av förslagen har genomförts under mandatperioden. Viktiga steg på vägen har dock tagits för att genomföra ytterligare fem förslag. Samtidigt är det fortfarande en lång väg kvar för flera nödvändiga miljöpolitiska åtgärder.

Sagt och gjort i miljöpolitiken

Figuren nedan sammanfattar både hur partierna ställde sig till Naturskyddsföreningens 18 förslag inför valet 2018 och vår bedömning av hur de levt upp till sina löften under mandatperioden.

Partiernas resultat

Grönt, gult eller rött ljus
Naturskyddsföreningen ger riksdagspartierna grönt, gult eller rött ljus som betyg på deras agerande i riksdagen i förhållande till vart och ett av Naturskyddsföreningens 18 förslag från 2018. Utgångspunkten är de konkreta förslagen, och omdömena är helt baserade på hur partierna agerat i riksdagen.

Grönt ljus
Ges till partier som i den specifika frågan agerat och röstat i enlighet med Naturskyddsföreningens förslag eller för ett annat förslag som bedöms ge minst lika stor miljönytta.

Gult ljus
Ges till partier som agerat i samma riktning som Naturskyddsföreningens förslag, men inte lika långgående eller likvärdigt.

Rött ljus
Ges till partier som inte agerat i frågan, direkt motarbetat vårt förslag eller drivit en annan, påtagligt sämre lösning för miljön än den som Naturskyddsföreningen föreslagit.

Förslag som genomförts 2018–2022

- Att stoppa fossila investeringar via exportkrediter har genomförts trots att förslaget inte samlade ett majoritetsstöd inför mandatperioden. Frågan fanns både med i januariavtalet och skrevs även in i Sveriges klimatpolitiska handlingsplan som klubbades av riksdagen 2019. År 2021 beslutade regeringen att exportkreditorganen ska upphöra med krediter till utvinning och prospektering av fossila projekt senast 2022.

- Information om varors kemikalieinnehåll. Vilken information som måste finnas om varors kemikalieinnehåll regleras främst på EU-nivå. Under mandatperioden har en bred majoritet av riksdagens partier drivit på för ökad transparens om varors kemikalieinnehåll inom EU och globalt. Regeringen har även nominerat ett antal ämnen till EU:s lista över särskilt farliga ämnen. Det finns fortfarande mycket kvar att göra för att öka informationen om varors kemikalieinnehåll men utifrån hur frågan var formulerad får riksdagens behandling ändå grönt ljus i denna utvärdering.

- Öka miljöersättningar till betesmarker. Miljöersättningarna till lantbrukare som låter beta sina betesmarker har höjts under mandatperioden men inte till följd av ett riksdagsbeslut. Höjningen är positiv men ersättningen skulle behöva höjas ytterligare för att det ska bli lönsamt hålla djur på naturbetesmark.

Förslag som delvis genomförts 2018–2022

Några av de största miljöpolitiska framstegen under mandatperioden finns bland de fem förslag som delvis har genomförts. Ett avståndsbaserat reseavdrag, ett mål för den svenska konsumtionens klimatpåverkan och ett stärkt marint skydd är alla frågor där viktiga framsteg gjorts.

- Avståndsbaserat reseavdrag. Att reformera reseavdraget så att det i stället blir avståndsbaserat och färdmedelsneutralt är en fråga som Naturskyddsföreningen drivit länge. Ambitionen att reformera reseavdraget skrevs in i januariavtalet och har utretts av regeringen under mandatperioden. Reformen har ännu inte genomförts, men allt pekar på att beslut kommer att fattas i linje med föreningens förslag efter att denna granskning har publicerats.

- Konsumtionens klimatpåverkan. Regeringen har under mandatperioden gett Miljömålsberedningen i uppdrag att bereda frågan om mål för konsumtionsbaserade utsläpp. I april 2022 presenterade Miljömålsberedningen ett förslag om nettonollmål till 2045 för Sveriges konsumtionsbaserade utsläpp. Förslaget har ännu inte behandlats i riksdagen men det finns goda förhoppningar om att målet kommer att antas efter denna granskning har publicerats. Det här gör Sverige till en internationell föregångare.

- Stärkt marint skydd. Riksdagspartierna har i miljömålsberedningen enats om ett förslag om att stärka det marina skyddet och öka målet för marint skyddade områden till 30 procent. Dock har regering ännu inte lagt fram någon proposition om detta till riksdagen.

- Utfasning av klimatskadliga subventioner. Vissa klimatskadliga subventioner har fasats ut under mandatperioden men majoriteten kvarstår.

- Låt flyget bära sina egna miljökostnader. Riksdagen har fattat beslut som gör att flyget idag bär lite mer av sina miljökostnader. Det finns dock mycket kvar att göra på området, som att till exempel slopa flygets resterande skattenedsättningar. Flera partier har också lagt förslag i motsatt riktning.

Förslag med riksdagsmajoritet som inte genomförts 2018–2022

Ytterligare fem miljöpolitiska förslag fick stöd av en majoritet av partierna i valenkäten 2018, men har ändå inte genomförts.

- Klimathandlingsplaner. 2019 klubbades Sveriges första klimathandlingsplan, vilket var positivt. Dock fanns inte några preciseringar om hur utsläppen minska med minst 6 procent årligen med i planen, vilket var Naturskyddsföreningens förslag i enkäten 2018.

- Ekologiskt Jordbruk. 2018 ställde sig sex av åtta partier bakom förslaget om en blocköverskridande överenskommelse för att främja ekologisk produktion. Trots det har riksdagen inte träffat någon sådan överenskommelse uppvisat samsyn i frågan om att stärka det ekologiska jordbruket.

- Ägaranvisningar till statliga bolag. Ett annat förslag med riksdagsmajoritet efter valet var att skärpa ägaravisningarna för statliga bolag så att de får ett tydligare uppdrag att verka för att nå miljömålen. Något sådant beslut har inte fattats under mandatperioden trots att sex av åtta partier svarade ja till förslaget 2018.

- Begränsa bottentrålningen. Hälften av riksdagspartierna ställde sig bakom förslaget om att förbjuda bottentrålning i EU inför mandatperioden. Flera partier har också drivit på för minskad bottentrålning i Sverige och bland annat ställt sig bakom ett utskottsinitiativ om att på prov flytta ut den svenska trålgränsen, vilket är positivt. Men varken EU-nämnden eller riksdagen har fattat något beslut om att Sverige ska driva frågan om ett förbud mot bottentrålning inom EU.

- Återvinning av plast. Riksdagen har inte fattat beslut om att öka målet för materialåtervinning av plast till 70 procent, trots att sex av åtta partier lovade att driva detta inför mandatperioden. Det har heller inte fattats något beslut om att skärpa de statliga bolagens ägaranvisningar så att de får ett tydligare uppdrag att verka för att nå miljömålen.

Sammanfattningsvis visar utvärderingen på ett fortsatt glapp mellan vad partierna sagt att de vill göra, och vad de faktiskt har gjort. Trots att flera partier hade höjt sina miljöpolitiska ambitioner under mandatperioden har många förslag med en riksdagsmajoritet ändå inte genomförts. Det finns dock goda förhoppningar om att flera av förslagen som får gult ljus i denna granskning eftersom de ännu inte hunnit passera riksdagen kommer att genomföras under våren och försommaren 2022. Det skulle innebära att mandatperiodens skörd av miljöpolitiska framgångar blir något bättre än den framstår i den här utvärderingen.

Metod för utvärderingen

Syftet med den här delen av granskningen är att följa upp riksdagspartiernas löften inför valet 2018 och utvärdera hur de har agerat i praktiken. Utvärderingen baseras till stora delar på en metod som utvecklades i samband med riksdagsvalet 1988 och som Naturskyddsföreningen därefter använt i sina granskningar inför riksdagsvalen. Den här utvärderingen baseras på partiernas miljöpolitiska agerande i riksdagen.

Utvärderingen utgår från de 18 förslag som fanns med i Naturskyddsföreningens enkät till riksdagspartierna inför valet 2018. Enkäten och partiernas svar återfinns i bilaga 2.

I bilaga 3 samlas granskningsunderlagen för respektive fråga. Ambitionen är att bilagan ska presentera en saklig och balanserad beskrivning av politiska förslag, diskussioner och beslut i varje fråga. Metoden baseras på sökningar i riksdagens dokumentarkiv. I bilagan citeras centrala delar av bland annat propositioner, motioner, utskottsbetänkanden, skrivelser och kammarprotokoll relevanta för granskningen. Bilagan ska underlätta för läsaren att bilda sig en egen uppfattning om partiernas miljöarbete i riksdagen.

Resultatet av granskningen i bilaga 3 utgör underlag för de kvalitativa miljöomdömen som ges till partierna i denna del av rapporten. Naturskyddsföreningen ger riksdagspartierna grönt, gult eller rött ljus som betyg på hur de agerat i riksdagen i förhållande till Naturskyddsföreningens miljöpolitiska förslag från 2018. I samtliga frågor jämförs partiernas agerande under mandatperioden med deras enkätsvar från 2018. Partiernas svar från 2018 reflekteras också med färgmarkeringar i tabellerna. Grönt ljus om partiet instämde i Naturskyddsföreningens förslag. Rött ljus om partiet svarade att det inte instämmer med förslaget. Om ett parti inte hade bestämt sig och svarade vet ej markeras det med grått.

För var och en av de 18 frågorna får också riksdagen ett samlat omdöme i form av grönt, gult eller rött ljus som visar om frågan rört sig framåt under mandatperioden.

En begränsning med metoden att är att minoritetsregeringar sällan presenterar förslag som de inte räknar med ska godkännas av riksdagen. Utvärderingen speglar inte heller hela den förda miljöpolitiken, utan partiernas agerande i relation till de 18 förslag som Naturskyddsföreningen presenterade 2018. Dessa representerar dock ett brett urval av miljöpolitiska frågor.

Utvärdering av partiernas miljöpolitik i riksdagen 2018 – 2022

1. Klimatskadliga subventioner

Miljöpolitiskt förslag 2018

Fatta beslut under mandatperioden om att fasa ut merparten av skatteundantagen för användning av fossila bränslen.

	V	S	MP	C	L	M	KD	SD
SAGT:	🟢	⚪	🟢	🟢	🟢	🟢	🟢	🔴
GJORT:	🟢	🟡	🟢	🟡	🟢	🔴	🔴	🔴

Bakgrund

Sverige subventionerar i dag klimatskadlig verksamhet med cirka 30 miljarder kronor om året. Främst rör det sig om kostnader för olika skatteundantag för användning av fossila bränslen, vilket motsvarade minst 19 miljarder kronor under 2021. Dessa utgörs bland annat en lägre energiskatt på diesel jämfört med bensin, en skattebefrielse för bränslen i inrikes sjöfart och flyg, och nedsatta bränsleskatter för uppvärmningsbränslen inom industrin. Samtidigt har Sverige sedan länge via EU, inom OECD och FN, på olika sätt uttalat ambitioner om att avskaffa fossila subventioner globalt.

Omdömen

Regeringspartierna Socialdemokraterna och Miljöpartiet har under mandatperioden minskat de klimatskadliga subventionerna med 1,4 miljarder, detta med stöd av Liberalerna och Centerpartiet. Majoriteten av de klimatskadliga subventionerna kvarstår dock. *Socialdemokraterna* har i övrigt inte motionerat om eller på annat sätt drivit att fler subventioner ska fasas ut, partiet får därför **gult ljus.**

Miljöpartiet och *Vänsterpartiet* har motionerat om att fasa ut alla klimatskadliga subventioner. Vänsterpartiet har även i motioner uppmanat regeringen presentera en handlingsplan för att skyndsamt avveckla de klimatskadliga subventionerna. *Liberalerna* har föreslagit att ta bort ytterligare skatteundantag för användning av fossila bränslen och uttryck att subventioner till fossila bränslen successivt måste tas bort. Dessa tre partier får därför **grönt ljus.**

Utöver budgetsamarbetet med regeringspartierna har *Centerpartiet*, under mandatperiodens början, verkat både för att behålla och höja vissa klimatskadliga skattenedsättningar. Senare under mandatperioden har Centerpartiet dock motionerat om att fasa ut subventioner till fossila bränslen. Därför får Centerpartiet **gult ljus.**

Moderaterna och *Sverigedemokraterna* har inte agerat för att fasa ut en enda klimatskadlig subvention i sina budgetförslag. Tvärt om har de vid upprepade tillfällen försvarat existerande subventioner och tillsammans med Kristdemokraterna dessutom ökat skattenedsättning till för diesel som används i jord-, skogs-, och vattenbruk. Även *Kristdemokraterna* har i sina budgetmotioner försvarat flera existerande subventioner, i en budgetmotion förslog partiet dock att slopa skattenedsättningarna för diesel i gruvindustriell verksamhet. Dessa partier under mandatperioden haft en negativ inverkan på utfasningen av klimatskadliga subventioner och får därför **rött ljus.**

🟡 **Gult ljus**

Frågans behandling i riksdagen

Vissa klimatskadliga subventioner har fasats ut men merparten kvarstår.

2. Förändrade reseavdrag

Miljöpolitiskt förslag 2018

Ändra reseavdraget så att det enbart utgår från avstånd och blir samma oavsett val av färdmedel.

	V	S	MP	C	L	M	KD	SD
SAGT:	🟢	⚪	🟢	🟢	🟢	🔴	🟢	⚪
GJORT:	🟢	🟢	🟢	🟢	🟢	🔴	🟡	🔴

Bakgrund

Den som har längre pendling till och från jobbet har i dag rätt att få kostnadsavdrag på sina resor om de uppfyller vissa krav. Systemet har varit oförändrat under lång tid och Skatteverket har konstaterat att det sker omfattande skattefusk, eftersom avdraget är mycket svårt att kontrollera. Avdraget motverkar arbetet för en hållbar transportsektor, eftersom en stor andel går till att gynna bilpendling i storstadsregioner.

Omdömen

I januari 2019 kom *Centerpartiet* och *Liberalerna* överens med regeringspartierna *Socialdemokraterna* och *Miljöpartiet* om att införa ett avståndsbaserat, färdmedeloberoende reseavdrag i det så kallade januariavtalet. Ambitionen att reformera reseavdraget skrevs också in i regeringens klimatpolitiska handlingsplan. Regeringen Löfven har under mandatperioden utrett frågan vidare och en proposition om ett reformerat avståndsbaserat och färdmedelneutralt reseavdrag lades slutligen fram i april 2022. Miljöpartiet, Centerpartiet, och Liberalerna har alla argumenterat för och motionerat om ett avståndsbaserat och färdmedelneutralt system. Dessa partier får därför **grönt ljus.**

Vänsterpartiet har drivit frågan om att införa ett avståndsbaserat och färdmedelneutralt reseavdrag i motioner och riksdagsdebatter. De har även uttryckt stöd för reformen i en följdmotion till regeringens handlingsplan. Partiet får därför **grönt ljus**

Kristdemokraterna har motionerat om att införa ett avståndsbaserat reseavdrag. Dock har de inte lagt några förslag om att avdraget ska vara färdmedelsneutralt utan understryker att en reform av avdraget måste gynna människor som bor på landsbygden och är beroende av bilen. I motionerna har partiet också yrkat på att höja milersättningen i dagens reseavdrag i väntan på att avdraget görs om. Partiet för därför **gult ljus.**

Moderaterna och *Sverigedemokraterna* har under mandatperioden lyft att avdragssystemet för arbetsresor behöver ses över för att minska skattefusk men har i övrigt motionerat om och argumenterat för att behålla dagens system. Partierna får därför **rött ljus.**

🟡 **Gult ljus**

Frågans behandling i riksdagen

Sammanfattningsvis har alla partierna som lovade ett avståndsbaserat och färdmedelneutralt reseavdrag drivit frågan men en sådan reform har ännu inte genomförts trots majoritet i riksdagen.

3. Flygets miljökostnader

Miljöpolitiskt förslag 2018

Fatta beslut som gör att flyget betalar mer av sina miljökostnader.

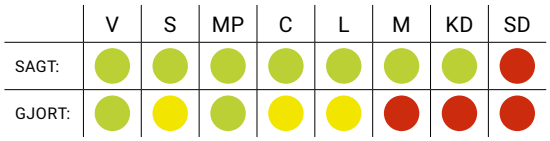

Bakgrund

Flygets klimatpåverkan har under lång tid ökat snabbt och stadigt. För att minska flygets klimatpåverkan behövs ett flertal parallella och samverkande insatser för att utveckla tekniken, introducera nya drivmedel och effektivisera bort vissa flygresor. Flyget har en särställning eftersom det innan flygskattens införande i princip har saknats offentliga styrmedel för att minska flygets klimatpåverkan. Några exempel på det är att flyget varken betalar koldioxidskatt eller energiskatt. Det utgår heller ingen moms för internationella flygresor och inrikesflyget har nedsatt moms till 6 procent. Staten och kommunerna subventionerar dessutom delar av driften vid kommunala och privata flygplatser. Flyget har i praktiken undantagits från principen om att den som släpper ut också ska betala vilket försvårar flygets del i arbetet att nå klimatmålen.

I januari 2019 kom *Centerpartiet* och *Liberalerna* överens med regeringspartierna *Socialdemokraterna* och *Miljöpartiet* om att införa miljöstyrande start- och landningsavgifter och att behålla den svenska flygskatten tills en europeisk flygbränsleskatt är på plats. Alla fyra partier har levt upp till utfästelserna i januariavtalet genom att återinföra och behålla flygskatten samt att införa miljöstyrande start- och landningsavgifter. Liberalerna, Centerpartiet och Socialdemokraterna har dock inte verkat för att ta bort flygets nedsatta moms och befrielse från koldioxidskatt och får därför **gult ljus.**

Miljöpartiet och *Vänsterpartiet* har motionerat för att flyget ska betala mer av sina miljökostnader och drivit på för att fasa ut flygets fossila subventioner såsom nedsatt nationell moms och befrielse från koldioxidskatt. Båda partierna har föreslagit att höja flygskatten och stod bakom beslutet att återinföra den. Vänsterpartiet röstade även för regeringens proposition om miljöstyrande start och landningsavgifter. Miljöpartiet och Vänsterpartiet får därför **grönt ljus.**

Moderaterna och *Kristdemokraterna* har motsatt sig de flesta åtgärder som skulle leda till flyget betalar mer av sina miljökostnader. Partierna har inte bara motionerat om att avskaffa flygskatten utan även lyckats avskaffa den tillfälligt, skatten återinfördes dock av regeringen innan beslutet hunnit träda i kraft. Moderaterna och Kristdemokraterna röstade emot införandet av miljöstyrande start- och landningsavgifter bland annat för att stötta flygbranschen som drabbades hårt av pandemin. Detta trots att de sedan länge förespråkat sådana avgifter. Partierna får därför **rött ljus .**

Sverigedemokraterna har konsekvent motsatt sig både miljöstyrande start- och landningsavgifter och alla andra åtgärder för att flyget ska betala mer av sina miljökostnader i Sverige. Partiet röstade även för M och KD:s förslag om att avskaffa flygskatten. Sverigedemokraterna får därför **rött ljus.**

Gult ljus

Frågans behandling i riksdagen

Sammanfattningsvis har riksdagen fattat beslut som gör att flyget bär idag lite mer av sina miljökostnader än förra mandatperioden. Det finns dock mycket kvar att göra på området, som att till exempel slopa flygets resterande skattenedsättningar.

4. Utfasning av stöd till fossila investeringar via exportkrediterna

Miljöpolitiskt förslag 2018

Inför restriktioner som gör att svenska exportkreditorgan inte får utfärda lån och garantier till fossila projekt.

	V	S	MP	C	L	M	KD	SD
SAGT:	●	●	●	●	●	●	●	●
GJORT:	●	●	●	●	●	●	●	●

Bakgrund

Exportkreditorgan underlättar för inhemska företag att göra investeringar utomlands genom att försäkra ett företag om de inte skulle få betalt av sin motpart. Exportkrediter är en av de största källorna av offentliga medel som går till fossila investeringar globalt. Inför mandatperioden arbetade de svenska exportkreditorganen i enlighet med OECD:s riktlinjer, som tillåter finansiering av fossila projekt. Det har gått helt på tvärs mot Parisavtalets målsättning om att finansiella flöden ska göras förenliga med en väg mot låga utsläpp av växthusgaser och klimatresilient utveckling.

Omdömen

I januari 2019 kom *Centerpartiet* och *Liberalerna* överens med regeringspartierna *Socialdemokraterna* och *Miljöpartiet* om att utveckla Sveriges export- och investeringsstrategi med fokus på bland annat hållbarhet. Ambitionen att det statliga exportfinansieringssystemet ska anpassas för att ligga i linje med Parisavtalet och att exportkrediter för prospektering och utvinning av fossila bränslen ska upphöra senast 2022 skrevs in i strategin som presenterades 2019. Samma formuleringar fanns även i regeringens klimatpolitiska handlingsplan som antogs av riksdagen 2019. *Vänsterpartiet*, Centerpartiet, och Miljöpartiet har motionerat om att begränsa stödet till fossila investeringar via exportkrediter. *Vänsterpartiet* har också föreslagit att uppdraget till de svenska exportkreditorgan ska skärpas ytterligare. Dessa partier får därför **grönt ljus.**

Kristdemokraterna, *Moderaterna* och *Sverigedemokraterna* inte drivit frågan om att stoppa exportkreditorganens utlåning och garantier till fossila investeringar utomlands. Partierna får därför **rött ljus.**

● **Grönt ljus**

Frågans behandling i riksdagen

I samband med att klimatpolitiska handlingsplanen klubbades igenom beslutade riksdagen att Sverige ska driva på för att de internationella och europeiska regelverken för exportkrediter och annan offentlig handelsfinansiering ska bidra till hållbarhet och uppfyllandet av Parisavtalet. Regeringen har också fattat beslut om att Exportkreditnämnden och Svensk Exportkredit AB ska anpassa verksamheten för att vara i linje med Parisavtalet samt att myndigheten och bolaget ska upphöra med svenska exportkrediter för prospektering och utvinning av fossila bränslen senast 2022.

5. Mål för konsumtionsbaserade utsläpp

Miljöpolitiskt förslag 2018

Inför ett kompletterande klimatmål och styrmedel för att minska de konsumtionsbaserade utsläppen av växthusgaser.[46]

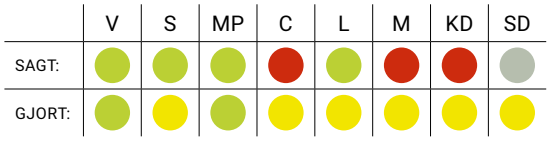

Bakgrund

Sveriges klimatmål rör endast utsläpp som sker innanför Sveriges gränser och det saknas mål som gäller de konsumtionsbaserade utsläppen. En stor del av det vi konsumerar produceras utomlands eller består av utrikes flygresor. När hela Sveriges klimatpåverkan (utsläppen i Sverige, utsläppen från produktion av varor och tjänster som konsumeras i Sverige och utsläppen från svenskars resor utomlands) summeras blir utsläppen mer än dubbelt så höga jämfört med den officiellt redovisade nationella statistiken. För att Sverige ska ta ansvar för hela sin klimatpåverkan behövs ett kompletterande klimatmål för de konsumtionsbaserade utsläppen och styrmedel som gör att målet kan nås.

Omdömen

Under mandatperioden har varken *Moderaterna* eller *Sverigedemokraterna* drivit frågan om att införa kompletterande klimatmål för konsumtionsbaserade utsläpp. I Sverigedemokraternas följdmotion till regeringens klimathandlingsplan menar partiet att minskningen av växthusgaserna behöver ske globalt i stället för nationellt och att de svenska klimatmålen därför bör omformuleras.

Centerpartiet och *Liberalerna* har i sina motioner om att minska konsumtionsbaserade utsläpp föreslagit åtgärder för att öka medvetenheten hos konsumenter om produkter och tjänsters koldioxidavtryck. Partierna har inte lagt några förslag om att införa mål för konsumtionsbaserade utsläpp.

I oktober 2020 gav regeringen, bestående av *Socialdemokraterna* och *Miljöpartiet*, Miljömålsberedningen i uppdrag att bereda frågan om mål för konsumtionsbaserade utsläpp. Uppdraget var en följd av januariavtalet. Våren 2022 presenterade Miljömålsberedningen ett förslag som innehöll bland annat nettonollmål till 2045 för Sveriges konsumtionsbaserade utsläpp. Inget av partierna reserverade sig mot förslaget i sin helhet och inte heller mot målet för konsumtionsbaserade utsläpp. Socialdemokraterna, Moderaterna, Sverigedemokraterna, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Liberalerna får därför **gult ljus**.

Både *Miljöpartiet* och *Vänsterpartiet* har utöver sin insats i miljömålsberedningen även motionerat om att Sverige bör införa kompletterande klimatmål för att minska de konsumtionsbaserade utsläppen av växthusgaser. Partierna får därför **grönt ljus.**

Gult ljus

Frågans behandling i riksdagen

Miljömålsberedningen har lagt fram ett förslag om nettonollmål till 2045 för Sveriges konsumtionsbaserade utsläpp. Dock har förslaget ännu inte behandlats i riksdagen.

46 Avgränsning i granskningen. I fråga fem har partiernas arbete för att införa ett kompletterande klimatmål för konsumtionsbaserade utsläpp granskats. Däremot har inte partiernas styrmedelsförslag inkluderats eftersom detta är avhängigt att det först finns ett mål på plats. Riksdagen har ännu inte beslutat om ett mål för minskning av konsumtionsbaserade utsläpp när denna granskning görs.

6. Klimat-handlingsplaner

Miljöpolitiskt förslag 2018

Ta fram och arbeta för genomförandet av en klimathandlingsplan som minskar utsläppen i Sverige med minst 6 procent per år.

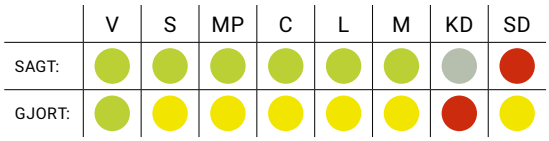

Bakgrund

Riksdagen antog 2017 nytt klimatpolitiskt ramverk som innehöll ett övergripande mål om att minska Sveriges utsläpp med 85 procent till 2045 jämfört med 1990. Ramverket innefattade också en klimatlag som ställer krav på varje ny regering att presentera en klimathandlingsplan för mandatperioden. Den första klimat-handlingsplanen presenterades i slutet av 2019. För att nå målet till 2045 behövde utsläppen under mandatperioden i genomsnitt minska med minst 6 procent per år från 2018 års utsläppsnivå. Att skjuta på utsläppsminskningarna betyder inte bara att större minskningar måste göras senare, utan också att de totala utsläppen, och därmed påverkan på klimatet, blir större.[47]

Omdömen

Klimatlagen som infördes 2017 innehöll bestämmelser om att varje regering ska presentera en klimathandlingsplan för mandatperioden. Genom januariavtalet enades *Socialdemokraterna*, *Miljöpartiet*, *Centerpartiet* och *Liberalerna* om att Naturvårdsverket skulle ges i uppdrag att ta fram ett underlag till en klimathandlingsplan. Regeringen presenterade Sveriges första klimatpolitiska handlingsplan 2019. Handlingsplanen innehöll bland annat ett lagförslag om att integrera klimatpolitiken i alla relevanta politikområden, dock saknade handlingsplanen beräkningar av förväntade årliga utsläppsminskningar. Socialdemokraterna Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna får därför **gult ljus**.

Moderaterna har under mandatperioden motionerat om att regeringen tydligt ska redovisa effekterna av handlingsplanen och hur den bidrar till nationella och internationella klimatmål. *Sverigedemokraterna* har framfört att regeringen inte följer klimatlagen och efterfrågat en analys av hur förslagen bidrar till att minska utsläppen. Dock har partierna inte föreslagit att utsläppsminskningarna i handlingsplanen ska ligga på minst 6 procent per år eller på annat sätt drivit på för några kvantifierade ambitionshöjningar. Partierna får därför **gult ljus**.

Kristdemokraterna har inte lagt några förslag om att regeringen ska lägga fram en klimathandlingsplan som minskar utsläppen i Sverige med minst 6 procent per år. Partiet får därför **rött ljus.**

Under mandatperioden har *Vänsterpartiet* kontinuerligt drivit på för att regeringen ska lägga fram en klimathandlingsplan som tydligt redovisar åtgärder för att minska utsläppen med minst 6 procent årligen och 20 procent under hela mandatperioden. Partiet får därför **grönt ljus.**

Rött ljus

Frågans behandling i riksdagen

Riksdagen har inte fattat beslut om en klimathandlingsplan som minskar utsläppen med minst 6 procent per år.

47 Det finns olika sätt att beräkna vilken minskningstakt som krävs för att nå Parisavtalets mål. För att nå utsläpp nära noll till 2030 (ca 1 ton per capita, produktionsperspektiv) krävs ca 12 procents minskning per år. Enligt professor Kevin Anderson krävs 15 procent per år. Enligt Miljöförvaltningen i Göteborgs stad krävs 32 procent per år (konsumtionsperspektiv).

7. Skydda värdefulla skogar

Miljöpolitiskt förslag 2018

Öka anslaget till *Skydd av värdefull natur* för att kunna skydda fler skogar.

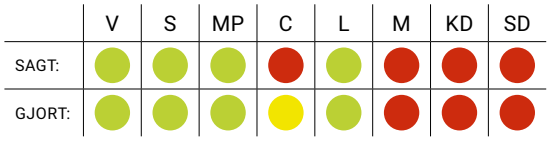

Bakgrund

En stor del av den biologiska mångfalden finns i den produktiva skogen. Samtidigt ökar trycket på skogen som råvara. För att genomföra åtaganden inom FN:s konvention för biologisk mångfald och EU:s naturvårdpolitik samt uppnå riksdagens miljömål skulle minst 17 procent av Sveriges landområden behövt vara skyddade eller på annat sätt bevarade till 2020. 2014 beslutade också riksdagen om ett etappmål som innebar att ytterligare 150 000 hektar skogsmark med höga naturvärden och i behov av skydd skulle skyddas formellt till 2020. Enligt Naturvårdsverket fanns nedanför den fjällnära gränsen minst 530 000 hektar produktiv skog med höga naturvärden som inte hade lagligt skydd 2015. Målen om stärkt skydd skärptes ytterligare när EU:s strategi för biologisk mångfald presenterades 2020. Strategin slår fast att 30 procent av EU:s landyta ska vara skyddad till 2030. För att skydda dessa skogar och bättre klara Sveriges internationella åtaganden och riksdagens miljömål behövs ersättning till markägare. Det kräver ökade anslag inom budgetposten *Skydd av värdefull natur*.

Omdömen

Under mandatperioden har fyra partier drivit på för att öka anslaget till skydd av värdefull natur och skydd av fler skogar. *Vänsterpartiet* har motionerat och debatterat för ett ökat anslag och får därför grönt ljus. *Socialdemokraterna* i regering med *Miljöpartiet* har generellt föreslagit ökade satsningar på skydd av värdefull natur. I samarbete med januaripartierna Liberalerna och Centerpartiet ökade regeringen satsningarna i statsbudgeten för 2021. Med anledning av skogsutredningen 2021 föreslog regeringen även en satsning på anslaget till skydd av värdefull natur i statsbudgeten för 2022. Miljöpartiet och Liberalerna har även lagt egna förslag om att öka anslaget. Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Liberalerna får därför **grönt ljus.**

Centerpartiet har i överenskommelse med samarbetspartierna i januariavtalet röstat ja till satsningar på anslaget till skydd av värdefull natur. Efter att januariavtalet upplöstes har partiet verkat för att minska satsningarna på skydd av värdefull natur och debatterat för att mer formellt skyddad natur inte är nödvändigt. Centerpartiet menar att anslaget till skydd av värdefull natur inte behöver öka och att resurser i stället bör läggas på skötsel av redan skyddad natur. Partiet får därför **gult ljus**.

Moderaterna, *Kristdemokraterna* och *Sverigedemokraterna* har under mandatperioden både drivit igenom rejäla sänkningar av anslaget och bromsat de satsningar på skydd av värdefull natur som regeringen föreslog för 2022. Partierna har även motionerat om att minska anslaget. Alla tre partier argumenterar för att den totala arealen skyddad skog inte bör öka. Partierna får därför **rött ljus.**

Rött ljus

Frågans behandling i riksdagen

Sammantaget har det under mandatperioden skett en svag ökning av anslaget till skydd av värdefull natur för att kunna skydda fler skogar. Men mandatperioden har generellt kännetecknats av beslut om kraftig minskning av anslaget till skydd av värdefull natur.

8. Översyn av skogspolitiken

Miljöpolitiskt förslag 2018

Gör en översyn av skogspolitiken för att underlätta att nå miljökvalitetsmålen och säkerställa ett hållbart nyttjande av skogen.

Bakgrund

Miljökvalitetsmålet *Levande skogar* kommer inte att nås utan ökade insatser. Mycket har hänt sedan dagens skogspolitik infördes i början på 90-talet. Riksdagen har beslutat om miljömål, skogscertifieringar har införts, Sverige har blivit medlem i EU, en klimatpolitik har formats och miljöbalken har trätt i kraft. Skogspolitiken har inte hängt med i utvecklingen, vilket medfört stor osäkerhet för såväl naturvården som kulturmiljövården och skogsbrukets förutsättningar. Det är hög tid att skogspolitiken ses över och skogsvårdslagstiftningen moderniseras för att anpassas till dagens verklighet. Bruk och skydd av skogen måste ske med en helhetssyn på markanvändningen, vilket är en grundförutsättning för ett verkligt hållbart nyttjande av naturresurserna.

Omdömen

Majoriteten av riksdagspartierna har inte verkat för att skogspolitiken ska bli mer hållbar under mandatperioden. Varken *Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna, Moderaterna, Kristdemokraterna* eller *Sverigedemokraterna* har lagt några förslag om en översyn av skogspolitiken i syfte att nå miljökvalitetsmålen eller för att ställa om till ett mer hållbart nyttjande av skogen. Därmed får alla dessa partier **rött ljus.**

I januariavtalet 2019 kom Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna överens om att tillsätta en skogsutredning, som presenterades hösten 2020. Varken de framförhandlade direktiven till utredningen (juli 2019) eller regeringens förslag baserat på utredningen (december 2021) var i linje med Naturskyddsföreningens förslag om en översyn av skogspolitiken. Vidare har Centerpartiet, Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna i huvudsak drivit på för att stärka äganderätten inom skogsbruket, vilket kan medföra att markägares intressen stärks på bekostad av allmänna intressen som en hög biologisk mångfald, kolinlagring och friska ekosystem. Liberalerna har under mandatperioden motionerat om en översyn av regler för att stärka incitamenten för ett hållbart skogsbruk och att det behövs forskning om alternativa bruknings- och avverkningsmetoder. Partiet har däremot inte kommit med förslag om hur ett hållbart skogsbruk eller en ökad miljöhänsyn ska komma till eller röstat för de förslag som funnits om att se över skogspolitiken i syfte att nå miljökvalitetsmålen.

Endast två partier har verkat för en översyn av skogspolitiken för att underlätta att nå miljökvalitetsmålen och säkerställa ett hållbart nyttjande av skogen. *Vänsterpartiet* och *Miljöpartiet* har motionerat och debatterat i riksdagen om att se över skogspolitiken med hänvisning till att starkare miljöhänsyn och mer hållbara brukningsmetoder behövs. Partierna får därför **grönt ljus.**

Rött ljus

Frågans behandling i riksdagen

Riksdagen har inte beslutat om, och knappt behandlat, frågan om att göra en översyn av skogspolitiken för att underlätta att nå miljökvalitetsmålen och säkerställa ett hållbart nyttjande av skogen.

9. Mineralutvinning i naturskyddade områden

Miljöpolitiskt förslag 2018

Inför ett förbud mot mineralutvinning och prospektering i alla skyddade områden.

	V	S	MP	C	L	M	KD	SD
SAGT:	🟢	🔴	🟢	🔴	🟢	🔴	🔴	🔴
GJORT:	🟢	🔴	🔴	🔴	🔴	🔴	🔴	🔴

Bakgrund

Mineralutvinning genom gruvor och kalkbrott påverkar grundvatten, ger stora utsläpp av koldioxid samt släpper ut farliga kemikalier och tungmetaller i naturen. Gruvnäringen är dessutom den industri som genererar mest avfall. En gruva eller ett kalkbrott innebär stor negativ påverkan på den biologiska mångfalden och andra naturvärden. Trots allvarlig miljöpåverkan finns inget generellt förbud – undantaget nationalparker – mot att prospektera efter mineral i skyddad natur. Gruvexploatering i skyddad natur går helt på tvärs mot skyddets syfte.

Omdömen

Under mandatperioden har endast ett parti drivit frågan om att införa ett förbud mot mineralutvinning och prospektering i skyddade områden. *Vänsterpartiet* har både lagt förslag om och debatterat för att den statliga myndigheten Bergsstaten inte ska bevilja undersökningstillstånd i områden som är klassade som naturreservat, Natura 2000-områden eller världsarvsområden. Partiet får därför **grönt ljus.**

Miljöpartiet, *Socialdemokraterna*, *Centerpartiet*, *Liberalerna*, *Moderaterna*, *Kristdemokraterna* och *Sverigedemokraterna* har inte lagt motioner eller på annat vis drivit frågan om att införa förbud mot mineralutvinning och prospektering i skyddade områden. Dessa partier får därför **rött ljus.**

🔴 **Rött ljus**

Frågans behandling i riksdagen

Riksdagen har inte fattat beslut om att införa ett förbud mot mineralutvinning och prospektering i alla skyddade områden.

10. Ekologiskt jordbruk

Miljöpolitiskt förslag 2018

Sträva efter att uppnå en blocköverskridande överenskommelse med konkreta åtgärder för att främja svensk ekologisk produktion.

Bakgrund

Ekologiskt lantbruk bidrar till ökad biologisk mångfald, minskad bekämpningsmedelsanvändning och ökad djurvälfärd. Enligt en rapport från Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) skulle svenskt jordbruk dessutom tjäna en miljard kronor på att ställa om till 50 procent ekologiskt.[48] Ändå saknas i dag enighet bland riksdagspartierna om en politik för att främja svensk ekologisk produktion och konsumtion. Bristen på långsiktig politik gör det svårt att nå miljömålen *giftfri miljö* och ett *rikt odlingslandskap*, och innebär missade affärsmöjligheter för svenskt lantbruk. Det behövs en gemensam riksdagspolitik för att mer mat på tallriken ska vara ekologiskt odlad.

Omdömen

I regeringens handlingsplan kopplad till den svenska livsmedelsstrategin skrev *Socialdemokraterna* och *Miljöpartiet* in målsättningarna att 30 procent av den svenska jordbruksmarken ska utgöras av ekologisk jordbruksmark, och att 60 procent av den offentliga livsmedelsproduktionen ska utgöras av certifierade ekologiska produkter år 2030. Regeringspartierna tilldelade även Jordbruksverket 25 miljoner kronor årligen under 2021–2023 för att främja uppfyllelsen av ekomålen. Socialdemokraterna har varken lagt några motioner om att stärka ekologisk produktion eller drivit på för en blocköverskridande överenskommelse. Partiet får därför **gult ljus**.

Miljöpartiet har, utöver sin insats i regeringen, också motionerat om att ekomålen för offentlig konsumtion ska höjas till 80 procent, att ekologiska gårdar ska främjas samt att det industriella jordbruket bör ställa om till ekologiskt. Partiet har visserligen inte drivit på för just blocköverskridande överenskommelser men får **grönt ljus** för målsättningarna och förslagen om eko.

Vänsterpartiet har kontinuerligt arbetat för att höja ekomålen. Partiet har årligen motionerat om höjda budgetanslag för stöd till ekologisk odling, samt verkat för höjda ambitionsnivåer i livsmedelsstrategins handlingsplan. Partiet har inte föreslagit någon blocköverskridande överenskommelse men får **grönt ljus** för sina förslag om eko.

Centerpartiet vill inte ge specifika stöd till ekologiska gårdar, i stället har partiet drivit på för riktade miljöersättningar oavsett produktionsform. *Moderaterna*, *Sverigedemokraterna*, och *Liberalerna* har alla motionerat om att både konventionell och ekologisk odling ska utgå från marknadens efterfrågan i stället för att stöttas med riktade styrmedel och kvantitativa mål. Partierna har inte verkat för att främja ekologiskt jordbruk eller för att uppnå en blocköverensskridande överenskommelse och får därför **rött ljus.**

Kristdemokraterna har varken lagt några förslag om att främja ekologiskt jordbruk eller verkat för att uppnå en blocköverensskridande överenskommelse med konkreta åtgärder. Därmed får partiet **rött ljus.**

Rött ljus

Frågans behandling i riksdagen

Riksdagen har inte träffat någon blocköverskridande överenskommelse för att främja ekologisk produktion eller uppvisat samsyn i frågan om att stärka det ekologiska jordbruket.

48 https://www.slu.se/ew-nyheter/2017/12/rapport-sverige-som-ekoland/

11. Miljöavgift på växtskyddsmedel

Miljöpolitiskt förslag 2018

Inför en skatt som blir högre ju farligare ett växtskyddsmedel är och använd medlen för utveckling av alternativa bekämpningsmetoder.

	V	S	MP	C	L	M	KD	SD
SAGT:	●	●	●	●	●	●	●	●
GJORT:	●	●	●	●	●	●	●	●

Bakgrund

Sverige har långt kvar till att nå miljömålet *giftfri miljö*. En orsak är att användningen av bekämpningsmedel inte minskar. I dag finns en skatt på bekämpningsmedel som har en mycket liten styrande funktion. I Danmark finns en skatt som ökar med medlets giftighet, som har lett till att bönder byter till mindre giftiga preparat.

Om Sverige införde en liknande skatt skulle skatteintäkterna kunna användas inom jordbruket för att främja innovationer för alternativa bekämpningsmetoder.

Omdömen

Både *Miljöpartiet* och *Vänsterpartiet* har motionerat om att införa en differerad skatt på växtskyddsmedel som ökar med medlets giftighet i linje med Naturskyddsföreningens förslag. Partierna får därför **grönt ljus.**

Socialdemokraterna har varit passiva i frågan om differentierad skatt på växtskyddsmedel och varken agerat utifrån sin position som regeringsparti eller i riksdagen. *Liberalerna* har heller inte lagt några motioner eller på annat sätt drivit frågan. Partierna får därför **rött ljus.**

Centerpartiet, *Moderaterna*, *Kristdemokraterna* och *Sverigedemokraterna* har inte drivit frågan om en differentierad skatt på växtskyddsmedel under mandatperioden. Partierna har däremot lagt förslag om att luckra upp regleringen av växtskyddsmedel för att skapa mer konkurrensneutrala förutsättningar inom jordbruket i förhållande till andra EU-länder. Partierna får därför **rött ljus.**

● **Rött ljus**

Frågans behandling i riksdagen

Riksdagen har inte beslutat om att införa en skatt som blir högre ju farligare ett växtskyddsmedel är.

12. Öka miljöersättningar till betesmarker

Miljöpolitiskt förslag 2018

Höj miljöersättningarna till lantbrukare som låter beta sina betesmarker.

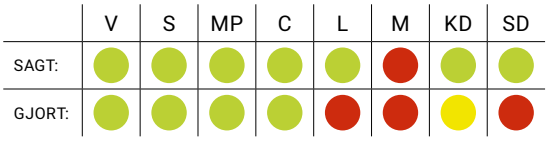

Bakgrund

Naturbetesmarkerna tillhör Sveriges artrikaste miljöer och bidrar med livsnödvändiga ekosystemtjänster. Betande djur är en förutsättning för att markerna ska finnas kvar. Dessutom är betesdjuren bra på att omvandla gräs och örter till livsmedel. I Sverige blir betesdjuren färre, och färre djur betar naturbetesmarker. Djuren koncentreras också mer och försvinner i delar av landet. När naturbetesmarkerna växer igen utrotas många växter och djur och den biologiska mångfalden utarmas. För att lantbrukare ska kunna ha djur på naturbete måste det bli mer lönsamt. Den ersättning som lantbrukaren får i dag behöver höjas för att den biologiska mångfalden ska bevaras och stärkas.

Omdömen

Socialdemokraterna och *Miljöpartiet* beslutade i regeringsställning år 2020 att miljöersättningarna för lantbrukare som låter beta sina betesmarker skulle höjas inom ramen för programförlängningen av Landsbygdsprogrammet 2021–2022. I december 2021 föreslog Socialdemokraterna en höjning av ersättningarna i Sveriges nationella strategiska plan för Landsbygdsprogrammet med start 2023. *Miljöpartiet* och *Vänsterpartiet* har under mandatperioden drivit frågan om att höja miljöersättningarna för skötsel av värdefulla betesmarker både via motioner och i riksdagsdebatter. Dessa tre partier får därför **grönt ljus.**

Centerpartiet har motionerat om att öka medel till en nationell medfinansiering av Landsbygdsprogrammet och har argumenterat för att ökningen bland annat bör användas till ersättning för skötsel av betesmarker. Partiet har även lagt förslag om att se över hur stödåtgärder kan utökas i syfte att öka mängden ängsytor och hagmarker. Centerpartiet får därför **grönt ljus.**

Även *Kristdemokraterna* har motionerat om att öka medel till en nationell medfinansiering av Landsbygdsprogrammet och lyft fram att ersättningen till lantbrukare som låter beta sina betesmarker är viktig. Det framgår däremot inte om Kristdemokraterna vill öka den befintliga ersättningen. Partiet får därför **gult ljus.**

Sverigedemokraterna har under mandatperioden lagt förslag om att bevara hag- och betesmarker, restaurering av natur- och kulturmiljöer i odlingslandskapet samt föreslagit en djurvälfärdsersättning till betande mjölkkor. Partiet har dock inte verkat för att öka den nationella medfinansieringen av Landsbygdsprogrammet eller de existerade miljöersättningarna för lantbrukare som underhåller värdefulla betesmarker. Partiet får därför **rött ljus.**

Liberalerna har uttryckt att det är viktigt att bevara betesmarker i motioner men, partiet har inte verkat för att höja miljöersättningarna för skötsel av sådana marker. *Moderaterna* har inte motionerat eller drivit frågan om att höja miljöersättningar till lantbrukare som låter beta sina marker.Liberalerna och Moderaterna får därför båda **rött ljus.**

Grönt ljus

Frågans behandling i riksdagen

Miljöersättningarna till lantbrukare som låter beta sina betesmarker har höjts under mandatperioden men inte till följd av ett riksdagsbeslut. Höjningen är positiv men ersättningen skulle behöva höjas ytterligare för att det ska bli lönsamt hålla djur på naturbetesmark.

13. Marint skydd

Miljöpolitiskt förslag 2018

Fatta beslut om att stärka skyddet i marina skyddade områden och öka andelen marina skyddade områden till minst 20 procent.

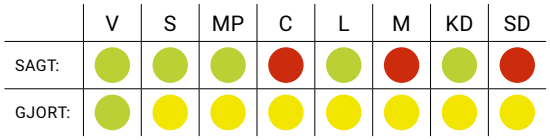

Bakgrund

Det marina skyddet av Sveriges totala havsyta, inklusive den ekonomiska zonen, uppgick 2020 till 14 procent. Men eftersom till exempel fiske och sjöfart är tillåtet i nästan alla marina skyddade områden är skyddet mot arter och ekosystem i havet i realiteten ofta svagt. I Sveriges enda marina nationalpark, *Kosterhavets nationalpark,* är det till exempel tillåtet att bottentråla i stora delar av området. För att nå miljömålssystemets etappmål om ett ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt marint områdesskydd är det avgörande att de marina skyddade områdena får ett förstärkt och utvidgat skydd**.**

Omdömen

Under förra mandatperioden fick Miljömålsberedningen.[49] som består av representanter från alla riksdagspartier, uppdraget att föreslå en strategi om ett förstärkt åtgärdsarbete för bevarande och hållbart nyttjande av hav och marina resurser. Beredningens delbetänkande *Havet och människan*, presenterades 2020 och innehöll förslag om att minst 30 procent av Sveriges havsområde ska vara formellt skyddade och att 10 procent ska vara strikt skyddade till 2030. Inget av riksdagspartierna reserverade sig mot delbetänkandet, vilket tyder på att alla partier stödjer ett utökat skydd av haven. Därför får alla partier, utom Vänsterpartiet **gult ljus**.

Vänsterpartiet har, utöver att stå bakom Miljömålsberedningens förslag, kontinuerligt motionerat om att andelen marina skyddsområden ska öka. De har både lagt förslag om minst 20 procent och sedan ett skarpare förslag om minst 30 procent och att 10 procent av Sveriges territorialvatten ska vara strikt skyddade. Partiet har också föreslagit att lägga om farlederna för den kommersiella fartygstrafiken i särskilt känsliga områden i Östersjön, samt införa fiskefria zoner i marint skyddade områden. Partiet får därför **grönt ljus.**

Under mandatperioden har *Socialdemokraterna* och *Miljöpartiet* i regeringsställning möjliggjort myndigheternas arbete med att utöka och stärka det marina skyddet genom budgetsatsningar och beslut om fiskeregleringar, inklusive fiskefria zoner. Miljöpartiet har också motionerat om att skyddet i marina skyddade områden bör stärkas. *Moderaterna* har föreslagit att lägga om fartygsrutter som angränsar till särskilt känsliga områden och att inte inrätta nya rutter där. Partiet har också motionerat om en plan för hur målet för skydd av marina områden ska uppnås. Dock har varken Moderaterna, Socialdemokraterna eller Miljöpartiet föreslagit att öka andel skyddade områden till minst 20 procent. *Sverigedemokraterna*, *Centerpartiet*, *Kristdemokraterna*, och *Liberalerna* har, utöver att stödja miljömålsberedningens förslag, inte verkat för att stärka skyddet, eller utöka andelen skyddade områden till minst 20 procent.

Gult ljus

Frågans behandling i riksdagen

Riksdagspartierna har i miljömålsberedningen enats om ett förslag om att stärka det marina skyddet och öka målet för marint skyddade områden till 30 procent. Dock har regeringen ännu inte lagt fram någon proposition om detta till riksdagen.

49 Den parlamentariska miljömålsberedningen tillsattes av regeringen 2010 och består sedan 2019 av representanter fån alla riksdagspartier. Beredningen ska bidra med underlag till regeringens strategiska och långsiktiga utveckling av arbetet för att nå de nationella miljömålen.

14. Begränsa bottentrålningen

Miljöpolitiskt förslag 2018

Verka för att bottentrålning förbjuds inom hela EU.

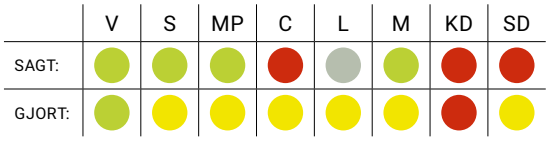

Bakgrund

Bottentrålning är den vanligaste fiskemetoden i Sverige och den största delen av svenskfångad matfisk bottentrålas. Bottentrålning medför stora bifångster av oönskade arter och leder till att många bottenlevande djur dör och deras livsmiljö förstörs. Området i närheten av tråldragen påverkas av de moln av sediment som virvlar upp vid trålning. När sedimentet rörs om kan näringsämnen och miljögifter frigöras. Andra exploaterande marina aktiviteter som till exempel muddring och sandutvinning regleras av omfattande regelverk. Men bottentrålning, som påverkar betydligt större områden och har mer direkt påverkan på ekosystemen, är i princip tillåtet överallt förutom innanför trålgränsen och i ett litet antal mindre fiskefria områden längs kusten. Bottentrålning är till och med är tillåtet i marina skyddade områden, exempelvis i Natura 2000-områden.

Omdömen

Under mandatperioden har regeringen till följd januariavtalet, gett Havs- och vattenmyndigheten (HaV) i uppdrag att utreda ett generellt stopp för bottentrålning i Sveriges marina skyddade områden. Januariavtalet innehöll också en skrivning om att minska bottentrålning i känsliga områden i Sverige och EU, men inget om ett förbud inom hela EU. Utöver januariavtalet har varken *Socialdemokraterna* eller *Centerpartiet* lagt några motioner om bottentrålning, men ställde sig tillsammans med Moderaterna, Liberalerna, Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna bakom varsitt utskottsinitiativ om olika åtgärder för att skydda kustfisket i Östersjön. Utskottet föreslog att det snarast skulle vidtas åtgärder för att flytta ut trålgränsen till 12 nautiska mil på prov. Om initiativet genomförs skulle det ha effekt på viss bottentrålning. S, och C, får därför **gult ljus**.

Utöver att ställa sig bakom utskottsinitiativet har *Vänsterpartiet* under mandatperioden drivit frågan om att förbjuda ”icke-skonsam” bottentrålning inom hela EU, samt drivit frågan i EU-nämnden. Partiet får därför **grönt ljus.**

Förutom att Moderaterna, Miljöpartiet, Liberalerna och Sverigedemokraterna ställde sig bakom utskottsinitiativet om utflyttflyttad trålgräns så har partierna lagt olika förslag som på olika sätt handlar om att begränsa bottentrålning. Dock har inget av partierna aktivt drivit på för ett förbud inom EU. Dessa partier för därför **gult ljus.**

Liberalerna har motionerat om att minska bottentrålning i känsliga områden i Sverige och i övriga EU, att det bör införas ett generellt stopp för bottentrålning i skyddade områden samt att Sverige bör vara pådrivande i att EU skyndsamt fasar ut fiskemetoder som skadar ekosystemen. *Miljöpartiet* har lagt motioner om att förbjuda destruktiva fiskemetoder inklusive bottentrålning i Sverige. *Moderaterna* har i motioner skrivit att partiet stödjer en svensk hållning för förbud mot bottentrålning i EU, med förutsättning att undantag kan ges. Även i Sverige har partiet motionerat om att det behöver finnas undantag i ett förbud mot bottentrålning i skyddade områden samt att effekter av en utflyttad svensk trålgräns behöver utredas.

Sverigedemokraterna har lagt flera motioner om att minska bottentrålning i kustnära vatten. En röd tråd i SD:s motioner är att de inte vill införa ett förbud eller långt gående begränsningar, samt att Sverige bör samtala med andra länder för att inte endast svenska fiskare ska drabbas av ett trålförbud inom 12 nautiska mil från svenska kusten.

Kristdemokraterna var det enda partiet som inte ställde sig bakom utskottsinitiativet och röstade emot utskottets förslag i riksdagen. Partiet har heller inte drivit frågan om bottentrålning i EU. Partiet får därför **rött ljus.**

Rött ljus

Frågans behandling i riksdagen

Varken EU-nämnden eller riksdagen har fattat beslut om att Sverige ska driva frågan om ett förbud mot bottentrålning inom EU.

15. Återvinning av plast

Miljöpolitiskt förslag 2018

Öka målet för materialåtervinning av plast till 70 procent.

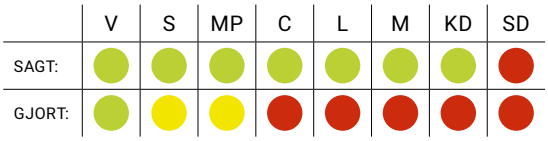

Bakgrund

Mängden plast som används varje år ökar, liksom mängden plastavfall. År 2020 var efterfrågan på plastförpackningar 20 miljoner ton i Europa. Sverige har ett producentansvar för förpackningar, men för plastförpackningar ligger både målet för materialåtervinning och den faktiska återvinningen på en betydligt lägre nivå än för andra förpackningar. I en cirkulär ekonomi behöver mer material återvinnas till nya produkter. Inför mandatperioden var återvinningsmålet för plastförpackningar 30 procent medan mängden som faktiskt materialåtervanns var 40 procent. Jämförelsevis var målet för återvinning av förpackningar av papper, glas och metall 70 procent, och den faktiska återvinningen låg på 78–93 procent. I januari 2020 höjdes återvinningsmålet för plastförpackningar från 30 till 50 procent. Höjningen följde av en förordning från 2014.[50]

Omdömen

I Naturskyddsföreningens enkät 2018 svarade sju av åtta partier ja till förslaget att öka målet för materialåtervinning av plast till 70 procent. Sverigedemokraterna var det enda partiet som svarade nej. Trots det starka stödet för förslaget har majoriteten av partierna visat svalt intresse för att öka återvinningsmålet under mandatperioden. *Sverigedemokraterna*, *Kristdemokraterna* och *Liberalerna* har inte lagt några motioner eller på annat sätt drivit frågan om ett skärpt mål för materialåtervinning av plast. Partierna får därför **rött ljus.**

Varken *Socialdemokraterna* eller *Miljöpartiet* har i motioner eller på annat sätt verkat för att öka målet för materialåtervinning av plast till 70 procent under mandatperioden. I regeringsställning har S och MP presenterat en strategi och en handlingsplan för cirkulär ekonomi, där delarna som handlade om plast fokuserade på plastens klimatpåverkan. I februari 2022 presenterade den socialdemokratiska regeringen Sveriges första handlingsplan för plast. Den innehåller åtgärder för att minska plastens påverkan på klimatet och miljön men ingen ambitionshöjning av återvinningsmålet för plast. Partierna får därför **gult ljus**.

Både *Centerpartiet* och *Moderaterna* har föreslagit att Sverige ska arbeta för att EU:s återvinningsmål höjs, dock har partierna inte nämnt hur mycket de vill att målet ska höjas eller till när de vill att målet ska nås. Centerpartiet och Moderaterna röstade nej till Vänsterpartiets förslag att höja målet för materialåtervinning. Därför får partierna **rött ljus.**

Vänsterpartiet har som enda parti drivit frågan om att materialåtervinningsmålet av plast bör bli striktare och öka till 70 procent. Partiet får därför **grönt ljus.**

Rött ljus

Frågans behandling i riksdagen

Riksdagen har inte fattat beslut om att öka målet för materialåtervinning av plast till 70 procent.

50 Förordning 2018:1462 om producentansvar för förpackningar

16. Information om varors kemikalie-innehåll

Miljöpolitiskt förslag 2018

Sverige ska driva på, inom EU och globalt, för att information om varors kemikalie-innehåll ska vara lättillgänglig från produktions- till avfallsledet.

	V	S	MP	C	L	M	KD	SD
SAGT:	●	●	●	●	●	●	●	●
GJORT:	●	●	●	●	●	●	●	●

Bakgrund

För att få till stånd en fungerande cirkulär ekonomi där inte hälsa och miljö äventyras måste material med farligt innehåll kunna sorteras bort och förstöras vid materialåtervinning. För att det ska vara möjligt behövs kunskap om vilka farliga ämnen som finns i olika varor finnas lättillgänglig. I dag är det få företag som vågar använda återvunnet material, eftersom de inte kan få reda på vad materialet innehåller. Ökad information om materialinnehåll skulle även göra det möjligt för myndigheter och miljöorganisationer att kunna ta reda på vilka ämnen som används, i vilken utsträckning de används och ge råd om hur varor med farliga kemikalier kan undvikas. För att öka information om varors kemikalieinnehåll behövs det behövs en starkare europeisk kemikalielagstiftning. Det behövs även en global överenskommelse för att importerade varor ska kunna materialåtervinnas utan farliga kemikalier sprids.

Omdömen

Under mandatperioden har *Miljöpartiet* och *Socialdemokraterna*, i regeringsställning, bland annat verkat för ökad transpararens kring varors kemikalieinnehåll genom olika uppdrag till Kemikalieinspektionen och andra myndigheter samt genom att nominera ämnen till EU:s så kallade kandidatlista över särskilt farliga ämnen. Inom ramen för januariavtalet kom regeringspartierna överens med *Centerpartiet* och *Liberalerna* om åtgärder att stärka den cirkulära ekonomin bland annat genom att utreda möjligheten att införa ett produktpass med information om vad produkten innehåller. Ambitionen

att införa ett produktpass finns också som en möjlig åtgärd i regeringens handlingsplan för cirkulär ekonomi som presenterades 2021. *Miljöpartiet, Liberalerna och Centerpartiet* har dessutom motionerat om olika åtgärder för att öka transparensen om varors innehåll och utveckla den internationella och europeiska kemikaliepolitiken. Dessa fyra partier får därför **grönt ljus.**

Moderaterna har aktivt drivit på för ökad transparens kring varors kemikalieinnehåll. Under mandatperioden har det i motioner bland annat gett uttryck för att regeringen bör verka för att fler farliga ämnen hamnar på EU:s kandidatlista över farliga ämnen, att regeringen bör vara pådrivande i det internationella samarbetet för att minska exponeringen av farliga kemikalier samt om vikten av lättillgänglig konsumentinformation inom ramen för Reach.[51] Partiet får därför **grönt ljus** .

Kristdemokraterna och *Sverigedemokraterna* har i sina motioner uttryckt att Sverige bör driva på för att skärpa EU:s kemikalielagstiftning. Dock har varken KD eller SD lagt några förslag på konkreta åtgärder för att öka transparensen om varors kemikalie-innehåll. De har dessutom konsekvent antingen röstat emot eller lagt ner sina röster i omröstningar om andra partiers förslag på området. Dessa partier får därför **rött ljus.**

Vänsterpartiet har inte lagt några förslag om ökad information om varors kemikalieinnehåll eller om att Sverige ska vara pådrivande i detta arbete inom EU eller globalt. Partiet får därför **rött ljus.**

Grönt ljus

Frågans behandling i riksdagen

Majoriteten av riksdagens partier har drivit på ökad transparens om varors innehåll inom EU och globalt.

---

51 EU:s förordning om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier.

17. Ägaranvisningar till statliga bolag

Miljöpolitiskt förslag 2018

Skärp de statliga bolagens ägaranvisningar så att de får ett tydligare uppdrag att verka för att nå miljömålen.

	V	S	MP	C	L	M	KD	SD
SAGT:	●	●	●	●	●	●	●	●
GJORT:	●	●	●	●	●	●	●	●

Bakgrund

De statliga bolagen skulle kunna ha en nyckelroll i den omställning som samhället behöver genomgå, för att nå såväl Agenda 2030-målen som riksdagens miljömål samt leva upp till klimatlagen. Klimatlagen slår fast att regeringens arbete ska utgå från de av riksdagen fastslagna klimatmålen. Det bör även omfatta styrningen av statligt ägda bolag. I statens ägarpolicy ryms idag sådana målsättningar, vilket är positivt. Men för att förtydliga styrningen av de statliga bolagen bör ägaranvisningarna användas för att styra bolagen så att de bidrar till att nå relevanta miljö- och hållbarhetsmål. Exempelvis genom att Swedavia får i uppdrag att verka för minskade utsläpp från flygsektorn, att Vattenfall får i uppdrag att verka för omställningen till 100 procent förnybar energi och att Sveaskog får i uppdrag att skydda skyddsvärda skogar, bedriva hyggesfritt på delar av skogsmarken samt sjösätta ett restaureringsprogram för exempelvis lövskogar och våtmarker.

Omdömen

Två partier i riksdagen har verkat för att skärpa de statliga bolagens ägaranvisningar så att de får ett tydligare uppdrag att verka för att nå miljömålen.

Miljöpartiet har drivit frågan om att alla statliga bolag ska ges skärpta ägaranvisningar om att verka för att nå miljömålen och målsättningarna i Parisavtalet, samt

ha vetenskapligt baserade klimatmål och klimatplaner. Vidare har partiet föreslagit att miljökraven på Sveaskog bör höjas och att bolaget ska ges ett tydligt uppdrag att arbeta för att uppnå miljömålen. Miljöpartiet får därför **grönt ljus.**

Vänsterpartiet har lagt förslag om att alla direktiv och ägarinstruktioner till statliga bolag ska vara i enlighet med det klimatpolitiska ramverket samt att Vattenfalls bolagsordning ska överensstämma med riksdagens antagna miljömål. Vidare har partiet motionerat för att Postnord genom ägarstyrning ska anta skarpa miljö- och klimatmål och att all statligt ägd skog borde samlas i ett bolag som har hållbart brukande som främsta mål. Vänsterpartiet får därför **grönt ljus.**

Moderaterna har lagt förslag om att statliga bolag ska vara ett föredöme vad gäller hållbarhetsredovisning samt lagt ett gemensamt förslag med *Kristdemokraterna* om att förbättra uppföljningen av hållbarhetsarbetet i de statliga bolagen. Men partierna har inte lagt några förslag i riktningen att skärpa de statliga bolagens ägaranvisningar så att de får ett tydligare uppdrag att verka för att nå miljömålen. Partierna får därför **rött ljus.**

Under mandatperioden har *Sverigedemokraterna* lagt förslag om att om att sänka SJ AB:s finansiella mål med syftet att möjliggöra expansion av tågverksamheten även i områden som är mindre lönsamma. Partiet anför att en fungerande tågverksamhet är viktigt för att minska utsläppen men lägger inga förslag om att SJ AB eller andra statliga bolag ska ges skärpta ägaranvisningar så att de får ett tydligare uppdrag att verka för att nå miljömålen. Sverigedemokraterna får därför **rött ljus.**

Varken *Socialdemokraterna*, *Liberalerna* eller *Centerpartiet* har verkat för att skärpa de statliga bolagens ägaranvisningar så att de får ett tydligare uppdrag att verka för att nå miljömålen. Partierna får därför **rött ljus.**

Rött ljus

Frågans behandling i riksdagen

Riksdagen har inte beslutat om att skärpa de statliga bolagens ägaranvisningar så att de får ett tydligare uppdrag att verka för att nå miljömålen.

18. Stärk miljöbalken

Miljöpolitiskt förslag 2018

Utred möjligheten att lyfta in fler regelverk som reglerar miljö- och naturresursutnyttjande i miljöbalken.

Bakgrund

Miljöbalken är, tillsammans med riksdagens miljömålssystem, det starkaste verktyget för att uppnå miljö- och hållbarhetsmålen, så som dessa är formulerade i Agenda 2030. Miljöbalken fyllde 23 år i januari 2022. Erfarenheten av tillämpningen av denna och näraliggande lagar är blandade. Det finns ett stort behov av att vässa miljölagstiftningen ytterligare för att ge oss ännu bättre möjligheter att nå riksdagens miljömål och Agenda 2030-målen. Ett sätt att göra det på skulle vara att pröva att lyfta in fler regelverk som reglerar miljö- och naturresursutnyttjande i miljöbalken, till exempel skogsvårds-, mineral- och jaktlagstiftningen, i syfte att tydliggöra att miljöbalkens krav även gäller för dessa verksamheter.

Omdömen

Under mandatperioden har två partier lagt förslag om att lyfta in regelverk som reglerar miljö- och naturresursutnyttjande i miljöbalken. *Vänsterpartiet* har lagt en motion där de föreslår att regeringen ska ge förslag på hur skogsvårdslagstiftningen kan inarbetas på under miljöbalken. Partiet menar att den gällande lagstiftningen för skogsbruket brister i att värna nödvändig miljöhänsyn i skogsbruket. *Miljöpartiet* har lagt en motion de anför att de har en långsiktig ambition om att skogsvårdslagstiftningen ska inkorporeras i miljöbalken och att det behövs ett starkare lagligt skydd för Sveriges skogar. Partiet har även motionerat om att prövningen av tillstånd för nya gruvor bör flyttas från minerallagen till miljöbalken. Partierna får därför **grönt ljus.**

Socialdemokraterna, *Centerpartiet*, *Liberalerna*, *Moderaterna*, *Kristdemokraterna* och *Sverigedemokraterna* har varken motionerat om, eller på annat sätt drivit frågan om att utreda möjligheten att lyfta in fler regelverk som reglerar miljö- och naturresursutnyttjande i miljöbalken. Dessa partier får därför **rött ljus.**

Under mandatperioden har Moderaterna och Sverigedemokraterna även lagt förslag om att försvaga miljöorganisationers talerätt. Moderaterna har motionerat om att Sverige behöver en stramare tolkning av landets åtaganden av FN:s Århuskonvention om allmänhetens deltagande i miljöfrågor. Liknande, har Sverigedemokraterna i motioner uttryckt att miljöorganisationers talerätt bör begränsas i vilt- och skogbrukarfrågor och menar att tillämpningen av Århuskonventionen har gått för långt.

Rött ljus

Frågans behandling i riksdagen

Riksdagen har inte fattat beslut om att utreda möjligheten att lyfta in fler regelverk som reglerar miljö- och naturresursutnyttjande i miljöbalken.

Naturskyddsföreningen är Sveriges största miljöorganisation och en folkrörelse som sedan 1909 står upp för naturen. Vi sprider kunskap, bildar opinion och påverkar beslutsfattare – lokalt, nationellt och globalt. Klimat, skog, jordbruk, miljögifter, vatten, hav och hållbar konsumtion är våra viktigaste arbetsområden. Bra Miljöval är vår miljömärkning och Sveriges Natur vår medlemstidning.

Välkommen att bli medlem, engagera dig eller skänk en gåva. Tillsammans har vi kraft att förändra.

PG 90 19 09-2

Åsögatan 115
Box 4625, SE-116 91
Stockholm, Sweden

08-702 65 00
www.naturskyddsföreningen.se

Naturskyddsföreningen